

Speciale

Forside til specialet

Afleveringsfrist (<i>sæt x</i>)	Januar: [Årstal]	Juni: [2020] X	Andet:
Vejleder: Klaus Petersen		Institut: Historie	

Titel, dansk: Sex og moral i efterkrigstiden – dansk mediedækning af seksualitetsforskning 1948-1955	
Titel, engelsk: Sex and moral in the post-war era – Danish media coverage of sexstudies 1948-1955	
Min./max. antal typeenheder: 144.000 – 192.000 (60 – 80 normalsider) (1 normalside = 2400 typeenheder)	Din besvarelses antal typeenheder¹: 180.346 tegn = 75,14 sider
Du skal være opmærksom på, såfremt din besvarelse ikke lever op til det angivne (min./max) antal typeenheder (normalsider) vil din opgave blive afvist, og du har brugt et forsøg.	
<i>(sæt x)</i> __x__ Specialet må gerne i anonym form bruges i forbindelse med undervisning/ vejledning af kommende specialestuderende	

Tro og love-erklæring		
Det erklæres herved på tro og love, at undertegnede egenhændigt og selvstændigt har udformet denne eksamensopgave. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og eksamensopgaven, eller væsentlige dele af den, har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng. Læs mere her: http://www.sdu.dk/Information_til/Studerende_ved_SDUEksamen.aspx		
Afleveret af: Maria Bønnelykke Henriksen		
Fornavn: Maria	Efternavn: Bønnelykke Henriksen	Fødselsdato: 23.07.1994

¹ Tælles fra første tegn i indledningen til sidste tegn i konklusionen, inkl. fodnoter. Tabeller tælles med deres antal typeenheder. Følgende tælles *ikke* med: resumé, indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag. Se i øvrigt eksamensbestemmelserne for disciplinen i studieordningen.

Sex og moral i efterkrigstiden

– dansk mediedækning af seksualitetsforskning 1948-1955

Indhold

Abstract	3
Indledning.....	5
Kilderedejelse.....	7
Forskningsoversigt.....	9
Metode og teori.....	19
Den danske seksualmoral i efterkrigstiden	27
Et brud i seksualitetsforskningen	31
Kinsey-rapporterne.....	35
Modtagelsen af <i>Sexual behavior in the human male</i>	37
Troværdigheden af resultaterne	39
"Det homoseksuelle problem"	40
Dansk og amerikansk moral	45
Modtagelsen af <i>Sexual behavior in the human female</i>	49
Pralhalse, løgnere og simple kvinder.....	51
Kvinder og kærlighed.....	53
Spørgsmålet om god seksualmoral	57
Kirsten Aukens forskning.....	60
Modtagelsen af <i>Undersøgelser over unge kvinders seksuelle adfærd</i>	62
"Den danske Kinsey"	62
Manglende seksualundervisning	68
Kinseys besøg i Danmark	70
Samspillet mellem seksualitetsforskningen og den danske moral.....	72
Projekt SEXUS	74
Konklusion	77
Litteraturliste	81

Abstract

The focus of this paper is the Danish daily press' coverage of sexstudies in the post-war era. This includes Danish doctor Kirsten Auken's study *Undersøgelser over unge kvinders seksuelle adfærd* (1953), as well the works of American zoologist Alfred C. Kinsey, *Sexual behavior in the human male* (1948) and *Sexual behavior in the human female* (1953), commonly known as the Kinsey-reports. Kinsey's visit to Denmark in 1955 is also included in this analysis.

Due to the likeness of Kinsey and Auken's work, the press nicknamed Kirsten Auken "the Danish Kinsey", and compared her and Kinsey's results, to show differences in Danish and American view on sex, gender and moral.

This paper is therefore based on the questions: How did the sexstudies made by Kinsey and Auken differ from previous studies? How were their studies presented in the Danish daily press from 1948-1955? What comparisons were made between Kinsey and Auken? And how does the coverage reflect the Danish sexual moral in the post-war era?

The analysis is made by the usage of a discourse analysis and with Michel Foucault's theory that sexuality is a construct bound by historical context.

The reason why these three studies stand out from earlier ones, is that both Kinsey and Auken approached sexstudies in a new way, as they based their studies on personal interviews rather than medical records. They also set themselves apart from former sex researchers, by dividing their study subjects by social and cultural class, rather than racial and biological heritage.

The results from the Kinsey-reports shocked the world, by showing that, what was commonly seen as immoral sexual behavior, like homosexuality and adultery, were much more common than formerly believed. Thereby proving Kinsey's claim, that American sexual moral did not reflect real life. Meanwhile, Auken's study showed, that Denmark lacked good sex education.

Due to these findings, all three studies received great attention from the Danish daily press upon their releases. The press focused heavily on the findings that fit with the already existing sexuality debates. Due to the moral panic that affected Denmark in the post-war era, one of the greatest social problems were sexual behavior that diverged from gender roles that fitted the concept of the traditional family ideology. Two groups that broke these norms were the homosexual men and the so called "loose" women. This is reflected in the coverage of the Kinsey-reports, while the

coverage of the study Auken made, showed that better sex education could be a means to limit the problematic sexual behavior. The press also used the data to argue that Denmark had a healthier sexual moral than the US, which were important since Americans in the post-war era were believed to be “consumers of sex”.

The analysis also shows that the image of the researcher and the reliability of their results were connected. This can be seen by the representation of Kinsey and Auken. After the second Kinsey-report, there were some scepticism about the results, and therefore about Kinsey. That was never the case with Auken, who were praised in the Danish press. After Kinsey's visit to Denmark in 1955, were he praised Scandinavian laws for being more progressive than the American, a much nicer presentation was made of him.

By comparing the coverage of the sexstudies in the post-war era, with that of the 2019 report *Sex in Denmark: Key findings from Project SEXUS 2017-2018*, one can see that it on some levels, are the same topics that resurface, but that the tone of the discussions are influenced by a new moral. Proving Foucault’s theory that sexuality is a historical construct.

Indledning

I henholdsvis 1948 og 1953 udgav den amerikanske zoolog Alfred C. Kinsey (1894-1956), sammen med et hold af andre forskere, værkerne *Sexual behavior in the human male* og *Sexual behavior in the human female*. Populært set blev de kendt som Kinsey-rapporterne.

Som titlerne indikerer, handlede værkerne om menneskelig seksuel adfærd, og allerede samme år som udgivelsen af den første rapport blev den spået til at blive den mest omtalte bog i det 20. årh.² Kinsey-rapporterne blev da også begge bestsellere i USA, hvilket gjorde, at de begge skabte megen omtale i medierne af flere forskellige årsager. Ikke kun i USA, men også i Europa.

Undersøgelserne var af en hidtil uset størrelse i undersøgelsesobjekter. Hver rapport var baseret på over 5000 personlige interviews indsamlet på tværs af USA med spørgsmål, der omhandlede de mest intime oplevelser. Resultaterne var da også opvækkende:

Kinsey-rapporterne viste, at amerikanske moralprincipper hovedsageligt bundede i falske forventninger om menneskelig seksuel adfærd, da rapportererne viste, at f.eks. homoseksualitet, førægteskabeligt samleje og kvindelig utroskab var mere udbredt end hidtil troet. Dette rejste spørgsmålet, om hvorvidt det var på tide at ændre den amerikanske seksualmoral.

I samme periode udarbejdede den danske læge Kirsten Auken (1913-68) sit doktordisputats *Undersøgelser over unge kvinders seksuelle adfærd*, der udkom i 1953. Auken havde undersøgt de seksuelle forhold for 315 danske kvinder i perioden 1944-47 med metoder lignende dem, Kinsey havde brugt. Selvom Aukens undersøgelse altså på ingen måde var af samme kvantitative omfang, var det stadig den hidtil mest omfattende undersøgelse af seksuel adfærd i Danmark.³

Alle tre værker blev, grundet deres emne og overraskende resultater, omdrejningspunkt for megen mediedækning i den danske dagspresse i perioden 1948-53. En periode hvor Danmark nærrede dyb bekymring for samfundsmoralen – ikke mindst på det seksuelle område.⁴ Denne bekymring kom derfor også til at sætte sit præg på mediedækningen, da de emner, der blev trukket frem, vidnede om nogle af de gennemgående temaer indenfor samtidens seksualitetsdebatter.

² Geddes, s. 19.

³ *Berlingske Tidende*, 03.09.1953.

⁴ Edelberg, s. 144.

Med Kinsey-rapporterne og Aukens undersøgelses udgivelser indenfor den samme periode førte det også til en del sammenligninger mellem den amerikanske og danske tilgang til sex, køn og moral. De danske aviser døbte derfor hurtigt Kirsten Auken: "Den danske Kinsey." Ligesom i USA blev der også sat spørgsmålstegn ved hvorvidt den offentlige danske seksualmoral var ude af synk med virkeligheden.

Derfor vil jeg i mit speciale undersøge, hvilken modtagelse Alfred Kinseys og Kirsten Aukens seksualitetsforskning fik i efterkrigstidens Danmark for at kaste lys over, hvordan forskningen brød med tidligere seksualitetsforskning, og hvordan den nye forskning spillede ind i de eksisterende seksualitetsdebatter. Dette vil jeg gøre gennem en diskursanalyse af den danske dagspresses dækning af de to Kinsey-rapporter, *Undersøgelse over unge kvinders seksuelle adfærd* samt Kinseys besøg i Danmark i 1955. Kinseys besøg er medregnet som en del af mediedækningen af seksualitetsforskningen, da pressens fremstilling af både Kinsey og Auken var en stor del af den generelle dækning. En del af analysen vil derfor være at undersøge hvilke medie billeder af Kinsey og Auken, der blev skabt, og hvordan disse skildringer var med til at påvirke fremstillingerne af deres arbejde.

Derudover vil jeg undersøge, hvordan dagspressens valg af emner at fokusere på, afspejler samtidens syn på seksualmoral. For bedre at vise hvordan diskursen er påvirket af samtidens seksualmoral, vil jeg til sidst sammenligne med mediedækningen af rapporten *Sex i Danmark – Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-18* fra 2019, der er resultatet af en landsdækkende undersøgelse over dansk seksuel adfærd.

Jeg vil derfor arbejde ud fra problemstillingerne:

Hvordan brød efterkrigstidens seksualitetsforskning med den tidligere forskning?

Hvordan blev Alfred Kinseys og Kirsten Aukens seksualitetsforskning fremstillet i den danske dagspresse i perioden 1948-1955?

Hvilke sammenligninger blev der lavet mellem Kinsey og Auken?

Hvordan afspejler fremstillingen af seksualitetsforskningen den danske seksualmoral i efterkrigstiden?

Kilderedegørelse

De primære kilder i specialet vil være en række af danske avisartikler, der på den ene eller anden måde omhandler seksualitetsforskningen og den debat, den skabte i perioden 1948-1955. Det vil dreje sig om artikler fra de landsdækkende aviser, hvor jeg vil trække de mest relevante frem til en nærmere analyse. Der vil være forskellige typer af artikler; kronikker, interviews og læserbreve – alt hvad der kan vidne om fremstillingen af seksualitetsforskningen.

I analysen vil de være inddelt i fire grupper baseret på indhold. Gruppe 1 vil være dem, der omhandler udgivelsen af *Sexual behavior in the human male* og diskussionen om denne. Gruppe 2 vil være om udgivelsen af *Sexual behavior in the human female*, og ligeledes de diskussioner den medførte. Gruppe 3 vil være dem, der omhandler *Undersøgelser om unge kvinders sexuelle vaner*, samt sammenligningerne mellem Kirsten Auken og Alfred Kinsey. Gruppe 4 omhandler Kinseys besøg i Danmark.

Samtidig med vil der være artikler, der mere konkret omhandler den bredere seksualitetsdebat, der fandt sted i Danmark på dette tidspunkt. De vil blive inddraget alt efter hvilket af værkerne, som de tager afsæt i.

Der vil som sagt blive brugt artikler fra forskellige aviser, både for at give så klart et billede af debatten og fremstillingen som muligt, men også for at give et bredt perspektiv ved at lade forskellige synspunkter komme til udtryk. Listen over anvendte aviser er således: *Information*, *Politiken*, *Berlingske*, *Social-Demokraten*, *Jyllands-Posten*, *Land og Folk*, *Kristeligt Dagblad* og *Nationaltidende*. Det har dog ikke kunne undgås, at nogle aviser vil blive overrepræsenteret ift. andre. Dette skyldes simpelthen, at det var et mere omdiskuteret emne i nogle af aviserne, dette gælder særligt for *Information*. Men det skyldes også, at der under udarbejdelsen af specialet har været begrænsninger for indsamling af kilder, pga. covid-19 nedlukningen, da alle artikler fra perioden 1948-55 er fundet via Det Kgl. Biblioteks mediedatabase Mediasstream. Alle de nævnte aviser vil dog være repræsenteret med minimum tre artikler. Desuden vil alle aviser, bortset fra *Kristeligt Dagblad*, være repræsenteret ved begge Kinsey-rapporter samt Kirsten Aukens disputats. Der er efter min mening derfor stadig grundlag for en grundig analyse af fremstillingerne af seksualitetsforskningen, gennem de indsamlede kilder.

Ift. mediedækningen af Projekt SEXUS, er artiklerne fundet via Infomedia og her er der lavet et mindre udvalg.⁵

Fokusset for analysen vil være på, hvilke resultater fra forskningen der går igen i de forskellige avisers fremstillinger, da det siger noget om samtidens normer og værdier. Hvilke resultater brød med disse? Og hvilke underbyggede dem?

Derudover vil der blive undersøgt, hvordan dagspressen fremstillede seksualitetsforskningen, og om denne fremstilling var troværdig overfor forskningens egentlige resultater, da det blandt moderne seksualitetsforskere er en udbredt bekymring. Ifølge professor i sundhedsadfærd Kimberly McBride, er de største bekymringer, om forskningen bliver taget ud af kontekst, om der er lavet faktatjek på det medierne bringer, eller om der er fejlciteringer. Derudover er der bekymringer om, hvorvidt mediernes mulige politiske syn kommer til at have indflydelse på fremstillingen.⁶ Selvom det er bekymringer udtrykt af forskere i det 21. årh., er det tendenser, der allerede var fremme i efterkrigstiden.

Udover avisartiklerne vil jeg også gøre brug af de tre værker som der bliver talt om. Jeg vil altså bringe både *Sexual behavior in the human male* og *Sexual behavior in the human female* ind for at være bekendt med Kinseys resultater, for at se om de er blevet gengivet troværdigt i artiklerne. Jeg vil også i forbindelse med analyserne af modtagelsen af Kinsey-rapporterne i mindre grad inddrage bogen *Om Kinsey rapporten – 11 amerikanske videnskabsmænds belysning af "Mandens seksuelle vaner"* af Donald Geddes og Enid Curie fra 1948 (*About the Kinsey report – observations by 11 experts on "Sexual behavior in the human male"*, 1948). Som navnet antyder, omhandler denne den første Kinsey-rapport, og er et kritisk syn på rapporten.⁷ Jeg vil også benytte bogen *Kinsey og Kvinden* af Carl van Bolen fra 1955 (*Kinsey und die Frau*, 1954). Denne berører begge rapporter, men fokuserer hovedsageligt på *Sexual behavior in the human female*, og er også skrevet med et

⁵ Anvendte artikler er fra: *Weekendavisen*, *Information*, *Jyllands-Posten*, *Kristeligt Dagblad*, *B.T.* og *Politiken*.

⁶ McBride, "Turning Sexual Science Into News: Sex Research and the Media" (s. 347-58).

⁷ I bogens indledning redegør Geddes for de elleve eksperter, der alle er professorer i hvert deres felt: antropologi, teologi, psykoanalytiker, anatomi, psykologi, sociologi, psykiatri, jura, økonomi, biologi og pædagogik. Mens den sidste er ærespræsident for National Committee on Mental Health (s. 13-19).

kritisk blik. Samtidig er den skrevet med særligt henblik på europæiske læsere.⁸ Bogen vil derfor være med til at give et indblik i den europæiske holdning til rapporterne.

På samme måde som jeg inddrager Kinsey-rapporterne, inddrager jeg også Aukens *Undersøgelser over unge kvinders sexulle adfærd*, ligeledes for at være bekendt med hendes resultater og for at kunne se, om de bliver troværdigt fremstillet samt hvad fremhæves og hvad udelukkes.

Forskningsoversigt

Der har igennem årene været en del forskning omkring Kinsey, hans metoder og resultater. Hvilket grundet Kinsey-rapporternes betydning både for samtiden og eftertiden ikke er underligt. Derfor ville det da heller ikke være muligt at nævne det hele her, og jeg vil derfor holde mig til den forskning, der i større eller mindre grad har den samme tilgang som jeg har i denne opgave, og derfor er mest brugbart for opgaven.

Et af de værker, der vil blive brugt løbende gennem opgaven, er *American sexual character: sex, gender, and national identity in the Kinsey reports* fra 2005, skrevet af den amerikanske seksualitet- og kønshistoriker Miriam G. Reumann. Bogen omhandler hvilken indflydelse Kinsey-rapporterne havde på den amerikanske nationalidentitet i efterkrigstiden, da det var en periode, hvor det nationale sammenhold var ekstra vigtigt for amerikanerne, grundet frygten for al fremmed adfærd der herskede i koldkrigstiden. Reumann har derfor i bogen fokus på kulturelle dynamikker og sociale dilemmaer, der i efterkrigstiden var med til at konstruere "den amerikanske seksuelle karakter"; en term Reumann bruger til at beskrive seksuelle mønstre og attituder, der var anset som særligt amerikanske i tiden efter 2. verdenskrig og frem til starten af 1960'erne. Gennem offentlighedens modtagelse og de amerikanske mediers fremstilling af Kinsey-rapporternes resultater undersøger Reumann, hvordan begreber som heteroseksualitet, maskulinitet, femininitet og amerikanskhed blev rekonstrueret i USA's efterkrigstid.⁹

Kinseys forskning er fra flere sider af set som starten på den moderne seksualitetsforskning, da Kinsey-rapporterne var et vendepunkt for seksualitetsforskningen; en disciplin der siden sin begyndelse har måtte kæmpe for anerkendelse som en rigtig videnskab.¹⁰ Denne kamp er også et af hovedpunkterne i artiklen *Turning Sexual Science Into News: Sex Research and the Media* fra

⁸ Bolen, s. 9.

⁹ Reumann, s. 2-3.

¹⁰ McBride, s. 348.

2007 af professor i sundhedsadfærd Kimberly R. McBride. Artiklen gennemgår den undersøgelse som McBride, og et hold på syv andre forskere, lavede for at undersøge, hvordan seksualitetsforskning er særligt udsat for at blive fejlrepræsenteret i medierne. Noget der har fundet sted langt tilbage, og derfor også kan trækkes tilbage til 1940'erne. Faktisk var det med publikationen af den første Kinsey-rapport, at problemet for alvor begyndte at kunne ses, fordi seksualitetsforskning nu ikke længere var noget, der kun var forbeholdt små grupper af læger. Undersøgelsen er lavet gennem interviews med både seksualitetsforskere og journalister for at høre begge grupper om deres bekymringer og grundlag for deres handlinger. Et af de grundlag der i artiklen gives for, hvorfor det er særligt bekymrende, når noget som seksualitetsforskning bliver misrepræsenteret i medierne er, at det ofte er offentlighedens vigtigste tilgang til denne type information.¹¹ Artiklen vil derfor blive brugt til redegørelse af de generelle problemer, der kan være i forbindelse med mediedækningen af seksualitetsforskning.

En anden artikel, der også vil blive inddraget, er *Private Acts/Public Policy: Alfred Kinsey, the American Law Institute and the Privatization of American Sexual Morality* fra 1996 af den amerikanske historiker David Allyn. I artiklen undersøger Allyn, hvilken rolle Kinsey-rapporterne spillede i reformationerne af de amerikanske lovgivninger omhandlende seksuel adfærd, der fandt sted i 1950'erne og -60'erne. I Allyn's ord fandt der en "privatisering" sted af seksualmoralen, så staten ikke længere kunne blande sig i samme omfang som tidligere.¹² Artiklen vil derfor blive brugt til at undersøge de lovmæssige indvirkninger, som Kinsey-rapporterne havde.

Med udgivelserne af Kinsey-rapporterne blev Alfred Kinsey landskendt i USA, hvilket skabte en interesse for manden selv, særligt fordi han arbejdede med noget så privat som folks sexliv. Kinsey var dog i sin levetid meget privat og ikke gav meget til kende om sit eget liv. Efter Kinseys død i 1956 er der dog udgivet fire biografier om ham, der skildrer hans liv og arbejde, og eftersom tilgangene er vidt forskellige, er det værd at nævne alle fire. Den første *Kinsey: A Biography* fra 1971, er skrevet af Cornelia Christenson, der var en af Kinseys tidligere assistenter. Den næste var skrevet af en af Kinseys medarbejdere, som også var med til at skrive Kinsey-rapporterne, Wardell Pomeroy, der i 1972 udgav bogen *Dr. Kinsey and the Institute for Sex Research*. Disse to er de mest

¹¹ Ibid., s. 347-48.

¹² Allyn, s. 406.

personlige, men derfor også meget farvede af at begge forfattere var nære venner med Kinsey.¹³ Den tredje *Alfred C. Kinsey. Apublic/Private Life* fra 1997, er skrevet af den amerikanske historiker James Jones. Det er den mest omfattende af de fire, men på nogle punkter også mere kontroversiel og har til tider et negativt syn på Kinsey. Særligt i beskrivelserne af hvordan Kinseys offentlige personlighed var meget langt fra, hvordan han var privat. Bogen modtog da derfor også både ros og kritik.¹⁴ Den sidste, *Alfred C. Kinsey. A Biography. Sex the Measure of All Things* fra 1998 er skrevet af den britiske biografiforfatter Jonathan Gathorne-Hardy (1933-2019). Denne bog er mere sympatisk stemt overfor Kinsey, på trods af at det mange gange er de samme kilder der bruges som hos Jones.¹⁵

Da der i specialet ikke skal sættes særligt fokus på Kinseys privatliv, men kun delvis hans karriere, og den del af hans privatliv der skrives om i aviserne, har jeg valgt at benytte Jones' bog. Valget er faldet på denne, eftersom det er det mest omfattende værk, der går mest i dybden med Kinseys arbejdsliv, men der vil tages højde for dens til tider kontroversielle fremstilling af Kinsey som person. Et andet argument for brugen af Jones' bog er, at den giver grundige beskrivelser af den amerikanske kulturs udvikling gennem Kinseys liv. Beskrivelser, der vidner om hvilken påvirkning de victorianske moralprincipper har haft på Kinseys opvækst, og senere ønske om at ændre den amerikanske seksualmoral.

I dansk sammenhæng er der ikke lavet forskning, der konkret beskæftiger sig med mediedækningen af seksualitetsforskningen i efterkrigstiden. Der findes dog en del, der på andre måder beskæftiger sig med synet på seksualitet og køn for perioden, samt betydningen af den seksualitetsforskning som både Alfred Kinsey og Kirsten Auken bidrog med.

Da mange af de lovgivninger, der havde indflydelse på efterkrigstidens syn på den seksuelle moral, blev udformet i mellemkrigstiden, vil der i specialet ofte også blive kigget på denne tid.

Forskningen der bliver brugt, vil derfor dække en længere periode end den jeg konkret arbejder med, så jeg har mulighed for at trække tråde tilbage til relevante lovgivninger samt grundlaget for holdninger og synspunkter, der var gældende i efterkrigstiden.

¹³ Hertoft 2008, s. 255-58.

¹⁴ Se f.eks. *ibid.*, s. 259-61.

¹⁵ *ibid.*, s. 261.

Den der i dansk sammenhæng har skrevet mest bredt om seksualitetsforskningen, er lægen og sexologen Preben Hertoft (1928-2017). Han arbejdede i 1950'erne sammen med Kirsten Auken, og inspireret af hende fik han interesse for seksualitetsforskning og skrev disputatsen *Undersøgelser over unge mænds seksuelle adfærd, viden og holdning*, der var færdig i 1968. Siden har han været med til at udvikle sexologien i Danmark og har derfor på mange måder videreført og udviklet Aukens – og de andre danske sexologi-forkæmpere, der kom før hende – arbejde.¹⁶ Hertoft har siden sin disputats udgivet flere forskningsværker samt tre bøger om seksualitetsforskningen set i et historisk perspektiv, som den udviklede sig i det 20. årh.

Den første af disse er bogen *Det er måske en galskab: om seksualreformbevægelsen i Danmark* fra 1983, der omhandler perioden 1910-40, og de vigtigste nedslag i seksualreformbevægelsen og dens kamp for retten til abort. Dernæst kom *Den rebelske fugl: om sex, erotik, kærlighed* i 1995, der omhandler samspillet mellem sex, erotik og kærlighed, og forventningerne til at disse tre er forbundet. Heri skrev Hertoft bl.a. om Kirsten Auken – hendes person og hendes arbejde,¹⁷ da han som nævnt havde kendt hende privat. Den sidste af Hertofts bøger er *De uventede gaver* fra 2008, der består en række af essays, der samlet set giver en forskningsoversigt over seksualitetsforskningen og de vigtigste seksualreformister gennem det 20. årh. Bogens udgangspunkt er Danmark, men der er også en del omtale af de mest relevante udgivelser indenfor seksualitetsforskningen i den vestlige verden. Der gives derfor et godt billede af den udvikling af forskningen, der er sket fra slutningen af det 19. årh. op til 1970'erne, og der bliver gået mere i dybden med nogle af de vigtigste seksualitetsforskere, såsom Richard von Krafft-Ebing, Sigmund Freud og Alfred C. Kinsey. I forbindelse med mit arbejde er det særligt interessant at inddrage essayet *To spydspidser – Foucault og Kinsey*,¹⁸ der, som titlen indikerer, har fokus på Foucault og Kinseys indflydelse på seksualitetsforskningen. Det vil derfor være den sidste af Hertofts bøger, jeg hovedsageligt kommer til at benytte, men jeg vil også bruge kapitlet om Auken fra *Den rebelske fugl*. Alle tre bøger er baseret på historisk materiale, enten originalt kildemateriale eller anden forskning, men Hertoft lader også sine egne holdninger komme til udtryk flere gange i løbet af bøgerne med udgangspunkt i hans position som sexolog med mange års erfaring. Det er taget med i overvejelserne, når Hertofts bøger bruges i specialet, at han ikke er

¹⁶ Lex.dk, "Preben Hertoft".

¹⁷ Hertoft 1995, s. 188-213.

¹⁸ Hertoft 2008, s. 225-66.

historiker, men dette faktum fjerner dog ikke den historiske værdi, da bøgerne er veldokumenterede.

Udover Hertoft har andre arbejdet med det brede syn på seksualitet – bl.a. i *Fanden tage i morgen: Sex, køn og kærlighed under besættelsen* fra 2018 skrevet af Thomas Oldrup, der er cand.mag. i historie. Bogen er skrevet ud fra en blanding af officielle dokumenter fra læger, debattører og lignede, samt private dagbøger, for at skabe et sammenhængende billede af danskernes seksuelle adfærd i perioden 1940-45, og hvordan det var påvirket af besættelsen. Kinsey og Auken er gennem hele bogen vigtige kilder, for på trods af at udgivelserne af deres forskning var i efterkrigstiden, er en del af undersøgelserne foretaget under krigen. Derfor viser særligt Aukens bog, der handler om danske forhold, hvad der var gældende af seksuel adfærd under besættelsen.

Særligt i kapitlet "Sexmanualerne og eksperterne"¹⁹ er Auken og hendes arbejde fremtrædende. Her bearbejder Oldrup de fremtrædende læger, der arbejdede med seksuelle problemer, de mest udbredte seksuelle hjælpematerialer samt forkæmperne for seksuelt frisind.

Grundet Kirsten Aukens vigtige rolle i udviklingen af sexologien i Danmark, og den politiske fremtræden familien Auken har i Danmark, og der også andre, der har skrevet lidt om Kirsten Auken og hendes familie. Kirsten Aukens datter, Gunvor Auken, skrev et kapitel om sin mor i bogen *I Nielsines fodspor – kvindelige læger gennem 100 år* red., Kirstine Borum fra 1984. Her er der særligt fokus på Kirsten Aukens arbejde med undersøgelsen og hendes arbejde derefter.²⁰ Dertil kommer *Auken – en familiefortælling* fra 1999 af journalisten Thomas Larsen, der er fortællinger om fire generationer fra familien Auken, hvor den første del omhandler Gunnar Auken, Kirsten Aukens mand, men hans fortælling er i mindst lige så høj grad fortællingen om hans hustru.²¹ Da Kirsten Auken oftest kun nævnes kort i forbindelse med sin forskning, vil jeg bruge Larsens bog sammen med Hertofts der, hvor det er nødvendigt at nævne noget om hendes private liv.

¹⁹ Oldrup, s. 23-34.

²⁰ Hertoft 1995, s. 190.

²¹ Larsen, s. 11-59.

Resten af den danske forskning indenfor seksualitet i det 20. årh. kan bedst gennemgås i inddelte kategorier efter emne. Jeg har derfor valgt at inddele det i grupperne: Køn (og kønsrelaterede emner, f.eks. abort), pornografi og homoseksualitet.

Med store forskelle på moralspørgsmålet mellem kvinder og mænd kan der med fordel også peges på værker, der arbejder med synet på kvinder og seksualitet i perioden. Her bruger jeg hovedsageligt kvindehistorikeren Bente Rosenbecks *Kvindekøn – Den moderne kvindeligheds historie 1880-1960* fra 1987. Den omhandler hvordan kvindelighed, moderskab og husmoderlighed formes og konstrueres indenfor en bestemt historisk kontekst, både mentalt, socialt og kulturmæssigt.

Med udgangspunkt i sine egne formødre dækker hun perioden 1880-1960 for at vise ændringerne af opfattelsen af kvinder, såvel som kvindernes selvopfattelse, mens Danmark går fra at være landbrugs- til industrisamfund.²² *Kvindekøn* udgjorde sammen med *Kroppens politik* fra 1992, der har en mere metodisk, teoretisk og historiografisk tilgang til spørgsmålet om kvindelighed, Rosenbecks disputats. Hun har gennem sin karriere haft fokus på kvindehistorie og ligestillingspolitik. Først set ud fra et kulturhistorisk perspektiv, og sidenhen med politiskhistorisk tilgang.²³

Grundet specialets emne vil det særligt være kapitlet "Seksualitet og køn",²⁴ som jeg vil komme til bruge. Kapitlet omhandler den forandring i synet på kvindens seksualitet, der er sket i perioden 1880-1960, hvor kvindens vigtigste funktion er gået fra udelukkende reproduktion til at hun har fået tildelt en seksualitet og et seksuelt begær. Kapitlet sætter fokus på, hvordan dette begær skulle styres, og hvor meget seksualitet og køn er forbundet med hinanden i synet på rigtig og forkert seksuel adfærd samt hvordan det har ændret sig gennem tiden. Derfor inddrages spørgsmålet om homoseksualitet også, da det hænger meget sammen med spørgsmålet om køn. Jeg vil også bruge artiklen *Det tilfældige og uforpligtende møde – Overvågning og regulering af løvsagtige kvinder fra 1920 til 1960*, fra 2002 af Marlene Spanger. Artiklen bygger på Spangers speciale og omhandler synet på de "løvsagtige" kvinder fra mellemkrigstiden og til efterkrigstiden. Grundet fremkomsten af "den nye kvinde" i starten af det 20. årh., der kæmpede for lige

²² Rosenbeck, s. 8-9.

²³ Kvinno, "Bente Rosenbeck".

²⁴ Rosenbeck, s. 93-123.

rettigheder for kvinder, og samtidens frygt for skred i normerne omkring kvindelig seksualitet, blev en del kvinder anset for at være umoralske og at have en farlig seksualitet. Særligt unge kvinder.²⁵ Spangers artikel redegør derfor for hvilke typer kvinder det gjaldt og politiets opsyn med dem. Frygten for moralsk forfald og degeneration var generelt udbredt i mellem- og efterkrigstiden, og dette blev særligt koblet sammen med den "farlige" seksualitet som særligt disse løsagtige kvinder havde. Dette kom til udtryk ikke mindst gennem den danske sterilisationslovgivning, der var i kraft fra 1929-1967, der bearbejdes i historikeren Lene Kochs værker *Racehygiejne i Danmark 1920-56* og *Tvangssterilisation i Danmark 1929-67*, udgivet i henholdsvis 1996 og 2000. Den sidstnævnte udgør hendes disputats. Generelt har Koch arbejdet med samfundets udformninger af gen- og forplantningsteknologier, samt hvordan bioteknologien har forandret mennesket gennem tiden.²⁶ Bøgerne omhandler sammenhængen mellem den danske racehygiejne og tvangssterilisationslovgivningen, der første gang trådte i kraft i 1929. Ulig den amerikanske og tyske racehygiejne var hovedfokus i den danske racehygiejne baseret på socialadfærd, der var anset for at være arvelig. Derfor hang den meget sammen med seksual- og moralsk adfærd, og tegner derved et godt billede af synet på dette i den givne periode. Jeg vil derfor inddrage Kochs bøger en smule, for at se på de lovgivninger der har været i perioden, der har påvirket den seksuelle frihed. Skandinaviens lovgivninger på områder som ægteskab, abort, adoption og homoseksualitet var fra starten af det 20. årh. og frem til efterkrigstiden anset som meget progressive sammenlignet med andre vestlige lande i samtiden. Et emne som historikeren David Bradley arbejder med i hans artikel *Family laws and welfare states* fra 2000. Her sammenligner han de forskellige skandinaviske landes lovgivninger på de ovenstående områder, samt i forhold til England og Tyskland på samme tid.²⁷

Yderligere om reguleringen af borgernes seksuelle adfærd gennem lovgivninger er der Sniff Andersen Nexø's ph.d. fra 2005, *Det rette valg: dansk abortpolitik i 1930'erne og 1970'erne*, der omhandler udviklingen af den danske abortlovgivningsudvikling fra den første lovgivning om lovlig abort trådte i kraft i 1937 frem til den fri abort blev indført i 1973.²⁸

²⁵ Spanger, s. 167-68, 184.

²⁶ Kvinno, "Lene Koch".

²⁷ Bradley, s. 37-39.

²⁸ Edelberg, s. 72.

Med Danmarks placering som det første land i verden til at frigive pornografien, er der megen dansk seksualitetsforskning, der tager udgangspunkt i pornografiens historie. Først blev skriftporno frigivet i 1967, og derefter billedepornografien i 1969, hvorved der var sket en total legalisering.²⁹ Samfundets skiftende forhold til pornografi gennem tiderne er vigtig i forbindelse med synet på seksualitet, seksuel frigørelse og moral, og hvor grænsen mellem det private og offentlige går, da synet på hvad der er blevet anset for at være pornografisk i en given historisk periode, er påvirket af disse opfattelser.³⁰ Interessen for Danmarks progressive forhold til porno blev også tidligt til undersøgelsesgenstand for forskere. Således kom der allerede i 1970 rapporten *Studies on Pornography and Sex Crimes in Denmark* af den danske psykolog og kriminolog Berl Kutchinsky (1935-95), hvori Kutchinsky argumenterede for, at frigivelsen af pornografien havde kriminel forebyggende effekt, hvilket vakte opsyn både i ind- og udland – han ville flere gange vende tilbage til emnet i sin senere forskning.³¹

I et mere historisk perspektiv er der *Det Pornografiske Scenario*, der var kunsthistorikeren Rune Gades ph.d.-afhandling fra 1998, der omhandler pornografiens udvikling og betydning. I bogen *Pornografiens historie i Danmark* af kulturhistorikeren Morten Thing fra 1999 bliver der arbejdet med pornografiens udvikling fra starten af 1800-tallet til frigivelsen i 1969.

Jeg har i specialet valgt at bruge *De forbudte billeder: pornografiens historie fra forbud til frigivelse* af Frederik Strand fra 2019. Strand har en ph.d. i politihistorie og er inspektør på Politimusset i København. Med udgangspunkt i konfiskeret materiale fra Politimuseet redegør han for pornografiens historie i Danmark fra forbuddet i 1866 til frigivelsen i 1969. Materialet, der benyttes i bogen, er det der i de givne perioder for konfiskeringen har ligget på grænsen mellem det forbudte og det lovlige. Dette materiale er valgt, da det siger mest om tidsåndens skiftende syn og pornografiproducenternes forsøg på at omgå loven. På den måde fortæller materialet om de skiftende tiders syn på frisind og fordomme, mænd og kvinder, kunst og kultur, stat og individ.³² Strand argumenterer for, at en af de vigtige årsager til accepten af pornografi hang sammen med den afmystificering af seksualiteten, der fandt sted i efterkrigstiden. I Danmark blev

²⁹ Strand, s. 7-11.

³⁰ Ibid., s. 17-26.

³¹ Lex.dk, "Berl Kutchinsky".

³² Strand, s. 11.

dette særligt tilfældet gennem bogen *Kærlighedens ABZ* af Inge Hegeler fra 1961, der havde megen af sin data fra Kinsey-rapporterne.³³

Den sidste del af litteraturen omhandler homoseksualitet. Kampen for homoseksuelles rettigheder i Danmark startede for alvor med oprettelsen af Kredsen af 1948, der året efter skiftede navn til Forbundet af 1948. Det navn havde organisationen i flere år, og vil derfor også være det, der løbende gennem specialet vil blive refereret til. Organisationen har dog skiftet navn et par gange sidenhen, og har siden 2009 heddet LGBT Danmark. Med oprettelsen af Forbundet af 1948 begyndte homoseksuelle for alvor at slå sig fast i den danske bevidsthed, og de homoseksuelle og homoseksualitet spillede da også en stor rolle i efterkrigstidens Danmark.³⁴ En af organisationens grundlæggere var Axel Axgil (1915-2011), der i 1985 sammen med et andet medlem, Helmer Fogedgaard (1907-2002), udgav bogen *Homofile Kampår – Bøsseliv gennem tiderne*, hvor der trækkes en linje over homoseksuelles liv fra det antikke Grækenland til oprettelsen af Forbundet af 1948.

Siden da er der skrevet en del om homoseksualitet i dansk sammenhæng. Her kan særligt fremhæves seniorforsker Wilhelm von Rosen (1941-2019), der i 1993 fik sin doktorgrad med afhandlingen *Månens Kulør: Studier i dansk bøssehistorie 1628-1912*. Men Rosen skrev også en del om det 20. årh. i en række af artikler, bl.a. *Pornografi-affæren i 1955* (1999) og *Blovstrødsagen: Homoseksuelle lærere og forførelse. Panik i pressen 1961* (2008).³⁵ Andre værker om homoseksualitet i dansk sammenhæng inkluderer seniorforsker Henning Bechs (1945-2019) *Når mænd mødes – homoseksualiteten og de homoseksuelle* fra 1987. Her bliver der arbejdet med udviklingen af begrebet "homoseksualitet" gennem det 20. årh. i sammenhæng med andre kultur- og samfundsfænomener.³⁶

Jeg har i specialet valgt at bruge *Storbyen trækker – Homoseksualitet, prostitution og pornografi i Danmark 1945-1976* fra 2012 af historiker Peter Edelberg. Bogen er en bearbejdet udgave af hans ph.d.-afhandling, der er en retshistorisk undersøgelse af homoseksualitetens vej mod ligestilling i det danske retssystem, og forbindelsen mellem homoseksualitet og andre seksualpolitiske spørgsmål.

³³ Ibid., s. 316.

³⁴ Edelberg, s. 110.

³⁵ Ibid., s. 33.

³⁶ Ibid., s. 34.

Bogen har hovedsageligt fokus på prostitutionsloven fra 1961, "den grimme lov" som den blev døbt, da den forbød, at mænd havde forhold til andre mænd under 21 år, hvis der var penge eller gaver involveret. Da lignende ikke fandtes for heteroseksuelle eller kvindelig prostituerede, var det tydeligt rettet kun mod homoseksuelle mænd. Dette er omdrejningspunktet for bogen, men den dækker generelt perioden 1945-76. Bogen trækker dog også tråde tilbage til mellemkrigstiden og undersøger årsagerne for lovgivningerne, der blev lavet specifikt om, eller på anden måde påvirkede, homoseksuelle.³⁷

At 1961-loven kun gjaldt homoseksuelle mænd, vidner om den generelle forskel der i løbet af det 20. årh. var på synet på mandlig og kvindelig homoseksualitet, hvilket også på flere andre punkter førte til forskellig behandling af de to grupper. Derfor bruger jeg også bogen *Hvad hjertet begærer: kvinders kærlighed til kvinder 1825-1985* fra 1986 af historikeren Karin Lützen. Hun har gennem sin karriere særligt arbejdet med familie- og seksualitetshistorie.³⁸ I *Hvad hjertet begærer* undersøger hun hvordan synet på begær og kærlighed mellem kvinder har ændret sig i den 160-årige periode, som bogen arbejder med. I denne undersøgelse ligger hendes fokus på kvinder fra borgerskabet i Vesten. I denne periode gik den lesbiske kærlighed fra at blive set som noget åndeligt i det 19. årh., til at være knyttet til noget seksuelt i det 20. årh., hvilket vidner om den generelle udvikling, der er sket i synet på seksualitet, samt synet på kvinder som ikke havende en seksualitet til at have en. På den måde er den kvindelige homoseksualitet også gået til at være mere farlig, dog aldrig på linje med den mandliges farlighed.³⁹ Megen af Lützens undersøgelse sker gennem analyser af de fremstillinger af kvinders kærlighed til hinanden, som det er blevet portrætteret i fiktion gennem tiden. På den måde bruger hun disse fremstillinger til at afspejle, hvordan synet på kvindekærligheden udviklede sig i samfundet samt at vise forskellene på om det var tekster skrevet af mænd eller kvinder, homo- eller heteroseksuelle.

Med brugen af begge bøger vil jeg bedst muligt kunne give et helhedsbillede af synet på homoseksuelle, samt i lige så høj grad kønsforskellene mellem homoseksuelle mænd og kvinder.

Samlet set, vil forskningen om det danske forhold til seksualitet og køn, i det 20. årh., blive brugt til at sammensætte et billede af hvilken seksualmoral der herskede i efterkrigstiden. Litteraturen vil

³⁷ Ibid., s. 11-32.

³⁸ Lex.dk, "Karin Lützen".

³⁹ Lützen, s. 15-22.

derfor også blive inddraget løbende i analysen, som et diskussionsredskab, til at finde ud af hvordan denne moral påvirkede fremstillingen af seksualitetsforskningen i dagspressen.

Metode og teori

Da jeg i specialet ønsker at undersøge de danske avisers fremstilling af seksualitetsforskningen i efterkrigstiden, vil jeg benytte mig af diskursanalytiske redskaber. Specialets metodiske afsæt vil derfor være Michel Foucaults (1926-84) analyseredskaber: diskursarkæologi og dispositivanalysen. Jeg har først og fremmest valgt at arbejde ud fra diskursarkæologien, fordi den er specielt velegnet til at analysere tekster i et historisk lys, da den kræver inddragelse af den historiske kontekst, hvori en diskurs er blevet til i.⁴⁰ Jeg vil derfor i analysen medregne de samfundsmæssige forhold, der var gældende i efterkrigstiden for at se, hvordan de gældende normer og værdier påvirkede fremstillingen af seksualitetsforskningen.

En anden årsag til valget af diskursarkæologianalysen er dens tætte sammenhæng med dispositivanalysen, der sætter magt, viden og samfundsbestemte begreber som f.eks. seksualitet i relation til hinanden.⁴¹ Tre begreber som Foucault arbejdede meget med gennem årene, som jeg vil komme tilbage til ift. specialets teoretiske afsæt.

Foucault redegjorde første gang for sine analytiske og metodiske værktøjer (diskursarkæologien) i værket *Videnskabsarkæologien (L'Archéologie du savoir, 1969)*. Disse værktøjer blev derefter videreudviklet gennem hele hans forfatterskab frem til hans død i 1984. Igennem sit forfatterskab havde Foucault desuden hele tiden fokus på at finde forståelse for forskellige former for viden. Hvordan den enkelte form for viden var blevet til, hvordan den har fremtrådt gennem tiden og hvilket virkefelt, den har skabt.⁴²

For Foucault er begreberne diskursformation og dispositivet (samfundets konstruktion) vigtige redskaber i analysen af, hvorfor nogle diskurser er mulige, mens andre ikke er det i en given tid og rum. Derfor er begrebet "arkæologi" en metafor for Foucault, som han bruger i forbindelse med det arbejde, der finder sted, når man beskriver den sammensætning af udsagn, der på et givent tidspunkt har været med til at forme specifikke diskurser gennem formationer af disse udsagn. På

⁴⁰ Mølholm, "Diskursarkæologi og dispositivanalyse" s. 30.

⁴¹ Foucault, s. 13.

⁴² Mølholm, s. 28-29.

den måde vises de regler, der på det givne tidspunkt har givet muligheden for at forme disse diskurser – og kun disse.

Formålet med Foucaults diskurs er altså ikke at give en dybdegående fortolkning af diskurserne, men en beskrivelse af det som Foucault betegner som "arkivet". Med arkivet mener han, hvem der på et givent tidspunkt, og i en given kontekst, har mulighed for at italesætte et specifikt emne i det gældende samfund. Derfor kan man tale om diskursarkæologien som "overfladens kunst", som den franske filosof Gilles Deleuze har beskrevet den.⁴³ Dette skyldes, at diskursarkæologien hovedsageligt afgrænser sig til at arbejde med det, der er blevet sagt. Der ledes ikke efter forklaringer på det sagte, men mønstre i disse udsagn. Det er altså sproget og anvendelsen af sproget, der skaber mønstre, som er fokuspunktet for diskursarkæologien. Ved at finde disse mønstre i en større mængde af udsagn, vil der blive skabt et meningsfuldt helhedsindtryk. Det er derfor grundelementet i diskursarkæologien at komme frem til en kortlægning af de eksisterende udsagn for at se, hvordan de forholder sig til hinanden. Det gælder altså ikke om at læse mellem linjerne, men at undersøge det, der er tilgængeligt og fremsat for alle. Med andre ord: Det der ses på overfladen.⁴⁴ For specialets analyse vil det betyde, at jeg vil fokusere på, hvilke emner der går igen i dækningen af seksualitetsforskningen, og hvordan disse emner italesættes.

Som nævnt arbejder diskursarkæologien ud fra diskursens historiske kontekst, hvilket skyldes, at alle diskurser er rodfæstet i en bestemt historisk kontekst. Det er derfor ikke det aktuelle, men det der allerede er sagt og skrevet, der bliver analyseret. Centralt for dette udgangspunkt er "arkivet". For Foucault er arkivet et register over det sagte, samt de mønstre som skaber rammerne for, hvad der kan siges hvor og hvornår. Med andre ord er det altså arkivet, der opstiller "loven" for, hvad der kan siges på et givent tidspunkt. Igennem iagttagelser og beskrivelser af en bestemt praksis kan man derved fastsætte hvilke regler og betingelser, som er særligt fremtrædende i den givne praksis. Det er gennem dette arbejde, man finder ud af, hvem der har kunne sige hvad i hvilken kontekst og på hvilket tidspunkt. Resultatet bliver en mængde materiale i form af udsagn fra en bestemt periode, som danner et vist mønster. Altså en diskursformation. Det er disse formationer som Foucault anser som særligt magtfulde, da han mener, at mennesket kun finder forståelse for sit eget eksistensgrundlag gennem sproget og sit arbejde.⁴⁵

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid., s. 28-35.

⁴⁵ Ibid.

De bærende fokuspunkter i det analytiske arbejde er strategier, objekter, begreber og modalitet. Strategierne er selvstændige temaer, som hver har sit eget objekt for opmærksomhed. Hvert objekt har så sine egne regler for dannelsen af de begreber og udsagn, som der kan siges om det givne objekt. Til sidst er der diskursens modalitet, der indikerer, hvem det er, der kan tale om hvilket emne, men også i hvilke sammenhænge det er muligt for vedkommende at tale om dette samt hvilken position i en samfundsmæssig sammenhæng denne person har, da det også kan sige meget om vedkommendes muligheder for at ytre sig om et bestemt emne.

Første skridt i analysen vil være at fastsætte temaet. En bedre betegnelse er måske overemne, da hvert tema har flere underemner, der kan være relevante for diskursdannelsen. Når overemnet er fastsat, er arbejdet med at grovsortere materialet allerede gået i gang. Her optræder der forskellige diskurser, hver med sin egen strategi i form af et tema og/eller teori, hvilket senere vil lede til den finsortering, hvori reglerne for diskursdannelsen findes.⁴⁶

Så overemnet kunne f.eks. være seksualitetsforskningens fremstilling i den danske dagspresse i efterkrigstiden. Her kunne et underemne så være spørgsmålet om, hvorvidt førægteskabeligt samleje er moralsk acceptabelt. Herefter undersøges hvilke tematikker, der går igen i materialet. I spørgsmålet om førægteskabeligt samleje er en af de gennemgående tematikker snakken om, at det kan føre til børn født uden for ægteskabet. Grundet at den historiske kontekst anser dette for umoralsk adfærd, vil dette kunne antages som en anden gennemgående tematik.

Nogle gange kan forskellige diskurser, der er i modstrid med hinanden, godt eksistere samtidigt. Holder vi fast i eksemplet med sex før ægteskabet, kunne disse modstridende diskurser være, at det på den ene side ses som tegn på modernisering af den seksuelle moral, hvor det på den anden side ses som tegn på moralsk fordærv. Her ses altså en positiv og negativ tilgang til det samme emne.

Når de diskursive tematikker er fundet, kan arbejdet med at beskrive de enkelte diskurser gå i gang. Først skal diskursens objekter og subjekter findes. Objektet er det, der bliver omtalt, mens subjektet er den, der omtaler det.⁴⁷ I dette tilfælde ville objektet kunne være kvinders seksuelle adfærd, mens subjektet kunne være sognepræsten P. Munch Madsen, der var aktiv i den offentlige seksualitetsdebat i efterkrigstiden.⁴⁸

⁴⁶ Ibid., s. 35-44.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Se f.eks. *Kristeligt Dagblad*, 05.11.1953.

Målet med identifikationen af objekterne er at vise, hvordan de har indgået i udviklingen og dannelsen af almindelige forklaringer og viden, da objekterne altid eksisterer i et bestemt felt. Dette sker igen med henblik på at gøre rede for hvem, der kan tale om hvad og i hvilken kontekst.⁴⁹ Så ift. til at tale om den seksuelle moral, kunne Munch Madsen gøre det med afsæt i religion, da han ville blive anset for at have stor legitimitet for at gøre dette.

Herefter skal objekterne klassificeres, beskrives og analyseres i henhold til et særligt specifikationsgitter. Det vil sige, at der eksisterer en række af forskellige indikationer, der er fastgjort til en særlig forståelses- og fortolkningsramme. Det handler altså om at fastslå hvilke indikationer, der er med til at danne objekterne i diskurserne. Dannelsen af objekter er betinget af forholdet mellem overfladerne, instanser og de forskellige gitter, der er til stede. Det betyder, at alle tre elementer (frembrudoverflade, afgrænsningsinstanser og et specifikationsgitter) skal være til stede, før der er tale om et diskursivt objekt. Hvilket også er nødvendigt før der er tale om en diskurs i en diskursarkæologisk forstand.⁵⁰

Da diskurser altid omhandler *noget*, vil det være objekterne, der er i fokus i analysen. Men diskurser er også altid skrevet af *nogen* til *nogen*. Derfor er det vigtigt at stille hv-spørgsmål i forbindelse med den, som taler. Spørgsmål i denne forbindelse kunne være: Hvad var Munch Madsens holdning til sex før ægteskab? Hvad var hans definition af seksualmoral? Hvad lå til grund for hans holdninger?

Som tidligere nævnt er diskurser rodfæstet i en bestemt historisk kontekst. Denne kontekst er med til at danne rammerne for vores handlinger, og det er så her Foucaults dispositivt begreb kommer ind i billedet. Da dispositivt er et sammenhængende hele, omhandler den både det sagte og det usagte. Der kan godt eksistere flere på samme tid, men den sociale udveksling vil kun lade sig påvirke eller disponere af et af dem.

Der knytter sig altså mange begreber til dannelsen af en diskurs. Alle er de med til at skabe diskursens positivitet, hvilket vil sige, det der ved diskursens formation anses for at være sandt - det "positive". Mellem disse positive formationer skabes der så nogle tomrum. Disse tomrum er alt det, der ikke bliver talt om, fordi de bryder med den herskende diskurs. Med andre ord bryder de med samfundets opfattelse af, hvad der er sandheden. Det er derfor ikke nødvendigvis sådan at

⁴⁹ Mølholm, s. 37-38.

⁵⁰ Ibid., s. 37-42.

det, der tales om, er absolut sandt, og at den talende er objektiv. Men blot at den, der taler, holder sig indenfor de gældende diskurser, og derfor bliver anset for at fortælle sandheden, fordi vedkommende bliver bakket op af de herskende diskurser. Her ses altså igen, hvilken magt diskurser har, da de er med til at styre vores syn på, hvad der er sandheden.

Det er ifølge Foucault altså ikke i første omgang sprogkonstruktioner, der er med til at gøre diskurserne magtfulde. Derimod er det de italesættelser, der på tværs af en række af forskellige genstandsområder selv er med til at skabe nogle sandhedsritualer, der så er med til at forme menneskets viden, forståelse af fortrolighed med verden omkring dem samt gør det muligt for mennesket at tale om verden på en måde, der er betydningsfuld og giver mening.⁵¹

Det er dette der i mange tilfælde kommer til udtryk i dagspressen i efterkrigstiden, hvor den nye seksualitetsforskning skubbede til de allerede eksisterende diskurser, der herskede om synet på, hvad der var god og dårlig seksualmoral.

Som en del af det teoretiske afsæt vil jeg benytte media logic, der undersøger hvilke mediebilleder og -narrativer, der opstilles i medierne samt hvordan de vigtigste aktører fremstilles. I forbindelse med mit speciale vil det altså omhandle hvilke narrativer de danske aviser i efterkrigstiden benyttede sig af ift. fremstillingen af seksualforskningen samt hvordan særligt Alfred Kinsey og Kirsten Auken fremstilles i den forbindelse.

Media logic beskriver altså den indflydelse, som medierne har på repræsentationen af de begivenheder, som vi anser for at være "virkeligheden".⁵² Med andre ord det sande/positive, som det allerede er beskrevet ifm. diskursanalysen.

Med fokuset på mediernes fremstilling af virkeligheden, diskuterer media logic hvilke roller flere af mediernes redskaber i nyhedsfremvisningen benytter sig af. Dette inkluderer mediernes sprog, format, indhold, organisationens praksis, stil, redigering, (nyheds)begivenheder og nyhedsværdi. Disse elementer undersøges, fordi medierne har en bestemt måde at fremstille begivenheder på, da det ikke kun handler om at videregive fakta, men også gøre nyhedsstoffet til en fængende historie. Dette skyldes bl.a., at der er mange medier om buddet til at fortælle de samme nyheder, samt det er med til at lokke læseren/seeren til og fastholde deres opmærksomhed⁵³ - noget der

⁵¹ Ibid., s. 37-53.

⁵² Mazzoleni, "Media Logic" (s. 446).

⁵³ Ibid.

blev ekstra vigtigt for den danske dagspresse i 1950'erne. Radioen havde vundet frem siden midten af 1920'erne, og havde i efterkrigstiden større troværdighed end dagspressen. Fem daglige radioaviser kombineret med det faktum at ca. 75% af den danske befolkning ejede en radio, gjorde at dagspressen havde svært ved at finde nyhedshistorier, som folk ikke allerede havde hørt.⁵⁴ For at skabe gode fortællinger fokuserer mange nyhedshistorier på symbolske objekter og personligheder i stedet for abstrakte konceptualiseringer. De former for narrativer som skabes kan både bruges indenfor underholdning og nyheder, da der bliver skabt en historie, hvor virkeligheden fortælles gennem brugen af personer, karakterer og objekter, der spiller en rolle i historien. Grunden til at media logic er brugbar ift. specialet er bl.a. det til tider problematiske forhold der er imellem seksualitetsforskning og mediernes fremstilling, som det kunne ses i McBrides undersøgelse. Et af resultaterne fra undersøgelsen er, at seksualitetsforskerne er bange for, at deres forskning ikke bliver ordentligt repræsenteret i medierne, mens der fra journalisternes side er en bekymring for, at hvis emnerne ikke bliver simplificeret en smule, vil de være for tekniske og svære at forstå for den almene befolkning.⁵⁵ At fokusere på disse forhold er relevant, eftersom god mediedækning af seksualitetsforskning er vigtig, da det ofte er befolkningens bedste adgang til den form for informationer.⁵⁶ At mediedækningen også var en vigtig kilde til seksuel information i efterkrigstiden kan ses på læserbrevene, der blev indsendt til aviserne, der i flere tilfælde takker for belysningen af disse emner.⁵⁷ Derudover var de vigtigste informationskilder (udover venner og familie) de forskellige seksualmanualer, der blev udgivet.⁵⁸ Media logic vil altså blive brugt til at undersøge hvilke medie billeder, der opstilles af Alfred Kinsey og Kirsten Auken, samt hvordan seksualitetsforskningen bliver gjort til fortællinger. Derudover vil den sammen med diskursarkæologien blive brugt til at undersøge de diskurser, der blev skabt, og hvordan de betegner "sandheden" om seksualiteten.

⁵⁴ Thomsen, "Dagspressen i vor egen tid" (s. 34-52).

⁵⁵ McBride, s. 347-48.

⁵⁶ Ibid., s. 348.

⁵⁷ Se f.eks. *Information*, 09.07.1948.

⁵⁸ Oldrup, s. 25.

Som nævnt er det diskurserne der, påvirket af den givne historiske kontekst, skaber sandheden. Dette vil derfor blive undersøgt ud fra Foucaults teori om, at seksualiteten i sig selv er en konstruktion bundet af den konkrete historiske kontekst.⁵⁹

Foucault introducerede første gang sammenhængen mellem magt, viden og samfundet i værket *Overvågning og Straf (Surveiller et punir, 1975)*. Her beskriver Foucault, hvordan statens magt over befolkningen udviklede sig i takt med udviklingen af straffesystemet fra slutningen af det 17. årh. til begyndelsen af det 18. årh.⁶⁰

I denne periode gik afstraffelse fra at være noget, der fandt sted i det offentlige rum til at være skjult i statens institutioner. På den måde gik det fra at være afskrækkende gennem brutalitet, der var til skue for alle, til at være forebyggende ved gradvist at indgyde en frygt i befolkningen. Magten ændrede sig altså gradvist over mod at være disciplinerende i takt med at magten gik fra at ligge hos en herskende feudal herremand til at ligge hos staten.

Denne udvikling gjorde det muligt for staten at forvalte befolkningen på sådan en måde, at den efterlever de retningslinjer, staten helst så. En sådan ændring og udvikling af befolkningens adfærd er nødvendig, for at staten også kan udvikle sig. For at dette kan lade sig gøre, vil staten i stigende grad planlægge og styre den enkelte borgers hverdag. Denne øgede overvågning og påvirkning sker via de statslige organisationer, såsom skoler, arbejdspladser og ikke mindst fængslerne. På den måde vil individet med tiden tillægge sig en bestemt opførelse og tankegang, fordi de ikke ved, hvornår de bliver overvåget, men er bevidste om at det hele tiden er en mulighed.

Staten kommer altså til at disponere over sin befolkning, som Foucault beskriver det. Han kalder denne type af magt for den guvernementale magt, som er blevet en indgroet del af den vestlige verdens samfund.⁶¹

I værket *Seksualitetens historie 1 – viljen til viden (Histoire de la sexualité, 1 – La volonté de savoir, 1976)* satte Foucault så sammenhængen mellem viden, magt og seksualitet. På samme måde som det var tilfældet med overvågning, argumenterede Foucault også for, hvordan seksualiteten er

⁵⁹ Foucault s, 118.

⁶⁰ Mølholm, s. 53-54.

⁶¹ Ibid., s. 53-58.

blevet styret og reguleret gennem diskurser og institutioner. Igen er Foucaults startpunkt det 17. årh., hvorefter han trækker udviklingen op til det 20. årh.⁶²

Ifølge Foucault var det i det 18. årh., staten begyndte at se befolkningen som essentiel for politisk og økonomisk vækst, og derfor var det også i denne periode, det blev nødvendigt for staten at begynde at regulere og styre befolkningens seksualitet i ønsket om at styre befolkningsvæksten og ”-kvaliteten”. Gennem det 19. årh., og ind i det 20. årh., blev seksualiteten et offentligt anliggende mellem staten og individet, hvor synet på seksualiteten var præget af diskurser, viden, analyser og påbud. Dette førte i 19. årh. til nøje undersøgelser af seksualiteten og fordømmelser af de aktiviteter, der ikke medførte reproduktion.⁶³ Det er også her, Foucault mener, at man for alvor kan begynde at se, hvordan seksualiteten er konstrueret. Som eksempel taler han om homoseksualitetens ”fødselsdag”, da begrebet første gang blev brugt i 1869, og fra det tidspunkt af blev hele den homoseksuelles personlighed anset for at være hans seksualitet.⁶⁴ På samme måde var det også fødslen på den heteroseksuelle, da begreberne homo- og heteroseksuel begge første gang blev brugt i 1869 af den østrig-ungarske journalist Karl-Maria Kertbeny (1824-82).⁶⁵ Men fordi den ”rigtige” seksualitet var forbundet med reproduktion, var det altså kun den ”afvigende” homoseksuelle person, der blev defineret gennem sin seksualitet.

Det 19. årh. var også der, hvor seksualitetsdiskurserne blev videnskabelige - den dominerende diskurs var ikke længere rodfast i religionen, men videnskaben. Spørgsmålet om seksualmoral gik fra at handle om synd og frelse til at handle om legemet og livet. Diskursen for det normale og unormale, i forbindelse med det seksuelle, fik altså et nyt grundlag. Men det var stadig med bekendelsen som et grundelement i udformningen af diskurser, bekendelserne blev nu bare lavet overfor lægen i stedet for præsten.⁶⁶

Derfor begyndte lægerne og psykologerne fra det 19. årh. at undersøge alle aspekter af den menneskelige seksuelle adfærd, for at finde afvigerne. *”Men man ser også seksualiteten gjort til genstand for politiske operationer, økonomiske indgreb (...) man gør seksualiteten til indikator for et samfunds styrke, hvis politiske energi og biologiske kraft den jo afslører.”*⁶⁷ Ifølge Foucault er det

⁶² Foucault, s. 11-21.

⁶³ Ibid., 33-45.

⁶⁴ Ibid., s. 52.

⁶⁵ Hertoft 2008, s. 19.

⁶⁶ Foucault, s. 74-75.

⁶⁷ Ibid., s. 161.

altså gennem denne videnskabeliggørelse og politificering af seksualiteten, at man ser forholdet mellem viden, magt og seksualitet udfolde sig gennem det 19. årh. og op i det 20. årh.

Den danske seksualmoral i efterkrigstiden

Med seksualitet værende en historisk bundet konstruktion, der ændrer sig og er bundet af tid og rum,⁶⁸ er det samme gældende for, hvad der er anset for korrekt seksuel adfærd. Det er derfor vigtigt at have en forståelse for hvilken betydning begrebet "seksualmoral" havde i den danske efterkrigstid for rigtigt at kunne forstå reaktionerne på Kinsey og Aukens seksualitetsforskning. En forståelse for hvad der var set som normal og unormal seksualadfærd, samt hvad der var lovligt og ulovligt.

Fra slutningen af det 19. årh. var videnskaben begyndt at overtage religionens plads som grundlaget for betegnelserne af rigtig og forkert adfærd.⁶⁹ Denne tendens steg op igennem første halvdel af det 20. årh., hvor den menneskelige adfærd nu skulle reguleres efter, hvad der var sundt og usundt, rent og urent. Således skulle det dårlige bekæmpes gennem hygiejniske forholdsregler. På privat plan kunne det f.eks. være seksualhygiejne.⁷⁰ Det var dog langt fra kun et privatanliggende, for mange lande ønskede at forbedre selve deres befolkning, Danmark inklusive. Krop, sind og moral skulle forbedres. Således gennemgik Danmark en "moralsk oprustning" i mellemkrigstiden,⁷¹ mens landet i 1950'erne oplevede "moralsk panik".⁷² Peter Edelberg betegner generelt perioden 1930-1976 som "den disciplinerede seksualitets" periode i Danmark, da staten indførte en række af lovgivninger for at regulere befolkningens seksuelle adfærd.⁷³ Dette førte til at to af de største samfundsproblemer blev hhv. en svækket seksualmoral og frygten for degeneration. Til en vis grad anså man seksualitet, moralsk forfald og degeneration for at hænge sammen. Dette kan bl.a. ses ved den udbredte bekæmpelse af "utugtigt materiale" der fandt sted, særligt i mellemkrigstiden, men også frem til billedpornografiens frigivelse i 1969.⁷⁴

⁶⁸ Ibid., s. 118.

⁶⁹ Ibid., s. 75.

⁷⁰ Rosenbeck, s. 46.

⁷¹ Strand, s. 201.

⁷² Edelberg, s. 144.

⁷³ Ibid., s. 59, 62-65.

⁷⁴ Strand, s. 17-20.

Frygten for degeneration havde været stigende siden 1. verdenskrig, hvor krigen og den spanske syge havde kostet millioner af menneskeliv på verdensplan. Særligt tabet af en hel generation af unge soldater var en bekymring, da det fjernede en god del af den "sunde" befolkning.⁷⁵ Samtidig så man i Danmark en stigning i underklassen, mens middelklassen og borgerskabet fik færre børn (grundet brugen af prævention), hvilket staten så som en foruroligende udvikling, grundet den betydning for befolkningskvaliteten og de økonomiske omkostninger det kunne få. Den danske stat besluttede derfor, at det var bedst at træde ind for at bremse stigningen af de "usunde arveanlæg". Dette blev gjort med begrundelser om, at det ville give bedre vilkår for de raske samt bedre mulighed for at sørge for "undermålerne."⁷⁶

Dette resulterede i, at Danmark, som det første land i Europa, i 1929 vedtog en sterilisationslov. Først og fremmest handlede det om at stoppe sexforbrydere i at gentage deres forbrydelser, men på et bredere plan handlede det også om at forbedre befolkningskvaliteten ved at mindske fødsler af "åndssvage".⁷⁷ Som mange andre steder i Vesten kom racehygiejnen altså også til at præge Danmark. Dette vidner om statens forsøg på at regulere befolkningens seksualitet – for at styrke staten, samtidig med at der tegnes et billede af, hvilke befolkningsgrupper der blev anset for at have en umoralsk seksuel adfærd.

Lovgivningen fra 1929 blev skærpet i 1933 og igen i 1934, og var i hævd frem til 1967. Ændringerne i 1933 gjorde det nu muligt for kvinder, der levede i "harmonisk" med samfundets regler, selv at ansøge om sterilisation. Mens skærpelsen fra 1934 betød, at personer, som blev betegnet som "åndssvage" i forskellige grader, kunne blive indstillet til tvangssterilisation. Indførelsen af sterilisationslovgivningen i 1929 var dog en vigtig milepæl for samtidens seksualreformatorer. Før lovgivningen havde alle former for aborter og sterilisation været ulovlige. Derfor var det for dem et skridt i den rigtige retning for liberaliseringen af seksualmoralen, at der nu eksisterede legale muligheder for at afbryde en graviditet.⁷⁸ Der skete yderligere liberaliseringer på dette punkt, da abort blev lovligt i 1930, hvis moderens liv var i fare. En ændring af loven i 1937 udvidede mulighederne for lovlig abort grundet medicinske, helbredsmæssige eller eugenetiske årsager.⁷⁹ Mellem 1946-50 blev der således givet tilladelse til 13.801 aborter, hvilket var en massiv stigning

⁷⁵ Ibid., s. 209.

⁷⁶ Koch 2010, s. 36-41.

⁷⁷ Ibid., s. 74-85.

⁷⁸ Ibid., s. 16-17, 103.

⁷⁹ Bradley, s. 44.

fra 1940-45, hvor der var blevet givet tilladelse til 5705.⁸⁰ Antallet af aborter vidner også om, at det hovedsageligt var kvinder, der blev berørte af sterilisationslovgivningen. Det kan også ses ved at ud af de mere end 11.000 sterilisationer og kastrationer der blev lavet fra 1929-67, blev 88% foretaget på kvinder.⁸¹

Dette hang bl.a. sammen med den stigende frygt for "løsagtige" kvinder, der vandt frem i mellemkrigstiden - særligt hos unge kvinder. Det var en betegnelse for kvinder, der var mere "seksuelt udfarende" end hvad der blev anset for at være normen. Dette gjaldt særligt unge kvinder der holdt til på bestemte danseklubber, hvor de tog imod mad og drikke fra fremmede mænd, kvinder der indledte forhold med udenlandske soldater, eller på anden vis delvist "prostituerede" dem selv.⁸² Der var ikke den samme bekymring for de unge mænds adfærd, da det var alment anset, at mænd havde en stærkere kønsdrift, der ikke kunne forventes at blive holdt i kontrol indtil ægteskabet. Den "frigjorte kvinde" var derimod et produkt, af den øgede ligestilling, der fandt sted i starten af det 20. årh., der også havde handlet om at kæmpe for seksuel frigørelse. Disse kvinders adfærd skabte frygt for at de eksisterende normer, værdier og moralkodeks, der var forbundet med kvindelighed, ville forsvinde, og derved føre til et fald i familielivets kvalitet.⁸³ Der var en lignende frygt efter Ægteskabsloven af 1922 trådte i kraft, da den gav begge parter lige muligheder for at søge om skilsmisse.⁸⁴ Frygten for dette hang sammen med den eksisterende opfattelse af, at kønsrollerne var medfødte. Manden var set som den intellektuelle, produktive og higede efter at herske, mens kvinden var den følelsesladede, der lod sig lede af sine impulsive følelser og gerne ville tjene. Det var derfor, at kvindens rolle var i hjemmet. Disse opfattelser begyndte at forsvinde i 1940'erne, men eksisterede stadig frem til 1960'erne.⁸⁵

De løsagtige kvinder rykkede også ved opfattelsen af hvilke samfundsgrupper, der havde en dårlig moral, for hvor det tidligere hovedsageligt havde været kvinder fra lavere sociale lag, der blev anset for at have en farlig seksualitet, var det nu lige så meget unge kvinder fra middelklassen og borgerskabet. Skellet mellem de "slette" og "pæne" kvinder blev derfor mindre. Bekymringen for de unge kvinder steg yderligere i besættelsesårene grundet de udenlandske soldater, der var i

⁸⁰ Koch 2010, s.204.

⁸¹ Koch 2000, s.136, 197.

⁸² Spanger, s. 167-68, 184.

⁸³ Ibid., s. 167-70.

⁸⁴ Bradley, s. 41, 43.

⁸⁵ Rosenbeck, s. 58-59, 64.

landet. Kvinderne, der indledte forhold til soldaterne, blev under besættelsen kaldt "Tyskerpiger", mens de i 1950'erne-60'erne blev kaldt "Amerikanerpiger" eller "Nyhavns piger".⁸⁶ Opsynet med hel- og halvprostituerede lå under sædelighedspolitiet, og i 1962 skrev politiinspektøren for Københavns sædelighedspoliti, Jens Jersild (1903-78), rapporten *Løstgængende Kvinder*. Rapporten omhandlede primært amerikanerpigerne, da denne gruppe i efterkrigstiden var set som den mest problematiske.⁸⁷ Generelt deltog Jersild aktivt i at lære unge om god og dårlig seksualadfærd. Gennem 1950'erne skrev han flere små bøger om dette. Et gennemgående tema var, at han mente, at man skulle dele sig op efter seksualitet, så homoseksuelle og heteroseksuelle holdt sig hver for sig. I denne sammenhæng så Jersild biseksualitet som et mellemlid mellem homo- og heteroseksualitet, hvor den biseksuelle på et tidspunkt ville vælge side. Det var derfor, han mente, at man skulle dele sig for at de biseksuelle ikke skulle blive forført til homoseksualitet.⁸⁸ Det var også en af årsagerne til, at han var en af de centrale aktører i udviklingen af "den grimme lov" fra 1961, da han så de homoseksuelle kunder som en trussel mod de unge biseksuelle prostituerede. En forebyggelse mod den homoseksuelle adfærd mente han kunne ske i hjemmet, skolen og kirken ved at lære børnene at "tænke, tale og handle heteroseksuelt."⁸⁹ Jersild sagde dog, at han ikke havde noget imod homoseksuelle i sig selv, og så længe de kun stod i forhold til andre voksne homoseksuelle, mente han, at de skulle have lov til at udleve deres følelsesliv.⁹⁰ Homoseksualitet havde været lovligt i Danmark siden 1930, men blev stadig anset som en psykisk sygdom frem til 1981, noget der ses i behandlingen af homoseksuelle i efterkrigstiden. Samtidig var det i efterkrigstiden, at de homoseksuelle vandt en fast plads i danskernes bevidsthed, særligt med oprettelsen af Forbundet af 1948, der var inspireret af FN's menneskerettighedserklæringer fra samme år, men også grundet den større modstand fra politiet. I 1950 havde forbundet 1100-1400 medlemmer, hvoraf en femtedel var kvinder. Medlemmerne kom fra hele landet, dog hovedsageligt København.⁹¹

⁸⁶ Spanger, s. 167-70, 173.

⁸⁷ Ibid., s. 171-72.

⁸⁸ Edelberg, s. 75-76.

⁸⁹ Ibid., s. 131-33.

⁹⁰ Ibid., s. 132.

⁹¹ Ibid., s. 110, 126.

Den danske seksualmoral i efterkrigstiden var altså i stort omfang påvirket af lovgivninger, der blev lavet i mellemkrigstiden, og som stadig var i hævd. Mange af dem var lavet med det formål at forbedre befolkningens genetik. Disse lovgivninger og holdninger, kan altså siges at udgøre den officielle og offentlige seksualmoral.

Mens de grupper, der var ansete for at have den mest skadelige seksuelle adfærd, var løstagsige kvinder og homoseksuelle, da det var disse mennesker, der kunne ødelægge den traditionelle familiestruktur, der var bygget op om nogle bestemte kønsroller.

Et brud i seksualitetsforskningen

Fra slutningen af det 19. årh. og op til midten af det 20. årh. var forskningen om menneskelig seksualitet domineret af psykiatrien, tilhængere af Freuds psykoanalyse og læger. Uden at have særlige kompetencer blev folk i disse professioner anset som eksperter i menneskelig seksualitet, da de i forvejen arbejdede med menneskekroppen.

Et af de første vigtige værker i denne forbindelse er bogen *Psychopathia Sexualis*, fra 1886, der er skrevet af den østrigske psykiater Richard von Krafft-Ebing (1840-1902). Heri beskriver han, baseret på 45 patient journaler, nogle af samtidens mest tabubelagte emner, når det kommer til menneskelig seksualitet: De såkaldte "perversioner". Dette inkluderede først og fremmest onani, som blev anset for at være begyndelsen til andre perversioner, den mest udbredte værende homoseksualitet.⁹² At det var sådanne former for seksuel adfærd, der blev anset som perverse, hænger sammen med, at sund seksuel adfærd på dette tidspunkt var synonymt med reproduktion. Så seksuel adfærd der ikke havde dette formål til hensigt, blev anset som forkert.

Der er i værket særligt fokus på mandens opførelse, da det på dette tidspunkt var alment set, at kvinder ikke havde samme kønsdrift som mænd. Dette kom igen ned til spørgsmålet om reproduktion, da synet på kvindens seksualitet var tæt forbundet med hendes biologiske funktioner. I en seksuel sammenhæng var hendes vigtigste opgave altså at kunne føde børn. Kvinder blev derfor ikke anset for at finde tilfredsstillelse gennem det seksuelle, men derimod ved at tage sig af andre – det værende hendes mand og børn.⁹³ Det vigtigste for kvinden var altså kærlighed og moderskab. Denne "passive" seksualitet var grundlaget for, at kvindelig seksualitet

⁹² Hertoft 2008, s. 11-15.

⁹³ Reumann, s. 89.

generelt ikke var anset for at være lige så vigtig at undersøge. En mentalitet der ville komme til at være gældende langt ind i det 20. årh.

Samtidig var den kvindelige homoseksualitet ikke anset som værende lige så farlig som den mandlige. Dette skyldes, at den egentlige strafbare del af homoseksualitet lå i sodomien, der var "dyrisk usædelighed", hvilket beskrev en kønsagt, hvor "penis blev indført i den forkerte åbning". Kvinder kunne derfor ikke dømmes for homoseksualitet på samme måder som mænd. Det værste et lesbisk par kunne blive dømt for i Danmark var uterlighed.⁹⁴

På mange punkter var *Psychopathia Sexualis* dog revolutionerende for sin samtid. Bogen blev derfor også en bestseller i hele Europa. Særligt specielt, var at Krafft-Ebing tog homoseksualitet, og de andre perversioner han beskrev, i forsvar. Han anså dem nemlig for at være sygdomme, som individet ikke selv var herre over. Der var altså i hans optik ikke tale om syndig eller kriminel adfærd, der ellers var den mest almindelige opfattelse på givende tidspunkt. Derfor skulle man heller ikke straffe personerne, men i stedet prøve at hjælpe dem.

Generelt var idéen om, at homoseksualitet skyldtes hjernelidelser, noget der vandt frem i slutningen af det 19. årh., og Krafft-Ebings observationer kom i stort omfang til at præge det europæiske syn på homoseksualitet i de kommende år.⁹⁵ Han dokumenterede tilfælde af sindssyge, hysteri, epilepsi og lignede i familierne til den homoseksuelle og brugte det som argumentation for deres afvigende seksualitet. Han gjorde lignede med sadister og masochister, to begreber som selv han udformede. Krafft-Ebing anså sadisme som tegn på mandens naturlige dominerende rolle og masochisme som kvindens naturlige trang til at underkaste sig. Så hvis han stødte på en mandlig masochist eller en kvindelig sadist, antog han dem for at være homoseksuelle, da de gik mod de naturlige kønsroller.⁹⁶ Generelt var synet på sund seksuel adfærd stærkt bundet af traditionelle kønsroller. En mand, der ikke var interesseret i sex, blev anset som unormal og ikke maskulin, da den sunde maskuline mand havde aggressive og målrettede seksuelle lyster.⁹⁷

Grunden til at de seksuelle perversioner blev set som farlige var, at man anså alle menneskelige handlinger som drifter. Der var en forplantningsdrift, magtdrift osv. Den vigtigste var dog moraldriften, som blev anset for at være arvelig. Dette lå til grund for, at Krafft-Ebing undersøgte

⁹⁴ Rosenbeck, s. 115.

⁹⁵ Hertoft 2008, s. 24.

⁹⁶ Jones, s. 297.

⁹⁷ Reumann, s. 76-79.

sine patienters familiejournaler, da afvigende seksualitet blev bedømt ud fra moralske holdninger og behandlet som enhver anden sygdom. Det var altså en manglende sund moraldrift, der var grunden til den unaturlige seksuelle adfærd.

Den næste vigtige milepæl indenfor vestlig seksualitetsforskning, var den østrigske psykoanalytiker Sigmund Freuds (1856-1939) værk *Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie* i 1905. Den første omhandlede de seksuelle afvigere, som han viste stor forståelse for. Men vigtigst var den anden afhandling, hvori Freud gjorde op med samtidens opfattelser om seksualitet, som dem, der var set hos Krafft-Ebing, ved at argumentere for at seksualitet allerede bliver udviklet i barndommen og ikke dukker op ud af ingenting i løbet af puberteten. Det var han ikke den første til at sige, men det var hans teori, der var den mest udviklede og derfor den, der holdt ved. I den tredje afhandling behandlede han netop dette: Puberteten. Med sin teori banede Freud vejen for et mere klinisk syn på seksualitet.⁹⁸ Den var ikke længere arvelig, men påvirket af opvæksten og derved i større udstrækning også påvirket af det miljø, som man opvoksede i. Noget der ville komme til at være en gennemgående holdning i megen af den senere seksualitetsforskning.

Freud mente, at alle mennesker i deres pubertet gennemgår en biseksuel periode, hvor de er tiltrukket af begge køn, men hvor det kun er nogle få, der vil fortsætte med at være tiltrukket af det samme køn ind i deres voksenår. Dette skyldes, at de ikke havde fået afklaret deres Ødipuskompleks i barndommen. Mere præcist mente Freud, at man kunne se hos homoseksuelle drenge, at de havde været for tæt knyttet til deres mødre, og de derfor identificerede sig mere med hende end faren. Dette ville føre til, at de senere i livet ville blive seksuelt tiltrukket af andre mænd i stedet for kvinder.⁹⁹ Senere, i 1933, brugte den danske læge Oluf Brüel dette til at forklare, hvorfor kvindelig homoseksualitet var naturlig hos unge piger. For når det var moren, der opdrog børnene, ville piger få en tættere tilknytning til deres eget køn. Og da det var naturligt, at kvinden opdrog børnene, så han det derfor ikke som et problem. Det ville forsvinde igen, når pigen nåede de senere pubertetsår og skiftede interessen for sit eget køn ud med den for det modsatte. Brüel argumenterede dog for, at i ekstreme tilfælde kunne det kræve terapi. Derudover kunne man inddrage faren, og mulige brødre, mere i opdragelsen for at undgå det.¹⁰⁰

⁹⁸ Hertoft 2008, s. 74-78.

⁹⁹ Jones, s. 298.

¹⁰⁰ Rosenbeck, s. 113-14.

Freud daterede altså seksualiteten til at blive udviklet meget tidligere end før antaget. Men der var stadig nogle ligheder mellem ham og Krafft-Ebing, da de begge baserede deres teorier på, at seksualitet var forbundet med bestemte kønsroller og herskende moralprincipper, der bundede i religion. Derfor var den mest afvigende seksuelle adfærd fortsat onani, homoseksualitet og meget seksuelt aktive kvinder, hvilket var generelle holdninger i seksualitetsforskningen i starten af det 20. årh.

Krafft-Ebing og Freud argumenterede også begge to for, at den afvigende seksualitet var noget, der blev påvirket af udefrakommende elementer. Her havde den britiske sexolog Havelock Ellis (1859-1939) en anden tilgang. Han udgav i perioden 1897-1910 det tretten bind store værk *Studies in the Psychology of Sex*, hvor han bl.a. argumenterede for, at homoseksualitet er medfødt. Det gjorde han i et forsøg på at påvise dets naturlighed og derved afkriminalisere det. Han anså det blot som en afvigelse fra heteroseksualitet.¹⁰¹

Alle tre arbejdede de på banebrydende vis med seksualitetsforskningen. Samtidig er de alle tre er eksempler på, hvordan feltet var domineret af psykiatere og læger, der ud fra samfundets moralske principper og syn på kønsroller satte reglerne for, hvad der var hhv. normal og unormal menneskelig seksuel adfærd.

Så da Kinsey, som zoolog, trådte ind i seksualitetsforskningen, var det med en anden tilgang end man hidtil havde været vant til. Han havde tidligere i sin karriere brugt taksonomiske redskaber til at analysere og forklare de evolutionære aspekter af galhvepsens liv. Her havde han sat sin lid til at få de bedste resultater gennem nøje observationer af hvepsene i deres naturlige omgivelser. Hvad der her var særligt ved Kinseys tilgangsmåde, var det store antal af prøver han indsamlede, før han lavede sine slutninger. Den samme tankegang og grundighed af indsamling af data tog han med sig ind i seksualitetsforskningen.¹⁰² Således blev *Sexual behavior in the human male* (SBHM) baseret på 5300 interviews med hvide amerikanske mænd, mens *Sexual behavior in the human female* (SBHF) var baseret på 5940 interviews med hvide amerikanske kvinder.¹⁰³ Det var helt nye højder af indsamlet materiale vedrørende seksualitetsforskning. Derudover var Kinseys tilgang stærkt empirisk og ikke bundet af samtidens seksuelle moral.

¹⁰¹ Jones, s. 301-05.

¹⁰² Ibid., s. 205-06.

¹⁰³ Kinsey 1953, s. 3.

Kinseys anderledes tilgang til seksualitetsforskningen, kan ses i hans inddeling af subjekterne i undersøgelserne. For mens rapporterne som sagt siger at omhandle hvide amerikanere, er dette ikke helt sandt. Da begge rapporter indeholder data fra interviews med ikke-hvide amerikanere. Men i stedet for at inddele subjekterne, i undersøgelserne, efter etnicitet, valgte Kinsey at inddele dem efter religiøsitet og socialklasse. Han anså disse faktorer for at være vigtigere for den seksuelle adfærd. Imens han anså etnicitetens indflydelse for at være meget lille, hvis ikke ligefrem ikkeeksisterende. Ifølge Miriam Reumann var det også et valg, der blev lavet, da en undersøgelse der angiveligt kun fremstillede hvide, ville skabe større genlyd i seksualitetsdebatten.¹⁰⁴

Kinsey tog afstand til de tidligere sexologers forskning, hvilket var med til, at han over årene blev meget kritisk overfor dem og deres teorier. Kinsey var generelt skeptisk overfor teoretikere, da han ikke mente at deres arbejde var rigtig videnskab.¹⁰⁵

Dette kan bl.a. ses i kapitlet "Homosexual Outlet" i SBHM, hvor Kinsey gør op med Krafft-Ebings teorier om dominerende og passive positioner under den seksuelle akt. Kinsey argumenterer for, at hans data viser, at der findes lige så mange maskuline mænd og feminine kvinder, der er homoseksuelle, som der er heteroseksuelle. Betegnelserne homo- og heteroseksualitet burde derfor kun bruges baseret på hvilke køn de to personer, der indgår i sexakten, har.¹⁰⁶

Dertil kom at Kinsey var meget konsekvent med at argumentere for, gennem begge rapporter, at han ikke lod moralbegreber have indvirkning på sine resultater. I hans egen mening bragte han altså et helt objektive stykke forskningsarbejde. Det, der før var blevet beskrevet som afvigende adfærd og perversioner, ville han bevise var naturlig menneskelig adfærd.

Kinsey-rapporterne

I midten af 1940'erne havde Kinsey lagt en plan for sin udgivelse af sine undersøgelser, som han havde været i gang med at samle materiale til siden 1941. Han delte det op i ni bind, hvor de to første var dem, der blev til *Sexual behavior in the human male* og *Sexual behavior in the human female*. De sidste syv nåede han ikke at færdiggøre inden sin død i 1956.¹⁰⁷ Det kan dog nævnes, at

¹⁰⁴ Reumann, s. 24-25.

¹⁰⁵ Jones, s. 299-300.

¹⁰⁶ Kinsey 1948, s. 613-17.

¹⁰⁷ Jones, 516.

rækkefølgen og arbejdstitlerne (som de blev fremstillet i SBHM) var som følgende: "Sexual factors in marital adjustment", "Legal aspects of sex behavior", "The heterosexual-homosexual balance", "Sexual adjustments in institutional populations", "Prostitution", "Sex education" og "Other special problems" (dette inkluderede bl.a. seksuel adfærd hos blinde og døve).¹⁰⁸

Kinsey havde nu også samlet det hold, der sammen med ham selv, blev dem, der indsamlede og bearbejdede den data, der blev grundlaget for rapporterne. De tre andre involverede var: Clyde E. Martin (1918-2014), som var en af Kinseys gamle studerende og private ven, Wardell Pomeroy (1913-2001), en ung psykolog, samt Paul H. Gebhard (1917-2015), der var antropolog.¹⁰⁹ Gebhard blev dog koblet på projektet senere end de andre og var derfor ikke krediteret for arbejdet på SBHM.

Formålet med rapporterne, blev fremlagt i det første kapitel af SBHM "Historical Introduction".¹¹⁰

Målet var at skabe et studie over folks seksuelle vaner for at kortlægge de forskellige former for seksuel adfærd hos såvel individer som diverse samfundsgrupper. Dette var med henblik på at finde frem til, hvad der var udbredt adfærd, og hvad der var sjældent. Der argumenteres med, at dette er vigtigt for at læger og psykiatere i fremtiden kan hjælpe deres patienter bedst muligt med deres seksuelle problemer. Derfor er det Kinseys ønske at fremlægge al data om det seksuelle menneske uden nogle former for moralsk kritik eller personlige holdninger til, hvad der er normal og unormal adfærd. Han beder samtidig læseren om at forsøge at gøre det samme.

Som Kinsey argumenterede for, var det umuligt at måle menneskelige følelser rent statistisk, hvilket ellers er involveret i al menneskelig seksuel adfærd.¹¹¹ Derfor var hans beregninger lavet i erotisk ophidselse (sexual outlet) og orgasmer (total sexual outlet), da disse var målbare. Her lavede han seks kategorier, hvor det var muligt at opnå dette: Onani, "nocturnal dreamning" (erotiske drømme), heteroseksuel "petting" (erotisk kæleri), hetero- eller homoseksuelt samleje, samt kontakt med dyr.¹¹²

Fordelt på 23 kapitler gennemgår den første rapport således en lang række af emner, der går i dybden med den amerikanske mands seksuelle adfærd.

¹⁰⁸ Kinsey 1948, s. 7.

¹⁰⁹ Jones, s. 467, 480, 495.

¹¹⁰ Kinsey 1948, "Historical Introduction" (s. 3-34).

¹¹¹ Ibid., s. 20.

¹¹² Ibid., s. 157.

Der bliver undersøgt erfaringer med onani, petting, ægteskabelig- og førægteskabeligt samleje, homoseksuelle erfaringer samt seksuelle erfaringer med prostituerede og dyr. Alt dette blev undersøgt ud fra inddelingen i sociale grupper: Samfundsklasse, ægteskabelig status, uddannelse og geografisk tilhørsforhold. Derudover inddelte han i aldersgrupper; fra de første erfaringer fra barndommen, gennem teenageårene og til voksenårene.

Modtagelsen af *Sexual behavior in the human male*

Den 5. januar 1948 blev *Sexual behavior in the human male* udgivet i USA. Her vakte undersøgelsen med det samme stor omtale i de amerikanske medier. Resultaterne chokerede amerikanerne, der på samme måde som Danmark, oplevede en moralsk krise i efterkrigstiden, da den traditionelle moral blev anset for at være under angreb.

Ifølge Miriam Reumann, skyldes dette at forholdene under krigen havde ført til mere utroskab og førægteskabelige forhold. Særligt soldater, der var deres koner utro, når de var udstationeret, og koner, der ligeledes var deres mænd utro, mens manden var væk. Samtidig gjorde de mange flytninger, som militæret lavede, det nemmere for homoseksuelle at skabe kontakt med hinanden, hvilket førte til flere homoseksuelle affærer.

Alt dette var problematisk, da den eneste form for seksuelt samvær, der var lovlig i mange amerikanske stater, var det heteroseksuelle samleje indenfor ægteskabet. Krigen havde altså medført en synlig stigning i ulovlig seksuel adfærd. Derfor var der en stigende frygt for, at dette ville ødelægge den amerikanske hvide middelklasses kernefamilie, som blev anset for at være nationens vigtigste fundament. En familieopbygning, der byggede på de traditionelle kønsroller, som kendes fra den victorianske tid; manden skulle sørge for sin familie økonomisk, mens den hjemmegående husmor skulle sørge for den følelsesmæssige stabilitet i familien. Fremhævelsen af den sunde kernefamilie var også vigtig for USA's billede udadtil, da den kolde krig krævede, at landet vandt allierede. Det var derfor ikke godt for landets selviscenesættelse, at denne seksuelle krise fandt sted, da det stillede USA i et dårligt lys blandt andre lande i Vesten; det fremstillede et USA, som havde en svag moral.¹¹³

¹¹³ Reumann, "Sexual Order in Our Nation" (s. 17-53).

Som tidligere nævnt var håbet, at SBHM ville få endnu mere opmærksomhed for at fortælle om den hvide amerikaner, og det blev også tilfældet, for rapporten kom med sine resultater til at skubbe endnu mere til frygten om, at kernefamilien var i fare. For samtidig med den seksuelle krise som USA oplevede, var der også en maskulin krise.¹¹⁴ Der var ikke længere nogen fast definition af maskulinitet, som der havde været i starten af århundredet, eftersom kvinder var begyndt at komme på arbejdsmarkedet og derved overtage nogle af de klassiske mandlige opgaver. Det blev derfor endnu mere vigtigt for manden at fremvise sin maskulinitet gennem sin seksualitet. Men det blev også sværere i takt med, at kvinden blev mere verbal i kravet om seksuel tilfredsstillelse, hvilket påvirkede den klassiske opfattelse af kvinden som værende seksuelt passiv. Dette vidnede om, at problemet i forbindelse med mandens svindende maskulinitet var kvinden, og derved i bredere forstand det feminine.¹¹⁵ Med frygten for skrøbelig maskulinitet blandt de amerikanske mænd kom det største chok fra Kinsey-rapporten gennem antallet af mænd, der havde haft homoseksuelle oplevelser,¹¹⁶ da rapporten viste, at 37% af det samlede antal af adspurgte, mindst én gang i deres liv havde haft en homoseksuel oplevelse der havde ført til orgasme.¹¹⁷ Men ikke kun dét brød mod landets love. Overordnet set kunne Kinsey nemlig fremlægge, at 95% af voksne amerikanske mænd havde fået orgasme gennem ulovlige former for sex. For den i forvejen voksende frygt for den svindende gode seksualmoral i landet kom Kinsey-rapporten som en bombe, og den amerikanske psykoanalytiker Edmund Bergler advarede imod, at Kinseys resultater kunne bruges som anti-amerikansk propaganda.¹¹⁸

Der skulle dog gå nogle måneder, før undersøgelsen blev almindelig kendt i Danmark. Men da det skete, vakte den også en del omtale i de danske medier. I den forbindelse var der flere af de samme emner, der gik igen. Et ofte stillet spørgsmål var, om man kunne stole på resultaterne? Det var trods alt et intimt emne, der nemt kunne blive anset for ikke at være videnskabeligt, men ren pornografi. Derudover afspejlede den danske dagspresse hovedsageligt den diskussion, der havde været i USA.

¹¹⁴ Ibid., s. 78.

¹¹⁵ Ibid., s. 78-84.

¹¹⁶ Ibid., s. 165.

¹¹⁷ Kinsey 1948, s. 650.

¹¹⁸ Reumann, s. 184.

Troværdigheden af resultaterne

Først var der spørgsmålet om troværdighed. Megen af den data, der blev fremlagt brød med den tidligere opfattelse, og noget af det kunne derfor lyde meget urealistisk. Det er derfor ikke underligt, at mange af artiklerne om SBHM vælger at gennemgå Kinseys metoder med omhu. Særligt imponerende syntes hans interviewmetoder at være.

Noget Kinsey også selv havde redegjort for i detaljer i SBHM, hvor der er dedikeret et helt kapitel til det, kaldet "Interviewing". Her redegør Kinsey for holdets metoder, og hvordan de har grebet de forskellige samfundsgrupper an på forskellige måder. Alt sammen for at vinde individets troværdighed, da emnet for undersøgelsen har været noget så privat og tabubelagt som seksuelle oplevelser. Derfor fastslås vigtigheden af, at interviewereren forholder sig neutralt samt at interviewereren skal være i stand til at opdage, hvis den interviewede skulle lyve.

Der er heller ikke tale om et standardiseret spørgeskema, men i stedet en sammensætning af spørgsmål, der varierede, baseret på den interviewedes sociale baggrund, samt de svar personen havde givet på tidligere spørgsmål. Alle interviews indeholdt således ikke under 300 spørgsmål. Hvordan disse spørgsmål skulle stilles, var memoreret af Kinsey og hans hold i en kode, der aldrig blev skrevet ned.¹¹⁹

De chokerende data accepteres da også kun som værende videnskabeligt legitime, fordi National Research Council (NRC) og Rockefeller Fonden står bag. "(...) *en absolut Garanti for deres videnskabelige Uangribelighed.*" skrev redaktøren for *Social-Demokraten*, Knut Jokker i avisen.¹²⁰

Retten til at bruge Rockefeller-navnet var også noget, Kinsey havde kæmpet for – netop for at skabe denne troværdighed, da flere var bekendte med dét navn og hvad de stod for, end NRC.¹²¹

Dette var ikke mindst tilfældet i Europa, hvor Rockefeller Fonden støttede megen forskning, bl.a. indenfor eugenik, som det var tilfældet i Danmark, hvor fonden i 1936 havde skænket 360.000kr. til oprettelsen af Institut for Human Arvebiologi og Eugenik på Københavns Universitet, der åbnede i 1938. Sammen med andre dansk/amerikanske projekter, med Rockefeller Fonden som bindeled, var der i Danmark stor tillid til fondens arbejde.¹²²

¹¹⁹ Kinsey 1948, "Interviewing" (s. 35-62).

¹²⁰ *Social-Demokraten*, 20.04.1948.

¹²¹ Jones, s. 445.

¹²² Buus, "Americanization of the Danish Welfare State – Traces of American Influences on Health and Social Policies in Denmark" (s. 107-34).

”Det homoseksuelle problem”

Ligesom i USA var et af de mest omdiskuterede emner i de danske aviser antallet af homoseksuelle, da rapporten viste, at 4% af de mænd, der deltog i undersøgelsen, udelukkende havde homoseksuelle erfaringer fra teenageårene og frem.¹²³ Derudover havde et stort antal af mændene i undersøgelsen haft både homo- og heteroseksuelle erfaringer, da 6,3% af deltagernes samlede antal af orgasmer, stammede fra homoseksuelle oplevelser.¹²⁴ Mest omdiskuteret er det ”homoseksuelle problem” hos Jokker i *Social-Demokraten*. Her meddeler han, at Kinsey-rapporten viser, at 39% af ugifte mænd i alderen 36-40 år er homoseksuelle. Han anser dog ikke straf som den rigtige metode, men foreslår i stedet, at man hjælper disse mænd ”*hvis Adfærd i mange Tilfælde er dikteret af neurotiske Konflikter.*”¹²⁵ Selvom han ikke mener Danmark, og Europa, har problemer i samme omfang, mener han stadig, at der med fordel kunne laves en europæisk udgave af Kinsey-rapporten, der bearbejdede de seksuelle problemer i Europa.

Afkriminaliseringen af homoseksualitet i Danmark fra 1930 af, kom samtidig med at mange andre lande strammede deres lovgivninger om homoseksualitet. Dette gjaldt også i USA, selvom det var forskelligt fra stat til stat i hvilket omfang, at det var anset som kriminelt.¹²⁶ Et emne som *Politikkens* redaktør, Gunnar Leistikow, gik i dybden med.¹²⁷ Her kommer Leistikow ind på Kinseys resultater omkring homoseksualitet, da loven, ”omgængelse mod naturen”, indebar både homoseksualitet og seksuel omgang med dyr og var strafbart i 40 ud af de 48 stater. Flere stater havde desuden lovgivninger mod samleje før ægteskab. Leistikow kalder lovene for ”forældede” og ”inkonsekvente”, da Kinseys studier viser, at 95% af de amerikanske mænd på den ene eller anden måde havde overtrådt lovgivningerne. At Leistikow kalder lovene ”forældede” kan skyldes, at det i Danmark netop var lovgivningerne om ”Omgængelse mod Naturen” og ”Forargeligt samliv”, der var blevet afskaffet i 1930 - henholdsvis forbud om sodomi og førægteskabeligt samliv. Netop pga. disse afskaffelser sætter Edelberg også 1930 som slutningen på ”den præseksuelle periode” (1866-1930) i Danmark, da den officielle lovgivning nu afspejlede de videnskabelige teorier, der vant frem

¹²³ Kinsey 1948, s. 651.

¹²⁴ Ibid., s. 610.

¹²⁵ *Social-Demokraten*, 20.04.1948.

¹²⁶ Edelberg, s. 13.

¹²⁷ *Politikken*, 02.05.1948.

i perioden, om at alle mennesker havde en seksualitet.¹²⁸ Men homoseksualitet var altså stadig anset som en sygdom, hvilket blev tydeliggjort i omtalen af det i artiklerne om SBHM.

Bl.a. i *Berlingske Aftenavis*, hvor kronikforfatteren "Doc." argumenterede for, at Kinseys resultater måtte kunne bruges af læger, pædagoger og kriminologer til at arbejde med de seksuelle problemer. Her er det igen hovedsageligt homoseksualitet der bliver refereret til. Det er hans forhåbning, at resultaterne kan bruges til at "(...) styre individuelle Skæbner bort fra oprivende Konflikter og tilbage til en sund Normaltilstand. Da seksuelle Konflikter jo kan anfægte andre end de Personer, som er direkte inddraget (...)." ¹²⁹

Information bad den norske psykiater Trygve Bråtøy om at dele sine tanker om Kinseys resultater, som på denne opfordring skrev en dobbeltkronik, hvor hovedparten af den første del handler om homoseksualitet.¹³⁰ Bråtøy argumenterede for, at de mange homoseksuelle oplevelser vidner om, at mandens seksualliv er mere avanceret end tidligere antaget. Han mener også, at de tal, der fremføres, bør antages som minimumstal, da der sikkert er mange, der ikke har ønsket at redegøre for deres seksuelle erfaringer med en af samme køn. Et argument som Kinsey i øvrigt også selv lavede; Kinsey mente, at der ville være meget mere af den adfærd i USA, hvis ikke den angloamerikanske kultur påvirkede samfundets syn på homoseksualitet så meget. For med den store udbredelse og den sameksistens, der finder sted mellem homo-, bi- og heteroseksualitet, kan der ikke tales om, at det er unormal menneskelig adfærd.¹³¹ Bråtøy antager det dog ikke for naturlig menneskelig adfærd, men sammenligner det med alkoholisme, da det også er en sygdom, der kan påvirke ens nærmeste. Ydermere bruger han de samme argumenter for homoseksualitetens eksistens som Freud, det værende at det hovedsageligt forekommer hos mænd, der har haft for megen omgang med deres mødre. Muligvis hvis de er vokset op med en enlig mor, da det har udsat dem for mere feminin indflydelse. Disse holdninger giver mening ift. hans position som psykiater, men det er holdninger som Kinsey uden tvivl ville være uenig i.

I forbindelse med Bråtøys kronik, blev der et par dage efter bragt et læserbrev,¹³² hvor læseren takker for, at nogen endelig gør opmærksom på, det "naturlige menneskelige emne", også selvom

¹²⁸ Edelberg, s. 60-62.

¹²⁹ *Berlingske Aftenavis*, 17.06.1948.

¹³⁰ *Information*, 05.07.1948.

¹³¹ Kinsey 1948, s. 659-60.

¹³² *Information*, 09.07.1948.

det er et intimt et af slagsen, så de "unaturlige elementer", der påvirker den menneskelige adfærd, kan mindskes. Her mener han kirkens moralprincipper og pornografi, hvilket vidner om et ønske om at diskutere emnet seksualitet, uden at synet på, hvad der er god og dårlig moral, på forhånd har sat grænserne for diskussionen.

En lignende interesse for emnet, fremstilles i *Land og Folk*, i en kronik skrevet af forfatteren Sven Møller Kristensen.¹³³ For Kristensen er det også antallet af homoseksuelle, der er mest chokerende. Han kunne forstå, hvordan det kunne vække "skepsis" og "forbløffelse" at 37% af alle (amerikanske) mænd har været indblandet i homoseksuelle forhold. Derfor mente han, at hvis bogens data holdt stik, var det på tide at genoverveje vores tilgange til, hvad der kunne betegnes som normalt og unormalt.

Den modsatte holdning er at finde hos pastor Harald Flensmark, der i *Social-Demokraten* ikke diskuterede Kinseys resultater ud fra selve SBHM, men derimod bogen *Om Kinsey rapporten*. På den måde brugte han de amerikanske forskeres kritiske argumenter som verificering for sine egne holdninger. Han tager særligt afsæt i essayet der er skrevet af professor i teologi, Frederik C. Kuether.¹³⁴ Et af Flensmarks største kritikpunkter er, at Kinsey sætter lighedstegn mellem kvantitative resultater og normalitet. Det gør Flensmark ved at sige, at Kinsey mener at: "*kvantitativ hyppighed af homoseksualitet skulle gøre denne foreteelse normal i biologisk forstand.*"¹³⁵ Flensmarks modargument er, at alle synder, men at det ikke gør det til acceptabel adfærd.

Omtalen af homoseksualitet i artiklerne afspejler altså på mange måder efterkrigstidens syn på det som en psykisk sygdom, samtidigt med at der tages afstand til den amerikanske behandling. Dette skyldes som sagt både, at det ikke længere var ulovligt i Danmark, men også at bekymringerne, der var forbundet med homoseksualitet, til dels var forskellige for de to lande. Som Peter Edelberg gør det klart, er det i sådanne situationer vigtigt at forstå homoseksualitet i en national kontekst, da alle lande havde deres egen definition og holdning til det.¹³⁶

¹³³ *Land og Folk*, 06.06.1948.

¹³⁴ Geddes, "Seksuallivet er givet af Gud" (s. 42-53).

¹³⁵ *Social-Demokraten*, 29.12.1948.

¹³⁶ Edelberg, s. 12-13, 37.

I sin kronik om SBHM sagde Knud Jokker, at han ikke mente, at amerikanerne ville anerkende deres homoseksuelle problem, hvilket dog langt fra var tilfældet. For allerede før Kinsey-rapporten havde der i USA været udbredt bekymring over det tilsyneladende stigende antal af homoseksuelle, der også i USA var anset som en psykisk og følelsesmæssig sygdom. Så Kinseys resultater øgede kun frygten for, at homoseksualitet var ved at blive en ny national sygdom. Eftersom det blev anset som en sygdom, førte det til frygten for "latent homosexuality", hvilket var troen på, at hvem som helst, mand eller kvinde, en morgen kunne vågne op og opdage, at de var homoseksuelle - eller blive forført til det. Særligt frygten for forførelse byggede på, at homoseksualitet blev anset som en måde at snyde sig ud af det voksne ansvar, det var at forsørge og sørge for en familie. Derfor var det altså endnu en trussel mod den amerikanske kernefamilie. At alle kunne bære på denne hemmelighed, spillede også ind i en anden af samtidens bekymringer; "the concealed Communist". Begge dele truede således den sociale stabilitet, hvilket også førte til fyringer fra regeringen og militæret af enhver, der blev mistænkt for at være homoseksuel. Et stigende antal af homoseksuelle var heller ikke godt for det billede, som landet prøvede at skabe af sig selv udadtil. Så ikke alene anså amerikanerne det som et problem, men som en trussel mod selve landet og dets omdømme.¹³⁷

I Danmark var bekymringerne lidt anderledes. Her hang det mere sammen med, at mandlig homoseksualitet var forbundet med pædofili, da definitionerne af hvornår en person var et barn eller voksen var forskellige i homo- og heteroseksuelle forhold. I 1930 var den seksuelle lavalder for heteroseksuelle forhold blevet sat til 15 år – for begge køn, hvor den siden 1866 ellers havde ligget på 12 år for piger. Samtidig havde der ikke været en lavalder for drenge, da det tydeligt fremgik af lovgivningen, at kun mænd kunne forbryde sig mod dette. Det havde derfor ikke været nødvendigt at have en lavalder for drenge, da sodomi på det tidspunkt som bekendt var forbudt. Men i 1930 blev der så sat en lavalder for homoseksuelle forhold, der hed 18 år. Hvis en ældre person "forførte" en yngre, var grænsen for heteroseksuelle 18 år, mens den var 21 år for homoseksuelle."¹³⁸ Derfor kunne det, der blev anset for at være lovligt i et heteroseksuelt forhold, være ulovligt i et homoseksuelt. Her skal det medregnes, at det var mandlig homoseksualitet, der

¹³⁷ Reumann, "An Age of Sexual Ambiguity" (s. 165-198).

¹³⁸ Edelberg, s. 90-91.

blev behandlet på den måde, da forhold mellem unge kvinder, i store træk, blev accepteret. Sådanne forhold blev anset som tegn på umodenhed og angst overfor intime forhold med drenge. Det var dog forventet, at pigerne voksede fra det. Var det ikke tilfældet, ville kvinderne fortsat blive anset som barnlige.¹³⁹

Ligesom i USA var der i Danmark dog en frygt for, at heteroseksuelle kunne blive forført til homoseksualitet – betegnet som forførelsesteorien. Dette var en af grundene til, at der i Danmark i 1950'erne blev slået ekstra hårdt ned på mandlig homoseksuel prostitution. Her var det de prostituerede, man frygtede for, da de ikke nødvendigvis blev antaget for at være homoseksuelle, men at de kunne blive det, gennem den tid de brugte med deres kunder. Mange af disse prostituerede var desuden under 21 år, hvilket i sig selv gjorde forholdene forbudte.¹⁴⁰ Der var ikke anset for at være problemer med kvindelig homoseksuel prostitution, men forførelsesteorien omfattede dog stadig kvinder, da homoseksuelle kvinder blev anset som særligt seksuelt udfarende, der ikke skyede nogle midler for at få fat i andre kvinder.¹⁴¹ Bekymringerne om homoseksualitet i Danmark i 1950'erne bundede altså mest i frygten for konsekvenserne, det kunne have for ungdommen.

Hvad dette udvalg af artikler vidner om, er altså, at det er meget forskelligt hvilken tilgang til Kinseys resultater, som den enkelte avis vælger. Nogle vælger at gå efter "chokeffekten" og fokuserer på de mest iøjnefaldende resultater. Andre tager et normativt afsæt, og diskuterer resultaterne ud fra hvilken effekt, de kan få på samfundet og kulturen. Mens andre igen vælger at bringe eksperter ind for at tolke resultaterne. Alle er det tilgange, der går igen i den videre mediedækning af efterkrigstidens seksualitetsforskning.

Hvad avisernes fremstilling af homoseksuel adfærd også viser, er den simplificering, der fandt sted af nogle af resultaterne fra Kinsey-rapporterne. For mens avisernes forskellige skribenter hver især gennem deres fremstilling afspejler nogle af samtidens opfattelser af homoseksualitet, sygdom eller synd, så var Kinseys fremstilling mere kompliceret. Denne lidt skæve tilgang kan f.eks. ses i Knud Jokers dækning af rapporten, hvor han snakkede om de 39%, der var homoseksuelle. Det er

¹³⁹ Lützen, s. 186-87.

¹⁴⁰ Edelberg, s. 131-36.

¹⁴¹ Lützen, s. 197.

ikke helt enslydende med, hvad Kinsey skrev. Derimod skrev Kinsey, at 39% af denne aldersgruppe havde "homosexual experience", og at tallene varierede en smule alt efter, hvilken socialgruppe man så på.¹⁴² Som han skriver i kapitlet "Homosexual Outlet": *"These are not data on the number of persons who are "homosexual," but on the number of persons who have had at least some homosexual experience (...)."*¹⁴³ Han følger dette op ved at introducere sin "heterosexual-homosexual rating scale", (senere døbt Kinsey-skalaen), hvor man kan score fra 0-6. Kategori 0 er individer, der udelukkende har opnået seksuel ophidselse eller orgasme gennem heteroseksuelle kontakter, mens 6 er udelukkende homoseksuelle kontakter. Men alle, der falder et sted ind i mellem, vil have haft seksuelle erfaringer med begge køn, der har ført til seksuel ophidselse eller orgasme, og kan derfor, rent videnskabeligt, betegnes som biseksuelle.¹⁴⁴ Hvad folk så selv valgte at identificere sig som, var noget andet.

Dette er kun ét eksempel på, hvordan Kinsey præsenterede et mere komplekst syn på seksualitet, der viste, at det eksisterende syn var for sort/hvidt til at gengive virkeligheden. Homoseksualitet er samtidig et af de emner, der blev mest simplificeret i mediedækningen grundet den status homoseksualitet havde, både i Danmark og USA. Der blev dog åbnet op for spørgsmålet om, hvorvidt der skulle kastes et kritisk blik på, hvad der blev anset som normalt og unormalt, noget der ville komme til at gå igen.

Dansk og amerikansk moral

Spørgsmålet om homoseksualitet var altså med til at åbne op for, om der var noget galt med samfundets seksualmoral. Det blev et spørgsmål om, hvad der kunne betegnes som normalt og unormalt, og om det var på tide at få nye holdninger. I den danske dagspresse så der i hvert fald ud til at være en udbredt enighed om, at det er på tide, at USA ændrede deres synspunkter. I den forbindelse kommer der mange argumenter for, hvorfor den danske moral er bedre end den amerikanske.

Knud Jokker sætter spørgsmålstegn ved, om Kinsey-rapporten vil være starten på en ny seksualmoral i USA. Han skriver: *"Kulturen i den gamle Verden adskiller sig jo i meget væsentligt fra*

¹⁴² Kinsey 1948, s. 629.

¹⁴³ Ibid., s. 623.

¹⁴⁴ Ibid., s. 638-39.

Kulturen i den nye (...) der jo siges at betragte Kvinden som en Godte i Cellofanindpakning eller en Gudinde paa en Piedestal, ser Gennemsnitseuropæren en mere jævnbyrdig Kammerat og Medhjælp i hende (...).¹⁴⁵

Jokkers billedsprog vidner om den tydelige forskel på kvindens rolle i Europa og USA, som han mente der var. Den amerikanske kvinde fremstilles som noget skrøbeligt, mens den europæiske er mere hårdfør, hvilket bliver en god metafor for hans opfattelse af forskellene på Europa og USA. Der sættes altså et tydeligt skel mellem den europæiske og amerikanske kultur. Dette hænger sammen med, at der efter 2. verdenskrig til dels var et kritisk syn på USA i Europa, da der var en blanding af fascination og afstandtagen til amerikansk kultur.¹⁴⁶ For mens Europa stadig prøvede at komme sig over krigens konsekvenser, steg den amerikanske forbrugersisme. Det betød, at USA for de hårdt prøvede europæiske lande kom til at fremstå som et symbol på overforbrug. Både på det materialistiske- og seksuelle plan, da amerikanerne, på trods af landets lovgivninger, blev anset for at være "consumers of sex".¹⁴⁷ Noget som Kinsey-rapporten meget tydeligt understøttede. Derfor stillede mange europæiske lande sig selv som moralsk overlegne over for USA, som det allerede kunne ses med spørgsmålet om homoseksualitet. Det samme gjaldt på mange andre fronter, der havde at gøre med seksualmoral. Det er derfor ikke underligt, at Europa generelt gennem disse artikler fremstilles som mere progressiv i forbindelse med synet på sex, moral og kvinder end det er tilfældet i USA. Mange af artiklerne fremhæver også i særdeleshed den danske kultur og moral som værende en modsætning til den amerikanske. Det er særligt ord som "gammeldags" og "snerpet", der bliver brugt flere gange om den amerikanske moral, hvilket også passer med, at de skandinaviske lande var anset for at være særligt progressive i forbindelse med f.eks. ægteskabs-, adoptions- og abortlovgivninger.¹⁴⁸ På den måde kan det ses, hvordan omtalen af seksualitetsforskningen afspejler nogle af samtidens holdninger til USA, samt Danmarks syn på sig selv og Europa.

Den måske mest bitre tone ses i *Politikken*, hvor Leistkow kalder den amerikanske moral for "sippet", og styret af religion. Derfor anser han Kinsey-rapporten for at være sensationel, da den

¹⁴⁵ *Social-Demokraten*, 20.04.1948.

¹⁴⁶ Sørensen, *Postordrecowboys og andre fortællinger om danskernes møde med Amerika*, s. 174-84.

¹⁴⁷ Reumann, s. 42-45.

¹⁴⁸ Bradley, "Family laws and welfare states" (s. 37-66).

afslører, at virkeligheden og de amerikanske lovgivninger ikke stemmer overens, hvilket i hans optik burde være et grundlag for at ændre dem. I den sammenhæng bruger han megen tid på at italesætte, hvordan den amerikanske filmindustri er med til at sælge løggen om et samfund, der ikke bryder med de moralske lovgivninger. Her siger han: "*vidste man ikke bedre kunne man saamænd gerne tro, at Film- og Romanforfatterne hentede deres Stof fra to vidt forskellige Samfund.*"¹⁴⁹ Han henviser til, at dette skyldes, at den katolske kirke, og andre religiøse organisationer, har så stor magt i landet, at de kan påvirke filmindustrien med trusler om boykot. I den forbindelse udviser han stor bitterhed over, at den danske film *Ditte Menneskebarn* (Nordisk Film, 1946) ikke kunne vises i USA af samme grund.

Ved konkret at inddrage et dansk eksempel på en film, der ikke kunne tillades i USA, bliver der endnu engang sat et tydeligt skel mellem dansk og amerikansk kultur. Endnu en gang fremstilles USA altså som gammeldags, og skellet mellem landets selvscenesættelse, og amerikanernes faktiske opførelse, fremhæves. Lignende syn fremstilles i *Land og Folk*¹⁵⁰ og *Information*.¹⁵¹

Der var dog også andre syn på spørgsmålet om samfundsmoralen i nogle af artiklerne om SBHM. Således ses der en mere kritisk tilgang til emnet i *Berlingske Aftenavis*, hvor Doc. ikke mener, at der er brug for radikale ændringer af de allerede eksisterende moralprincipper. Han mener, at det er bedst at holde fast i moralbegreber, der bunder i den kristne tro. Ordvalget i kronikken vidner om hans overraskelse over resultaterne. Han kalder resultaterne for "rystende", og at det giver en "undrende uhygge" at læse om det. Han er dog ikke modstander af, at der sker nogle modificeringer ift. moralprincipperne, da han siger, at Biblen giver nogle klare retningslinjer for kønsmoralen, men "*Forlader man imidlertid Religionens Grund, bliver Forholdene mere usikre.*"¹⁵² Herefter går han i gang med at tale om, hvordan resultaterne kan blive nyttige redskaber til mere præcist at fastsætte skel mellem normal og unormal seksuel adfærd. Han accepterer altså den indflydelse, som Kinsey-rapporten kan have på udviklingen af moralprincipperne. Som han pointerer: "*Man kan maaske beklage, at de gamle naive Anskuelse ikke længere er i Kurs: men man kan ikke skrue Udviklingen tilbage.*"

¹⁴⁹ *Politikken*, 02.05.1948.

¹⁵⁰ *Land og Folk*, 06.06.1948.

¹⁵¹ *Information*, 05.07.1948.

¹⁵² *Berlingske Aftenavis*, 17.06.1948.

Men den mest kritiske holdning til spørgsmålet om moral kom fra pastor Flensmark, for hans kritik af Kinsey-rapporten er ikke kun møntet på synet på homoseksualitet, men også synet på utroskab. I den henseende mener han, at rapporten er en "bjørnetjeneste", da sådan et objektive syn på utroskab er en accept af det, hvilket kirken selvfølgelig ikke kan bakke op om. Generelt mener han, at folk i Vesten er "besat" og "forheksede" af seksuelle impulser.¹⁵³ Flensmark mener derfor, at Kinsey-rapporten mangler et åndeligt perspektiv, og at det er en skam, at der kun fokuseres på "kønslivets fysiske side."¹⁵⁴

Generelt vidner artiklerne omhandlende den første Kinsey-rapport altså om, hvordan aviserne brugte resultaterne fra rapporten til at reflektere over den danske seksualmoral, men i lige så høj grad, hvis ikke mere, hvordan Danmark så sig selv i forhold til USA. Årene lige efter 2. verdenskrig var præget af, at verden nu stod med to nye supermagter: USA i vest og Sovjetunionen i øst, og her skulle Danmark finde sin plads. Det gjorde landet, da det indvilligede i at overholde OECD-forpligtelserne, og derved blev et af de lande, der modtog Marshall-hjælpen (1947) og senere underskrev landet Atlantpagten og derved blev medlem af NATO (1949).¹⁵⁵ Danmark havde dermed valgt side og modtog nu både hjælp fra USA og stod med forpligtelser over for landet. Men det ændrede altså ikke på, at der var en del kritik af USA på den seksuelle og moralske side.

En del af denne kritik stammede fra religiøse synspunkter, som det kunne ses med pastor Flensmark, og til dels Doc. Overordnet set byggede det dog mest på forskellige normer og lovgivninger mellem de to lande, men også pga. bekymringer om, hvilken indflydelse amerikansk kultur kunne have i Danmark. Amerikansk kultur var allerede i løbet af 1940'erne blevet anset som en dårlig indflydelse på den danske ungdom gennem cowboy-hæfter og detektivhistorier, der var anset for at være usædelige.¹⁵⁶ Derfor gjorde det det ikke bedre, at landet tilsyneladende havde seksuelle problemer, særligt i forhold til homoseksualitet, da det som sagt også var en stor bekymring for Danmark i efterkrigstiden. På den anden side anså Danmark også sig selv for at have et mere realistisk og progressivt syn på køn og seksualitet end USA.

¹⁵³ *Social-Demokraten*, 29.12.1948.

¹⁵⁴ *Social-Demokraten*, 30.12.1948.

¹⁵⁵ Strand, s. 278-79.

¹⁵⁶ *Ibid.*, s. 273.

Forskelle og ligheder mellem den danske og amerikanske holdning til seksualmoral og adfærd ville kun komme til at blive tydeligere med udgivelsen af den anden Kinsey-rapport.

Modtagelsen af *Sexual behavior in the human female*

Den 14. september 1953 blev *Sexual behavior in the human female* udgivet. På dette tidspunkt var seksualitetsdebatten allerede godt i gang i USA, men en bog, der omhandlede hvide (og hovedsageligt gifte middelklasse) kvinders seksuelle liv, var mere kontroversiel, end det der hidtil havde været diskuteret. Da den nye Kinsey-rapport viste, at kvinden på mange punkter var lige så seksuelt aktiv som manden, satte det spørgsmålstegn ved, om der overhovedet kunne være tale om en samlet heteroseksuel adfærd hos kvinden, da der nu kom beviser for, at den accepterede forskrevne sociale og seksuelle adfærd for kvinder, ikke stemte overens med virkeligheden; den amerikanske kvinde onanerede, indgik i førægteskabeligt samleje og var utro.¹⁵⁷

Opbygningen af selve rapporten var meget lig den første. Kinsey havde dog lavet nogle ændringer ift. den data, han fremstillede pga. den kritik han havde mødt fra flere andre amerikanske fagfolk, særligt i *Om Kinsey rapporten*. Et af de gennemgående kritikpunkter var, at Kinsey ikke medregnede følelser som kærlighed.¹⁵⁸ Men hovedsageligt gik kritikken på, at gruppen af interviewede ikke var repræsentativ nok. Der var for mange fra de nordlige stater, og at der var en overrepræsentation af de "dårligere" samfundslag. Derfor fjernede Kinsey mange af historierne fra disse personer og fjernede helt historierne fra fængselsindsatte. Han var også nødsaget til at pointere at resultaterne kun gjaldt undersøgelsesgruppen, og derfor ikke burde godtages som en skildring af forholdene for hele landet.¹⁵⁹ Til gengæld havde SBHF en ny tilføjelse. For nu hvor Kinsey havde data om både mænd og kvinder, kunne han lave sammenligninger mellem de to køn, hvilket den sidste tredjedel af bogen (kapitel 14-18) er afsat til.

Hvad pressedækningen angår havde Kinsey i løbet af månederne op til udgivelsen frigivet nogle af resultaterne, der kom frem i SBHF, til udvalgte journalister fra alle de store amerikanske dagblade, samt til flere internationale. Det var dog efter den aftale, at de ikke måtte bringe noget om

¹⁵⁷ Reumann, s. 86-87.

¹⁵⁸ Geddes, i indledningen til bogen "Nyt lys paa vor viden om det seksuelle" (s. 7-30), gives der et kort overblik over de forskellige forskeres hovedpointer.

¹⁵⁹ Jones, s. 683, 688.

resultaterne før tidligst den 20. august¹⁶⁰ – altså godt en måned før udgivelsen, hvilket delvis blev gjort, da Kinsey og hans hold godt var klar over, at en bog om kvindens seksuelle vaner, ville være mere kontroversiel end den om mandens. Så smugkigget ind i rapporten skabte ekstra omtale.

I den danske presse havde der siden udgivelsen af SBHM jævnligt været snak om rapporten eller Kinsey selv. Alle større undersøgelser, og ny seksualforskning, blev sammenlignet med Kinsey-rapporten. Der var også tidligt omtale af den kommende rapport om kvinder, da denne skulle have haft en tidligere udgivelsesdato, men grundet kritikken af den første rapport, blev den udsat.¹⁶¹ Omtalen steg dog massivt i august 1953, da det blev muligt at komme med de første resultater fra den nye rapport. Endnu engang var der fokus på, at Kinseys resultater viste, at der var en kløft mellem den amerikanske seksuelle adfærd og landets lovgivninger. F.eks. at 85% af kvinderne, overtrådte deres iboende stats lovgivninger.¹⁶²

Et andet emne der gik igen var forskellen på, hvad danskere og amerikanere anså for at være god moral og seksuelt frisind. Særligt tydeligt bliver det i en artikel, som *Information* bragte den 24. august, hvor de stillede spørgsmålet: "Torpederer Kinsey den 'officielle' moral?"¹⁶³ til en række af fagfolk og fremtrædende danskere. Her er størstedelen enige om, at rapportens resultater ikke kan chokere mange i Danmark. Forfatteren Johannes Allen erklærede at: "*Den officielle sexualmoral i dette land er utvivlsomt mere sund end den amerikanske (...)*". Han så hellere, at der blev lavet en dansk "Kinsey-rapport", da sådan en ville være mere interessant. Landsretssagfører Egil Jensen var enig i disse udtalelser og mente ikke, at Kinsey-rapporterne ville få betydning for Danmark, da danske resultater ville være anderledes.

De andre artikler vidner om lignende holdninger. Flere gange bliver USA kaldt "snerpet" i deres syn på seksualitet, mens der er bred enighed om, at resultaterne ikke er chokerende for danskerne. *Social-Demokraten* skrev, at grundet det anderledes skandinaviske moralkodeks, troede og håbede de ikke, at nogen i Danmark ville finde den forargende. I samme artikel udspurgte de flere danske kvinder på gaden om deres holdninger til tallene, og også her var der stor enighed om, at

¹⁶⁰ Ibid., s. 698.

¹⁶¹ Ibid., s. 666.

¹⁶² *Politikken*, 08.08.1953.

¹⁶³ *Information*, 24.08.1953.

resultaterne var almenkendte.¹⁶⁴ Der var altså bred enighed blandt både fagfolk og den brede danske befolkning.

På andre punkter var der dog forskel i fokusområderne fra den første rapport. Spørgsmålet om homoseksualitet bliver næsten ikke berørt i forbindelse med SBHF. Det er kun den danske læge Henry Olsen, der specialiserede sig i patienter med seksuelle problemer, som i interview med *Information* kommenterer på, at Kinsey siger, at der er flere homoseksuelle mænd end kvinder i USA. Her sagde Olsen: "*Paa dette punkt falder hans iagttagelser overhovedet ikke sammen med de danske. Her er langt flere homoseksuelle kvinder end mænd.*"¹⁶⁵ Tallene fra SBHF viste da også at kun 1-3% af de ugifte kvinder udelukkende havde homoseksuelle erfaringer, mens det blandt de gifte var "less than three in a thousand",¹⁶⁶ altså så lille et antal at det ikke engang var omregnet til procenter.

Pralhalse, løgnere og simple kvinder

Hvad der i stedet blev omdrejningspunkt for megen diskussion var resultaternes troværdighed. For selvom Kinsey havde taget kritikken til sig om repræsentativitet, var der stadig skepsis om, hvorvidt kvinderne i undersøgelsen virkelig fortalte sandheden. Ifølge Reumann stammede denne skepsis fra flere kulturelle synspunkter på kvinder, der på dette tidspunkt var gældende i USA. For det første var der en bekymring om, hvilken indvirkning det kunne have, at det var mandlige interviewere, der havde udspurgt kvinder om så intime spørgsmål. Men overordnet set handlede det om en mere generel tro på, at kvinder havde en tendens til at lyve og overdrive - noget mange af de amerikanske medier gjorde opmærksomme på.¹⁶⁷ Denne skepsis kan ses gå igen i den danske presse. Der blev i den forbindelse fra flere sider nævnt, at det var "simple" kvinder, som Kinsey havde snakket med – at det var "pralhalse" og "løgnere". I *Nationaltidende* er det ord som "hævder" og "paastaar", der går igen i gennemgangen af Kinseys resultater,¹⁶⁸ hvilket vidner om den skepsis, der var overfor resultaterne.

¹⁶⁴ *Social-Demokraten*, 22.08.1953.

¹⁶⁵ *Information*, 21.08.1953.

¹⁶⁶ Kinsey 1953, s. 474.

¹⁶⁷ Reumann, s. 102.

¹⁶⁸ *Nationaltidende*, 21.08.1953.

I *Information*-artiklen om hvorvidt Kinsey torpederede moralen, svarede overkirurg L. Østergaard Christensen, at rapporten ikke kunne bruges til at drage konklusioner om de amerikanske kvinder. Dette mente han, da rapporten var baseret på data fra kvinder, der ikke havde "tilstrækkelig takt" til at afvise spørgsmål om deres privatliv. Han mente også, at rapporten var "overflødig, smagløs og uetisk" som en bog, der kunne sælges til offentligheden. Otto Krabbe, der var forstander for Kristeligt studentersettlement på Vesterbro i København, var enig i dette. Han mente, at rapporten kunne have værdi for fagfolk som f.eks. læger, psykiatere og pædagoger, men at den: "(...) gør megen fortræd hos et sensationshungrende og specielt med hensyn til seksualmoral komplet forvirret publikum."¹⁶⁹ At bogen kun burde sælges til fagfolk, var en udbredt opfattelse, og er en holdning, der går igen i mange af artiklerne. Dette hænger sammen med, at begge Kinsey-rapporter indeholdt informationer der uden en videnskabelig værdi nemt kunne betegnes som pornografi. I *De forbudte billeder* gennemgår Frederik Strand en række af bøger, der i løbet af 1950'erne enkeltvis blev taget stilling til, hvorvidt de overskred de danske love om pornografisk materiale. Disse bøger inkluderede bl.a. Henry Millers barske selvbiografi *Krebsens vendekreds* (1934) og den arabiske selvhjælpsbog til "erotisk succes", *Den duftende have* af Sheik Nefzaoui, der oprindeligt var fra det 16. årh.¹⁷⁰ Der var altså tale om vidt forskellige bøger alle med det tilfælles, at det skulle vurderes, om de havde nogen former for værdi ud over det "pornografiske materiale". Så med usikkerheden om Kinsey-rapportens troværdighed er det ikke underligt, at der var bred enighed om, at den kun burde læses af fagfolk.

Det var dog ikke kun kvindernes troværdighed, der var usikkerhed omkring, men også selve metoderne. Den danske overlæge Henrik Hoffmeyer som arbejdede for Mødrehjælpen, fandt ikke Kinseys metoder videnskabeligt tilstrækkelige, men derimod mangelfulde. Desuden mente han, at Kinsey tydeligvis var uvidende om den medicinske, psykologiske og sociologiske del af den menneskelige seksualitet. Hoffmeyer anså derfor store dele af rapporten som "humbug", selvom han håbede, at nogle fagfolk kunne få noget brugbart ud af den. Men for ham prædikede Kinsey kun falsk frisind.¹⁷¹

¹⁶⁹ *Information*, 24.08.1953.

¹⁷⁰ Strand, s. 296-301.

¹⁷¹ *Land og Folk*, 05.10.1953.

Der var dog andre, der mente, at kilderne var pålidelige, bl.a. Henry Olsen. For ham var det kun i forbindelse med antallet af homoseksuelle, at han så en forskel mellem Kinseys resultater og sine egne erfaringer.¹⁷²

Med de mange udtalelser om at resultaterne ikke virkede overraskende, kan denne skepsis virke paradoksal, men det hænger bl.a. sammen med den dobbeltmoral, der eksisterede omkring, hvad der var anset for at være acceptabelt for hhv. mænd og kvinder ift. seksuelle erfaringer inden ægteskabet. Det var ikke anset for umoralsk, at mænd havde erfaringer, når de indgik ægteskab; grundet mandens "dyriske drifter" var det anset som urealistisk, at han kunne vente til ægteskab. Dette blev ydermere argumenteret for med det faktum, at mænd blev gift senere end kvinder.¹⁷³ Men at resultaterne fra SBHF viste, at ca. halvdelen af kvinderne ikke var jomfruelige, når de indgik i ægteskab, var med til at få kritikerne til at anse de kvinder, der havde talt med Kinsey, som "simple".¹⁷⁴

Kvinder og kærlighed

Som det havde været tilfældet med den første Kinsey-rapport, blev den amerikanske filmindustri igen fremhævet for at sælge løgne om landets seksuelle forhold. *Nationaltidende* talte om fremstillingen af "petting", der i amerikanske film skulle virke erotisk, men som avisen ikke så som mere anstødene, end at det i Danmark ville have kunne indgå i børnefilm.¹⁷⁵ Andre artikler talte også om den "lummerhed", der var i amerikanske film, men som ikke virkede virkelighedstro. *Nationaltidende* udgav senere også artiklen: "Kinsey-Rapporten har forgrebet sig paa Amerikanernes Guddom"¹⁷⁶, hvor titlen referer til den nærmest religiøse tilbedelse af kvinden som hustru og mor, som USA havde. En tilbedelse som kunne ses på fremstillingen af kvinden i amerikanske film, hvor hun altid fremstod som en pris for den mandlige hovedperson. Avisen anså denne "pedestalstatus", som kvinden havde, for at være grunden til, hvorfor flere amerikanske kvindeorganisationer protesterede mod Kinseys resultater. For hvorfor skulle de have lyst til at

¹⁷² *Information*, 21.08.1953.

¹⁷³ Rosenbeck, s. 97.

¹⁷⁴ Bolen, s. 57.

¹⁷⁵ *Nationaltidende*, 21.08.1953.

¹⁷⁶ *Nationaltidende*, 09.10.1953.

afgive denne status? At sige at kvinden havde piedestalstatus i USA, havde også været fremme i forbindelse med SBHM.¹⁷⁷

Politikken kunne meddele, hvordan modefirmaerne i USA protesterede mod Kinsey, fordi han havde udtalt, at flere kvinder var begyndt at sove nøgne. I den forbindelse udtalte lederen af damefabrikkernes sammenslutning, at "en elegant tilsløring er af større virkning end afklædthed. (...) ikke alle kvinder har skikkelser som Marilyn Monroe."¹⁷⁸ Altså en klar opfordring til at de fleste kvinder burde dække sig til. Det var særligt en opfordring til de "anstændige" kvinder.

Carl van Bolen var i *Kinsey og Kvinden* også meget opmærksom på den dobbeltmoral, der lå i det amerikanske samfund, hvor der blev prædikeret seksuel afholdenhed, men samtidig var medierne fyldt med seksuelt "pirrende" indhold. Han kaldte denne kommercialisering af lettere pornografiske billeder for "bustekulturen" og gjorde opmærksom på, at den var skabt af og til mænd, da det kun gav kvinder dårlig selvtillid omkring deres egne bryster.¹⁷⁹ Han mente ikke, at en lignende kultur kunne findes i de fleste af de europæiske lande.

Som med spørgsmålet om moral, blev der altså også sat et skel mellem det amerikanske og europæiske syn på kvinden, men den danske presses dækning af SBHF vidner alligevel om, at der også her i landet var forskel i synet på manden og kvindens seksualitet.

Det kan bl.a. ses ved, at det resultat fra rapporten, der er mest omdiskuteret, er at 26% af de adspurgte kvinder havde begået ægteskabeligt utroskab. Selvom tallet var større hos mændene (50%), var det ikke noget, der blev fokuseret særlig meget på, imens antallet af utro kvinder blev trukket frem flere gange. *Information* brugte det i overskriften til en af deres artikler om SBHF, der hed: "Kinsey siger: over 26 pct. af alle hustruer begaar ægteskabsbrud".¹⁸⁰ Det bliver altså brugt som en del af blikfanget for artiklen, at antallet var så stort. I et par stykker af de andre artikler er det også fremhævet i underrubrikken.¹⁸¹

Henry Olsen udtalte, at tallet passede meget godt med det danske tal, og det derfor kunne være relevant at bringe.¹⁸² Skuespillerinden Inge Hvid Møller mente imidlertid, at det var på tide, at

¹⁷⁷ *Social-Demokraten*, 20.04.1948.

¹⁷⁸ *Politikken*, 21.08.1953.

¹⁷⁹ Bolen, s. 142-44.

¹⁸⁰ *Information*, 20.08.1953.

¹⁸¹ Se f.eks. *Nationaltidende*, 21.08.1953.

¹⁸² *Information*, 21.08.1953.

”denne lille maskuline tvangsforestilling” om at mænd var polygame, mens kvinder var monogame blev påtalt, så den forhåbentligt kunne ændres.¹⁸³

De forskellige syn på de to køn ses også i selve diskursen, da artikler om kvindens seksualitet ofte involverer ordet ”kærlighed”. Således bragte *Politikken* en artikel med overskriften ”Kinseys nye bog om kvinder og kærlighed”¹⁸⁴, hvilket virker iøjnefaldende, når en af de mest gennemgående kritikpunkter af Kinsey var, at han netop ikke medregnede aspekter som kærlighed.

Nationaltidende valgte også at tale om ”den fysiske Side af Kærligheden”, selvom deres overskrift dog indeholdt ordene ”seksuelle vaner”.¹⁸⁵ Flere af artiklerne brugte da også begge betegnelser, men ordet ”kærlighed” var på ingen måde lige så omfattende i diskussionerne om mandens seksualitet.

Ifølge Bente Rosenbeck var forholdet mellem seksualitet og køn så tæt knyttet, at der ikke var tale om én samlet seksualitet, men mandlig og en kvindelig.¹⁸⁶ Dette skel hang sammen med, at der stadig eksisterede en klar forskel mellem den ”gode” og ”dårlige” heteroseksuelle kvinde, der blev bestemt af, hvorvidt hun var henholdsvis seksuel passiv eller aktiv. Var hun den aktive part i det seksuelle forhold, blev hun anset for at have en destruktiv seksualitet.¹⁸⁷ Kvindens hovedmotivering for samleje var stadig koblet sammen med forplantning, da alle kvinder blev anset for at have et medfødt moderinstinkt, og derfor havde et stort ønske om børn. Det var altså ikke kun en seksuel drift, der drev kvinden, men også kærlighed. Først og fremmest kærligheden til sine kommende børn, men også kærligheden til sin mand, og derfor et ønske om at efterleve hans ønsker. Kærligheden blev også anset for at være det, der adskilte mennesker fra dyr, når det kom til det seksuelle. Så når manden var den, der havde den ”dyriske lyst”, skulle kvinden være den, der ”sædeliggjorde” det gennem sin kærlighed. Dette var igen forbundet med, at hun skulle være den, der indtog den passive rolle.¹⁸⁸ På den anden side måtte hun på dette tidspunkt heller ikke længere være uinteressert i seksuelle forhold; at kvinden opnåede orgasme under samleje, var siden mellemkrigstiden blevet et vigtigt emne for seksualitetseksperterne, og til dette fik manden

¹⁸³ *Information*, 24.08.1953.

¹⁸⁴ *Politikken*, 21.08.1953.

¹⁸⁵ *Nationaltidende*, 21.08.1953.

¹⁸⁶ Rosenbeck, s. 97.

¹⁸⁷ Reumann, s. 86-87.

¹⁸⁸ Rosenbeck, s. 96-99.

en masse gode råd. Fulgte han de råd, men stadig ikke formåede at give sin kone en orgasme, var det fordi, der var noget galt med hende: Så var hun frigid, hvilket var anset for at være en kvindesygdom.¹⁸⁹ Dette understøttes af Kinseys forskning, da han i SBHF havde tilføjet en kategori X til sin homo-/heteroseksuelle skala. Kategori X var for de individer, der ikke oplevede seksuel stimulering fra hverken det ene eller andet køn,¹⁹⁰ hvilket blev de frigidets kategori (X-kategorien betegner i dag aseksuelle personer). Således kunne Kinsey i sin sammenligning af resultater mellem mænd og kvinder fremvise, at 14-19% af singlekvinder i alderen 20-35 år hørte under kategori X, mens det kun gjaldt 3-4% af singlemænd i samme aldersgruppe¹⁹¹, hvilket var en iøjnefaldende forskel.

Den store forskel mellem mænd og kvinder var gennemgående i de fleste resultater fra rapporten, hvilket var noget, der blev trukket frem i pressen. F.eks. de 85% af kvinder, der havde overtrådt de amerikanske seksuallovgivninger, imod at 95% af mændene havde gjort det.¹⁹² At 26% af kvinderne var utro, hvor det var 50% af mændene, og at mændenes seksuelle lyst daledede efter 20-årsalderen, mens kvindernes fortsatte ind i 50-årsalderen.¹⁹³ Dette er bare nogle få eksempler på flere sammenligninger. Fællesnævneren var, at de pegede mod, at kvinden på mange punkter var mindre seksuelt aktiv end manden. Ifølge James Jones var disse afsløringer med til at mindske chokværdien for de amerikanske læsere, særligt hvis de i forvejen var bekendte med resultaterne fra den første Kinsey-rapport.¹⁹⁴ Dette faktum ser også ud til at være tilfældet hos danskerne, som blev yderligere påvirket af deres egne forestillinger om at de var mere progressive i deres syn på køn, seksualitet og moral.

Mediedækningen af den anden Kinsey-rapport vidner altså både om overraskelse og skepsis overfor resultaterne, men samtidig også en vis skuffelse. Dette gjaldt såvel Danmark som USA, da resultaterne på den ene side viste, at kvinder var mere seksuelt aktive end man hidtil havde troet, men på den anden side lå langt fra mandens aktivitetsniveau på mange punkter. Denne forskel blev

¹⁸⁹ Lützen, s. 186-87.

¹⁹⁰ Kinsey 1953, s. 472.

¹⁹¹ Ibid., s. 488.

¹⁹² *Politikken*, 08.08.1953.

¹⁹³ *Politikken*, 21.08.1953.

¹⁹⁴ Jones, s. 689-90.

yderligere kompliceret af skepsissen overfor resultaternes troværdighed grundet samtidens syn på kvinder. Så selvom Danmark gerne ville bryste sig af at have en frisindet seksualmoral, var det stadig påvirket af nogle traditionelle kønsspecifikke syn, som Kinseys forskning på nogle punkter udfordrede, mens den på andre punkter bakkede op om de gamle holdninger. Derfor blev Kinsey-rapporternes resultater da også inddraget i den mere generelle seksualitetsdebat, der fandt sted i efterkrigstidens Danmark.

Spørgsmålet om god seksualmoral

Med snakken om uligheden mellem USA's seksualmoral og amerikanernes egentlige adfærd kom spørgsmålet, om der også skulle laves ændringer herhjemme, hvilket der var delte meninger om. Fra kirkens side var det tydeligt, at man ikke mente, at det kunne komme på tale at ændre moralske synspunkter, kun fordi de ikke stemte overens med flertallets opførelse. Noget sognepræsterne L. C. Kaldau og P. Munch Madsen var enige om. Kaldau gjorde det klart i sin kronik i *Jyllands-Posten*,¹⁹⁵ at han fandt det beklageligt, hvordan Kinsey isolerede seksuallivet fra resten af menneskelivet, og derfor tog det ud af en større sammenhæng. Kaldau kaldte Kinsey-rapporterne for "statistisk-sociologiske bibler", der prædikede seksuel frigørelse for alle. Et koncept han fandt umuligt, da den enkeltes totale frihed ville betyde den andens underkastelse. Derfor mente Kaldau, at hvis man begyndte at følge Kinseys logik, hvor store grupper afgjorde, hvad der var det rigtige, ville det ende med en lovliggørelse af voldtægt.

Munch Madsen, der skrev i *Kristeligt Dagblad*,¹⁹⁶ havde den samme tilgang til, at flertallet ikke kunne være udgangspunkt for en ny moral. Han mente, at hvis flertallet fik lov til at bestemme, hvad der var god moral, kunne man lige så godt ophæve alle moralske principper. Han specificerede ydermere, at "den sande moral" var den kristne moral. En moral der handler om at passe på de svageste og som bunder i næstekærlighed, hvorimod Kinseys moral ikke medregnede næstekærligheden, men lod mennesket være egoistisk.

¹⁹⁵ *Jyllands-Posten*, 14.09.1953.

¹⁹⁶ *Kristeligt Dagblad*, 05.11.1953.

Det var dog ikke kun præster samt nogle af landets læger, der var modstandere af at basere en ny seksualmoral på Kinseys resultater. En der også var en stærk modstander, var den tidligere socialdemokratiske justits- og socialminister K. K. Steincke.

Steincke havde gennem hele sin politiske karriere bekæmpet usædelighed, utugt og stod bag nogle af de mest væsentlige socialreformer i danmarkshistorien. Ikke mindst havde han været en central aktør i udformningen af den danske sterilisationslovgivning i 1929, der var lavet som et forsøg på at styrke det danske samfund baseret på eugenetiske principper.¹⁹⁷ Han havde yderligere modarbejdet legalisering af pornografi¹⁹⁸, og i sin tid som socialminister havde han modarbejdet en liberalisering af abortlovgivningen, og var også med til at stoppe oprettelsen af seksualklinikker.¹⁹⁹ Så det virker ikke underligt, at han tog stærk afstand fra en modernisering af seksualmoralen.

I sensommeren 1953 havde Steincke over en længere periode været i heftige avisdebatter med en anden af samtidens offentlige personligheder: Designer og kulturkritiker Poul "PH" Henningsen, der også havde stærke holdninger til seksualmoralen i Danmark, men som var Steinckes komplette modsætning. PH havde siden 1920'erne været fortaler for pornografi og havde også siden mellemkrigstiden flere gange argumenteret for en mere liberal holdning til seksualitet. Dette gjorde han bl.a. gennem flere artikler for bladet *Sex og Samfund*. Ifølge Preben Hertoft var det ofte kirken og konservatismen, som her stod for skud,²⁰⁰ men PH gav generelt sin mening til kende offentligt både gennem sit forfatterskab, artikelindlæg og offentlige debatter, som det er tilfældet her.

Da det som sagt er en længere diskussion, der spreder sig over forskellige aviser, vil der i det følgende være fokus på de to debatindlæg, som blev bragt i *Social-Demokraten*. Det drejer sig om debatindlæggene fra hhv. d. 2. og 4. september 1953, der viser eksempler på deres diskussion. De handler i store træk om, hvorvidt unge ugifte par har ret til at have et seksuelt samliv.

Steincke har den første af de to kronikker, hvor han svarer på spørgsmål, PH tidligere har stillet ham.²⁰¹ Dog kommenterer han indledningsvis på, hvordan PH tidligere har kaldt ham konservativ, hvortil Steincke svarer, at han: "(...) iøvrigt fra den brandesianske hær plejer at blive betegnet ikke

¹⁹⁷ Koch 2010, s. 93-94.

¹⁹⁸ Strand, s. 209.

¹⁹⁹ Rosenbeck, s. 225.

²⁰⁰ Hertoft 2008, s. 87-92.

²⁰¹ *Social-Demokraten*, 02.09.1953.

som konservativ men som reaktionær, hvilket jeg betragter som en kompliment (...)"'. Herefter går han videre til at argumentere for, at unge ikke burde have lov til at have et seksuelt samliv før ægteskabet, da det ikke var sundt for sjælen. Han mente også, at spørgsmålet om moral samt kærligheden blev glemt i den moderne seksualitetsforskning, da ægte frisind ikke havde noget at gøre med den manglende moral, man så indenfor den seksuelle frigørelse. Han mente at: "*De, der klager over moralens strenghed, trænger i reglen selv ikke til større men mindre frihed.*" For ham at se var moralen fastsat, og der burde ikke rykkes ved den.

I PH's modsvar argumenterede han for, hvorfor han mente, at den nye seksualforskning var værd at lytte til ift. moralske principper. Han mente, at: "*(...) den traditionelle opdragelse har en væsentlig medskyld for samtidige perversiteter (...).*"²⁰² For ham at se kunne mange af de seksuelle problemer altså undgås med en mere frisindet seksualmoral. Han mente, at man skulle være taknemlig for den forskning, som Kinsey og andre bidrog med. PH var særligt positivt stemt over for Kinseys udtalelser om, at det ville gavne forholdet, hvis parret kendte hinanden seksuelt før ægteskabet, da de fleste ægteskabsproblemer, ifølge Kinsey, skyldtes seksuelle problemer. Derfor mente PH heller ikke, at kærligheden var glemt i seksualitetsforskningen.

PH tager stor afstand til Steinckes holdninger og kalder ham igen for konservativ. Han pointerer, at Steinckes mening om, at moralen er en fast variabel ikke giver mening, når alt andet i samfundet hele tiden er under forandring.

Steincke og PH havde dog tidligere diskuteret Kinsey mere direkte, da de begge i 1949 havde deltaget i en debat i studenterforeningen i København omhandlende resultaterne fra SBHM. Her udviste de megen af den samme tilgang som ses her, hvor Steincke mente, at man burde genindføre trolovelsen, og PH der roste Kinsey for at fremhæve de "løgnagtige" vilkår, som samfundet lod befolkningen leve under.²⁰³

Udsnittet af Steincke og PH's debat er et eksempel på den bredere seksualitetsdebat, der fandt sted i efterkrigstidens Danmark, da den langt fra kun handlede om Kinsey-rapporterne. Som det kan ses i PH's svar, blev Kinseys resultater af nogle brugt, til at argumentere for at ændre seksualmoralen. Men som det også kan ses flere gange i avisernes fremstilling, betød skepsissen

²⁰² *Social-Demokraten*, 04.09.1953.

²⁰³ *Social-Demokraten*, 06.03.1949.

omkring troværdigheden af resultaterne og forskellene mellem Danmark og USA, at der var bred enighed om, at det kunne være en fordel med en undersøgelse af den danske seksuelle adfærd.

Kirsten Aukens forskning

Den 5. september 1953 udkom bogen *Undersøgelser over unge kvinders seksuelle adfærd*. Bogen var en doktordisputats udarbejdet af den danske læge Kirsten Auken, der siden 1941 arbejdede ved forskellige hospitalsafdelinger, og ved siden af var dybt involveret i frivilligt arbejde hos Kristeligt Studentersetlement i København.²⁰⁴

Hun havde arbejdet på disputatsen siden 1944, og modtog økonomisk støtte fra Kong Christian den Tiendes Fond. Efterfølgende forsvarede Auken disputatsen den 24. september 1953 for et fuldt auditorium på Aarhus Universitet, og blev derved den første kvinde til at modtage en doktorgrad på universitet.²⁰⁵

Som titlen indikerer, omhandlede undersøgelsen unge danske kvinders seksuelle adfærd og erfaringer - nærmere bestemt kvinder i alderen 20-35 år. I alt inkluderede undersøgelsen 315 kvinder, som Auken personligt havde interviewet på en række af landets hospitaler. Efter aftale med det enkelte hospital spurgte Auken disse kvinder, om de ville medvirke i undersøgelsen samme dag, som de blev udskrevet. På den måde skaffede hun en varieret gruppe af kvinder med alle former for social og geografisk baggrund. Dog fik hun afslag af to nordjyske hospitaler, og denne landsdel er derfor ikke repræsenteret.²⁰⁶ Andre hospitalslæger lod hende kun stille disse intime spørgsmål til deres patienter, fordi hun var medlem af Kristelig Lægeforening, hvilket gav hende troværdighed.²⁰⁷ I alt kontaktede hun 318 kvinder, og fik altså kun fået tre afslag. Hun var bevidst om undersøgelsens beskedne størrelse, men skrev i bogens indledning: "*Materialet skulde dog være tilstrækkelig stort til at besvare en række vigtige spørgsmål, således at man kan få et vist overblik over, hvorledes sexuallivet former sig i den danske befolkning.*"²⁰⁸

Undersøgelsen omhandler en lang række af emner, der har at gøre med kvindens seksuelle udvikling; fra alderen for deres første menstruation, til alderen for første samleje, graviditet,

²⁰⁴ Kvininfo, "Kirsten Auken".

²⁰⁵ *Social-Demokraten*, 06.09.1953.

²⁰⁶ Auken, s. 11-14.

²⁰⁷ Larsen, s. 43.

²⁰⁸ Auken, s. 14.

kønssygdomme m.m. Det var Aukens forhåbning, at undersøgelsen kunne blive grundlag for videre undersøgelser af de seksuelle forhold i Danmark, samt at den kunne være med til at forbedre landets seksualundervisning. Alle interviews i undersøgelsen blev foretaget i perioden november 1944 til oktober 1947. Auken gør det derfor klart i bogens indledning, at hendes forskning ikke er påvirket af Kinseys.²⁰⁹

Kinseys forskning er dog en vigtig del af hendes sekundærlitteratur, hvilket ikke er underligt, da den, på det givne tidspunkt, var den nyeste og mest grundige forskning på området. Brugen af Kinseys materiale gav også grundlag for, at hun kunne lave sammenligninger mellem danske og amerikanske forhold, men med det forbehold at hun kun havde haft adgang til den første Kinsey-rapport,²¹⁰ der som bekendt kun omhandlede data om mænds seksualitet. Hun anerkender brugbarheden, dog med kommentaren: *"Men der er næppe nogen tvivl om, at der en udtalt forskel mellem U.S.A. og Europa med hensyn til sexalliv."*²¹¹, hvor hun derved gør det klart, at hendes værk har en mere europæisk, måske mere bestemt dansk, tilgang til seksualforskningen. Som Carl van Bolen argumenterede for i *Kinsey og kvinden*, var amerikanerne mere fortrolige med den statistiske fremstilling, mens europæerne var mere bekendte med at få de konkrete kendsgerninger fremstillet.²¹² Selve denne anderledes fremstilling af resultaterne er også til at se i Aukens undersøgelse, da hendes måde at bearbejde og fremstille sin data på ligger langt fra Kinsey-rapporterne. Skønt Auken flere gange benytter statistiske opgørelser, er det individernes historier, der fylder mest - noget der ikke er at finde i Kinsey-rapporterne.

Trods sin skepsis over for Kinsey på flere områder slutter Auken sin indledning af med at skrive, at hun ligesom Kinsey har i sinde at finde ud af "what people really do."²¹³ Denne citering laver hun igen i slutningen af undersøgelsen, hvor hun skriver: *"(...) en forudsætning for at kunne yde råd og vejledning må være den, at vi ved, »what people really do«, som Kinsey udtrykker det."*²¹⁴

²⁰⁹ Ibid., s. 11-14.

²¹⁰ Ibid., s. 32.

²¹¹ Ibid., s. 13.

²¹² Bolen, s. 8.

²¹³ Auken, s. 14.

²¹⁴ Ibid., s. 376.

Modtagelsen af *Undersøgelser over unge kvinders seksuelle adfærd*

Både udgivelsen af undersøgelsen og forsvaret på Aarhus Universitet blev dækket af den danske presse, der ligesom med Kinsey-rapporterne var klar til at trykke nogle af de mest omtalte resultater fra undersøgelsen. Dette havde uden tvivl noget med selve emnet for undersøgelsen at gøre, som også kunne ses i antallet af solgte udgaver af bogen. Den blev i første omgang trykt i 3000 eksemplarer, der blev udsolgt i løbet af den første uges tid. *Politikken* kunne således meddele, at en medicinsk disputats ikke havde solgt så godt siden 1918, hvor afhandlingen *Eksperimentelle studier over køns karakter hos dyr* udkom.²¹⁵

For danske standarder var det altså en "videnskabelig bestseller", som *Politikken* kaldte den. Med udgivelsen af undersøgelsen, kun lidt over en uge før SBHF, er det ikke underligt, at medierne drog sammenligninger mellem Auken og Kinseys arbejde – særligt da begge omhandlede kvinder. Dette tog pressen som en mulighed for at sammenligne danske og amerikanske forhold samt at sætte spørgsmålstegn ved, om den danske rapport var mere pålidelig end den kritiserede amerikanske.

"Den danske Kinsey"

Som tidligere nævnt blev alt, der havde at gøre med seksualforskning efter 1948, sammenlignet med Kinsey-rapporten. Flere aviser havde således tidligere rapporteret om "den svenske Kinsey": En børnepsykolog ved navn Gustaf Jonsson, der havde lavet nogle bilag om seksuel adfærd til en undersøgelse om ungdomsspørgsmål. Men som *Berlingske Tidende* skrev, var det ikke i nærheden af at være af samme omfang, som den undersøgelse Kirsten Auken havde lavet. Der fandtes ikke lignende i Skandinavien.²¹⁶

Pressens sammenligning mellem Auken og Kinsey var da også massiv. Hovedparten af artiklerne, der omhandlede hende og hendes forskning, brugte "den danske Kinsey", "den danske Kinsey-rapport" eller "Danmarks Kinsey-rapport" enten i overskriften eller som minimum ét sted i teksten. Særligt *Information* og *Berlingske Tidende* brugte det i overskrifterne.²¹⁷ Som *Politikken*

²¹⁵ *Politikken*, 08.09.1953.

²¹⁶ *Berlingske Tidende*, 03.09.1953.

²¹⁷ Se f.eks. *Information*, 03.09.1953 ("Danske sygehuse nægtede at medvirke til "Kinsey-Rapport") og 05.09.1953 ("Resultatet af danske »Kinsey«: Intet ændret de sidste 100 aar!"). Samt *Berlingske Tidende* 03.09.1953 ("Dansk Kinsey-Rapport") og 06.09.1953 ("Danmarks Kinsey-Rapport").

pointerede, var sammenligningen forståelig, men at det ikke var en sammenligning, Auken brød sig meget om, da hun var kritisk overfor Kinsey og hans fremgangsmåder.²¹⁸

Hun redegør for dette i sin disputats.²¹⁹ Det er ikke som sådan hans interviewmetoder, hun kritiserer, da hendes egne minder meget om dem, han brugte, men derimod udvælgelsen af de personer han og hans ansatte interviewede; både i udvælgelsen af individer og fordelingen mellem de forskellige samfundsgrupper i undersøgelsen. Det er det faktum, at de selv har meldt sig til undersøgelsen, der udløser kritik fra Auken, da det for hende tyder på, at de deltagende har haft andre motiver end at bidrage til undersøgelsens videnskabelige værdi. På samme måde kritiserer hun, at mange af interviewene er lavet på studerende, der har hørt om undersøgelsen via "propaganda" (foredrag), samt at der kun angives, at der er besøgt "homosexual communities" i de store byer, men ikke hvor mange, der er udspurgt i de grupper, da det kunne have indflydelse på det store antal af homoseksuelle, der er angivet i rapporten.²²⁰ Auken finder derfor sin egen tilfældige udvælgelse mere troværdig. Et standpunkt som både pressen og andre danske fagfolk var enige i.

Overkirurg Johannes Fabricius-Møller, der var opponert ved Aukens disputatsforsvar, var overrasket over nogle af hendes resultater. Bl.a. at kun fire af de 315 kvinder var gået ind i ægteskabet helt jomfruelige. Overraskelsen gjorde dog kun, at han var begejstret,²²¹ hvilket var imponerende, eftersom Fabricius-Møller selv havde arbejdet med patienters seksuelle problemer i over 30 år. Men det var ikke hans eneste bedrift; han havde også været med til at nedbryde seksuelle tabuer, både som aktiv foredragsholder, og som den der i 1934 havde fået indført undervisning i seksualhygiejne på Aarhus Universitet.²²² Desuden stod han selv snart for at udgive en ny bog, *En ærlig kønsmoral*, som han havde udskudt udgivelsen af for at kunne benytte sig af Aukens resultater. Da *Information* spurgte, om han ikke også ønskede at bruge Kinseys nye resultater, afslog han, da han fandt Aukens undersøgelse mere overbevisende og mere relevant, fordi den omhandlede danske kvinder.²²³ De øvrige opponenter havde også kun haft mindre kritik af hendes metoder, og kommenterede på, at hun havde lavet nogle regnefejl, men at det ikke

²¹⁸ *Politikken*, 06.09.1953.

²¹⁹ Auken, "Fremskaffelse af undersøgelsesmateriale" (s. 25-46).

²²⁰ *Ibid.*, s. 32-40.

²²¹ *Jyllands-Posten*, 25.09.1953.

²²² Hertoft 2008, s. 212-13.

²²³ *Information*, 25.09.1953.

påvirkede slutresultaterne. Der var derfor bred enighed om, at resultaterne var brugbare og repræsentative om end ikke særligt overraskende for de andre opponenter.²²⁴

Resultaternes troværdighed, grundet den tilfældige udvælgelse, blev noget pressen tog til sig. Pressen gik derfor med på Aukens eget argument om kvalitet over kvantitet og støttede derfor i stort omfang op om, at en undersøgelse der kun indebar 315 kvinder, kunne sige noget generelt om den danske kvindelige befolkning. Dette blev ydermere bakket op af fagfolk som Fabricius-Møller, der sagde, at hendes data mindede om det, han selv havde observeret i sin karriere. En særlig positiv anmeldelse kom fra overkirurg Mogens Fenger, der i *Kristeligt Dagblad* roste undersøgelsen højt. Han mente, at den var af "høj videnskabelig kvalitet" og lavet med "dansk sindelag", og at pga. den tilfældige udvælgelse var Aukens metode på væsentlige punkter bedre end Kinseys, så der kunne på ingen måder være tale om hverken "snagen" eller "pornografi". Han fremhævede også hendes medlemskab af Kristelig Lægeforening, for at gøre opmærksom på at hun havde sine moralske principper i orden.²²⁵ Den ekstra rosende tone fra Fenger kan dog hænge sammen med, at han kendte Auken privat, og at hun selv havde bedt ham om at anmelde bogen i avisen, da hun havde fået beskyldninger om at udgive materiale der var rent pornografisk.²²⁶ Mistroen til Aukens forskning er dog svær at finde i pressen, men den eksisterede. En frustreret læser skrev til *Nationaltidende* og stillede spørgsmålet: "*Staar det virkelig saa slet til med Blufærdigheden i Danmark?*",²²⁷ da han mente, at det var forkasteligt, at så mange kvinder havde fortalt om deres intime liv til en fremmed. Den kommunistiske forfatter og fast skribent hos *Land og Folk*, Hans Kirk, rettede skarp kritik mod Auken (såvel som Kinsey); han var skeptisk over for resultaternes troværdighed grundet den intime substans. Kirk mente, at kvinderne, som Auken havde talt med, efter al sandsynlighed havde afstemt deres svar, så de fandt dem passende at fortælle til den "pæne, borgerlige doktorand". Han mente ikke, at det var videnskab, men pornografi, som Auken havde udgivet. Af den grund mente Kirk, at Auken ville tjene godt på det, fordi det var sådan noget, folk ville læse.²²⁸ Dette fik lægen, og SF-politiker, Mogens Fog til at tage Auken i forsvar, da han ikke mente, at Kirk havde ret til at bestemme, hvad der var videnskab eller

²²⁴ *Jyllands-Posten*, 25.09.1953.

²²⁵ *Kristeligt Dagblad*, 07.09.1953.

²²⁶ Larsen, s. 46.

²²⁷ *Nationaltidende*, 11.09.1953.

²²⁸ *Land og Folk*, 13.09.1953.

ej. Fog foreslog også, at Kirk måske burde undersøge Aukens baggrund først, inden han beskyldte hende for ikke at være bekendt med virkelighedens problematikker.²²⁹

Fog havde god grund til at fremhæve dette, da Auken i mange år havde arbejdet med forskelligt socialt arbejde, hvoraf meget af det omhandlede børn og unge og forbedring af deres vilkår. Hun var frivillig ved Kristelig Studentersettlement, medlem af Landsforeningen Forbyggende Børneværn samt medstifter af Et År i Huset (husholdningsoplæring for piger fra 14-18 år). Desuden var hun en aktiv debattør – særligt omkring seksualoplysning, havde været udsendt for Røde Kors, og så havde hende og hendes mand i øvrigt været aktive i modstandsbevægelsen under krigen. Efter krigen havde de begge meldt sig ind i midterpartiet Dansk Samling, som Kirsten Auken opstillede til Folketinget i 1945, dog uden at opnå valg.²³⁰

Mange af aviserne gør da også meget ud af at fremstille Auken som en sympatisk og godhjertet kvinde. Udover sit job som læge, var hun mor til fem børn. *Berlingske Tidende* bragte endda et stort billede af hende sammen med alle hendes børn i forbindelse med dækningen af hendes forsvar, hvor de kaldte hende en "varmhjertet og levende kvinde".²³¹ Mens *Kristeligt Dagblad* kommenterede på den "kvindelige ynde" hun havde udvist under forsvaret.²³² En altså noget kønsbetonet fremstilling, der var gennemgående i aviserne.

Flere af aviserne fremhævede også hendes ægteskab med Gunner Auken, der også var læge samt at hun var datter af den afdøde Svend Lomholt (1888-1949) – endnu en anerkendt læge. Lomholt havde desuden selv i mellemkrigstiden arbejdet med "det moralske forfald" blandt unge kvinder i Danmark. Han var overbevist om, at ansvaret lå hos disse unge kvinders mødre, der ikke havde givet deres døtre en god nok seksualoplysning.²³³ I den forbindelse havde han også udgivet lærebogen *Kønssygdomme og deres behandling*, der var blevet en stor succes.²³⁴ Lomholt var desuden blevet landskendt i 1944, da han reddede en nonne fra en retssag, ved at bevise hendes uskyld i at have forgiftet sin priorinde.²³⁵ Preben Hertoft ville da også senere skrive, at: "(...) KA blev

²²⁹ *Land og Folk*, 18.09.1953.

²³⁰ Kvinfor, "Kirsten Auken".

²³¹ *Berlingske Tidende*, 24.09.1953.

²³² *Kristeligt Dagblad*, 25.08.1953.

²³³ Spanger, s. 170.

²³⁴ Larsen, s. 22.

²³⁵ *Ibid.*, s. 22-23.

nok i høj grad sin fars professor Svend Lomholts datter”,²³⁶ grundet hvor meget arbejde som både far og datter lagde for dagen, i kampen for bedre seksualoplysning.

Kirsten Auken og hendes familie var altså allerede kendt, og anerkendt, i den offentlige bevidsthed. Dette er på mange punkter med til at dæmpe mulige beskyldninger for, at hun skulle have uvidenskabelige motiver for at undersøge den seksuelle adfærd. Hun havde bred opbakning fra anerkendte fagfolk, og hendes tilknytning til kristne organisationer er en tilbagevendende indikator for hendes troværdighed og gode moralske principper. Derved opnåede hun støtte fra personer, der havde afvist Kinseys resultater. Særligt sammenlignet med den øgede kritik af Kinsey, der var at se i pressen efter udgivelsen af den anden Kinsey-rapport, fremstår Auken som mere troværdig. Mens fokuset på hendes kvindelighed og moderskab yderligere er med til at fremstille hende som en præsentabel person, der ikke kunne have nogle umoralske bagtanker ved at lave sådan en undersøgelse. Derfor blev det også hurtigt en selvfølge for aviserne at bruge Aukens resultater som generaliserede for hele den kvindelige danske befolkning, når de skrev om hendes undersøgelse.

Et punkt der således kom op igen, var spørgsmålet om antallet af homoseksuelle. Aukens undersøgelse havde kun én kvinde, der betegnede sig selv som homoseksuel, svarende til 0,32% af undersøgelsens deltagere. Derudover var der fire kvinder, der sagde, at de havde følt tiltrækning til andre kvinder, men uden at handle på det, og det blev derfor ikke medregnet som homoseksualitet.²³⁷ Der var ingen beregninger eller spørgsmål vedrørende biseksualitet i undersøgelsen.

Med kun én person blev det statistisk set altså en meget mindre procent end Kinseys resultater for personer med udelukkende homoseksuelle erfaringer – både for kvinder (1-3%) og mænd (4%). Dette var noget mange af aviserne fremhævede som tegn på, at Danmark ikke havde problemer på den front. *Berlingske Tidende* berettede om de adskillelige problemer, som Auken bearbejder i sin undersøgelse, og skrev: *”Deriblandt Homoseksualiteten, som ikke har nogen Udbredelse blandt danske Kvinder.”*²³⁸, hvor de fleste af de andre aviser nøjedes med at berette, at antallet af homoseksuelle var meget få.

²³⁶ Hertoft 1995, s. 190.

²³⁷ Auken, s. 330-32.

²³⁸ *Berlingske Tidende*, 06.09.1953.

Kun *Information* satte spørgsmålstegn ved dette resultat. De skrev: ”Vi mener ud fra erfaringer i kriminalsager at tallet er højere i Storkøbenhavn end den Auken har fundet for hele landet.”²³⁹ At tallene var så lave argumenterer Karin Lützen for kunne hænge sammen med, at spørgsmålene om homoseksuelle erfaringer var under samme punkt som andre ”pinlige” emner, som onani, prostitution og kønssygdomme. Som Lützen skrev: ”At anbringe homoseksualitet i denne skammekrog har muligvis fået de adspurgte til at fremkomme med afvisende svar (...).”²⁴⁰ I undersøgelsen argumenterer Auken selv for, at homoseksualitet fremmes af den skarpe adskillelse mellem kønnene, som eksisterer i mange institutioner – særligt i USA, hvilket for hende vidner om, hvorfor det er mere udbredt dér, end det er i Danmark. Hun advarer derfor imod at have denne adskillelse af kønnene under opvæksten, da det kan føre til homoseksualitet.²⁴¹ Men det var ikke kun i spørgsmålet om de homoseksuelle, at Aukens resultater blev fremhævet som bevis på, at de danske seksuelle forhold, og til et vist punkt også seksualmoralen, var bedre end i USA. Mest synligt var dette ift. spørgsmålet om utroskab. Aukens undersøgelse viste, at 10% af kvinderne havde været utro, mens Kinseys resultater for amerikanske kvinder, som nævnt, var 26%. Denne forskel blev fra flere sider argumenteret med den større accept, der eksisterede i Danmark, for førægteskabelige forhold, hvilket gjorde det muligt for parrene at lære hinanden at kende, inden de indgik ægteskab.²⁴² Auken selv havde udtalt at efter hendes mening, burde ægteskab bestå af 50% venskab, 25% troskab og 25% sex, da hun generelt mente, at den seksuelle del af ægteskabet var prioriteret for højt. Disse udtalelser satte Fabricius-Møller sig imod under hendes forsvar for sin disputats. Han mente, at troskaben burde være 100%. Og hvis den var det, var det mindre vigtigt, om det var et ægteskab eller kæresteforhold.²⁴³

Så mens pressen på overfladen sammenlignede Aukens arbejde med Kinseys, var der alligevel en stor forskel i den egentlige fremstilling. Kritikken af Aukens arbejde var næsten ikkeeksisterende, hvilket fik hendes resultater til at fremstå mere troværdigt end Kinseys. Dette blev særligt understøttet af opbakningen fra andre fagfolk, hvor nogle af dem, som Fabricius-Møller, var anerkendte indenfor deres områder. Med til at tegne det positive billede af hende var det sociale

²³⁹ *Information*, 05.09.1953.

²⁴⁰ Lützen, s. 197.

²⁴¹ Auken, s. 330.

²⁴² *Politikken*, 25.09.1953.

²⁴³ *Jyllands-Posten*, 25.09.1953.

arbejde hun i forvejen havde lavet, og sammen med hendes kristne baggrund, var det med til at sørge for, at hun blev anset for at have reelle hensigter med sin undersøgelse.

Modtagelsen var altså hovedsagelig positiv og for hovedparten også noget, der viste, at de seksuelle problemer i Danmark ikke var lige så slemme som i USA. Der var dog alligevel nogle af resultaterne, der skabte en smule debat.

Manglende seksualundervisning

Overordnet set kan det mest omdiskuterede emne i forbindelse med pressedækningen af *Undersøgelser over unge kvinders seksuelle vaner* siges at handle om manglende seksualundervisning. Eller bare generelt manglende seksualoplysning. Som nævnt var det Aukens forhåbning, at hendes undersøgelse kunne bruges til at rette op på netop denne mangel, og det var et område hun i forvejen var engageret i debatterne om.

Derfor er det også et emne, der fylder en del i afhandlingen - særligt set ift. hvor kompliceret et emne det er. Der bliver sat spørgsmålstejn ved, hvornår og hvor meget man skal fortælle unge mennesker, samt hvem det er, der burde fortælle dem det. Det viste sig nemlig, at kun 11,9% havde fået seksuelle oplysninger af deres mor, mens ingen af de adspurgte havde fået noget at vide fra faren.²⁴⁴ Hovedparten af de adspurgte kvinder (88,6%) ønskede at give deres børn bedre information end den, de selv havde fået, men flertallet (73,8%) mente samtidigt, at børnene burde få oplysning i skolen.²⁴⁵ På givende tidspunkt, var det kun København kommunes skoler der havde en regel om at alle elever skulle have haft seksualundervisning senest ved udgangen af 7. klasse. Hvilket bl.a. inkluderede oplysning om prævention.²⁴⁶

De resultater fra undersøgelsen, som pressen kom til at sætte mest fokus på i denne manglende oplysning, var at der var syv af de adspurgte, der ikke havde vidst, hvad et heteroseksuelt samleje var, før de prøvede det. Dette var medvirkende til, at fire af kvinderne kun var "mere eller mindre frivilligt" gået med til det, fordi de ikke vidste, hvad det var, manden de havde mødt ønskede. En tredjedel af kvinderne havde heller ikke vidst noget om menstruation første gang, de fik det, hvilket for flere af dem havde ført til panik.²⁴⁷ Særligt *Kristeligt Dagblad* var bekymrede over denne

²⁴⁴ Auken, s. 89-90.

²⁴⁵ Ibid., s. 111.

²⁴⁶ Edelberg, s. 74-75.

²⁴⁷ Auken, "Oplysning og opdragelse" (s. 77-112).

tendens og skrev om Aukens disputatsforsvar under overskriften: "Hjemmene magter ikke at give seksualundervisning."²⁴⁸

Denne manglende information blev bl.a. anset for at være grunden til de mange aborter, abortforsøg, og uønskede børn, som rapporten kunne berette om. Således havde 213 af de 423 graviditeter, som kvinderne i undersøgelsen havde haft, været uønskede, hvoraf der i 49 tilfælde var blevet forsøgt selv at fremprovokere en abort.²⁴⁹ Efterkrigstidens Danmark var da også præget af en stigning i aborter. Mellem 1946-50 blev der givet tilladelse til 13.801 aborter, hvilket var en massiv stigning fra 1940-45, hvor der var blevet givet tilladelse til 5705.²⁵⁰ Jonathan Høegh von Leunbach, en af mellemkrigstidens mest fremtrædende seksualreformister, havde allerede i 1930'erne argumenteret for, at aborter var et klassebestemt problem, der ramte de dårligst stillede, da overklassen godt vidste, hvordan de skulle beskytte sig. Det handlede altså om manglende oplysning.²⁵¹ Dette vidnede igen om, at den seksuelle adfærd var mere præget af sociale forhold end andre faktorer. Auken skrev også selv i sin disputats, at som Kinsey havde sagt, var det vigtigt at inddele befolkningen efter f.eks. uddannelse. Auken inddelte ydermere efter forældrenes og eventuelle ægtefællers uddannelse, da hun argumenterede for, at Danmark bestod af en mere homogen befolkning end USA, og etnisk og religiøs baggrund derfor stort set var det samme.²⁵²

En anden ting, som mange håbede, at en bedre seksualoplysning til børn og unge kunne have indflydelse på, var at undersøgelsen viste, at hver fjerde pige havde været ude for at støde på en børnelokker. Som *Politikken* pointerede, kunne en bedre undervisning være med til at advare de unge piger om hvilke persontyper, de skulle prøve at undgå.²⁵³

Mange af de emner, der blev trukket frem i forbindelse med den dårlige seksualundervisning, stemmer altså i store dele overens med de sager, som Auken i årevis havde kæmpet for. Det virker derfor ikke underligt, at disse emner fik særligt megen opmærksomhed i hendes disputats – og

²⁴⁸ *Kristeligt Dagblad*, 25.09.1953.

²⁴⁹ Auken, s. 249.

²⁵⁰ Koch 2010, s.204.

²⁵¹ Hertoft 2008, s. 179, 207.

²⁵² Auken, s. 48-49.

²⁵³ *Politikken*, 06.09.1953.

med pressens fokus fik disse emner mere offentlig omtale. Dertil kommer, at emnerne i forvejen var udbredte i den allerede eksisterende seksualitetsdebat, der herskede i efterkrigstiden – f.eks. i forbindelse med abortspørgsmålet.

Ligesom Kinsey havde brugt sin undersøgelse til at appellere for en mere inkluderende moral og havde fået pressedækning af det, havde Auken gjort det samme med sin undersøgelse ift. den seksuelle oplysning og -undervisning. Begge kæmpede de altså for at skabe forandring med deres undersøgelser indenfor seksualitet, og senere ville de to da også komme til at mødes.

Kinseys besøg i Danmark

I november 1955 besøgte Alfred Kinsey Danmark. Det gjorde han som en del af den tur, han og hans hold var på rundt i Europa. Kinsey besøgte både København og Århus. I begge byer talte han for den lokale studenterforening, og i København endvidere for Dansk Sociologisk Selskab. Kinsey tilbragte således tre dage i landet.²⁵⁴ Besøget resulterede ligeledes i en sparsom mediedækning, der dog på ingen måde nåede de samme højder som den af hans rapporter. Hvad dagspressen dog gjorde i forbindelse med Kinseys besøg, var at tegne et mere menneskeligt billede af ham, end der tidligere havde været tilfældet i den danske presse. Derudover roste Kinsey den skandinaviske seksualmoral, hvilket aviserne stærkt fremhævede.

Små to uger før besøget bragte *Politikken* en artikel om Kinsey og hans kommende besøg, hvor de under titlen "Den stille asket, der satte verden i oprør" åbnede med at skrive: "*Han vil sikkert paa én gang blive en skuffelse og en overraskelse.*"²⁵⁵ Herefter berettede avisen om Kinseys strenge religiøse opvækst, uddannelse og familie med hustru og fire børn. En anderledes fremstilling end den der havde været i forbindelse med rapporterne, hvor der kun havde været fokus på ham som forsker. Under besøget kunne *Berlingske Tidende*, efter et interview med Kinsey, meddele at han ville tale roligt om sit arbejde og kun blive "skarp i Replikken", hvis man betvivlede værdien af hans arbejde. De kunne også skrive, at hans arbejde med seksuel adfærd for ham ikke var anderledes end hans arbejde med hvepse.²⁵⁶

I København besøgte han sammen med politichefen for Sædelighedspolitiet, Jens Jersild, Vesterbro, hvor han mødtes med både mandlige og kvindelige prostituerede, samt Nyhavn, hvor

²⁵⁴ *Berlingske Tidende*, 19.11.1955.

²⁵⁵ *Politikken*, 07.11.1955.

²⁵⁶ *Berlingske Tidende*, 19.11.1955.

han snakkede med "amerikanerpigerne". Efter turen udtrykte Jersild forbløffelse over, hvor let Kinsey kunne falde i snak med alle, ligegyldigt hvem de var, og at det måtte være grunden til hans succes.²⁵⁷

Denne gang var fremstillingen af Kinsey altså mere menneskelig, samtidigt med at der fremhævedes at hans motiveringer for forskningen er rent videnskabelige. På samme måde som det havde været tilfældet med Kirsten Auken i forbindelse med hendes forskning, blev der nu også tegnet et positivt portræt af manden bag Kinsey-rapporterne.

Under sit ophold i Danmark mødte Kinsey da også Kirsten Auken, såvel som den danske psykiater Georg Stürup, der begge var med til et af hans foredrag i København.²⁵⁸ Efterfølgende besøgte Kinsey Auken og hendes familie.²⁵⁹ Senere ville Kinsey fremhæve sine besøg i Syditalien og Skandinavien som de bedste på hans tur rundt i Europa, grundet deres mere progressive syn på seksualitet.²⁶⁰ Efter at han var vendt tilbage til USA, kontaktede han både Stürup og Auken - til Stürup skrev han bl.a.: "*We should keep in touch (...). Certainly Denmark has a great deal to teach the United States.*" Mens han til Auken skrev: "*I am sorry that your work was not published far enough ahead of our female volume so we could have given it proper attention in our book.*"²⁶¹ Han takkede også for den gæstfrihed, som hun og hendes familie havde vist ham.

På trods af den kritik Auken havde til Kinseys metoder, så de altså ud til at komme godt ud af det med hinanden. Ifølge Hertoft ville Auken da også flere gange senere hen fortælle om sit møde med Kinsey i Danmark, og hendes senere besøg hos ham i USA.²⁶²

Den glæde Kinsey havde for Skandinavien var også noget dagspressen fremhævede. Særligt at Kinsey mente, at USA burde se til Skandinavien i de nye seksuallovgivninger som landet var ved at lave, baseret på hans rapporter.²⁶³ F.eks. skrev *Social-Demokraten* om besøget under overskriften: "Professor Kinsey i København: Vore seksuallove passer USA".²⁶⁴

²⁵⁷ *Berlingske Tidende*, 22.11.1955.

²⁵⁸ *Politikken*, 20.11.1953.

²⁵⁹ Larsen, s. 47.

²⁶⁰ Jones, s. 758.

²⁶¹ Hertoft 1995, s. 252 (gengivelse af Kinseys brev til Auken, sendt d. 24.01.1956).

²⁶² Hertoft 1995, s. 193, 200.

²⁶³ *Jyllands-Posten*, 22.11.1955.

²⁶⁴ *Social-Demokraten*, 19.11.1955.

Det var altså en gennemgående positiv fremstilling af Kinsey, som kunne ses i forbindelse med hans Danmarksbesøg. Skepsissen over hans resultater så ud til at være forsvundet, og i stedet var der stor respekt og anerkendelse af denne stille og høflige forsker, der prøvede at skabe bedre lovgivninger i USA. Kinsey var anerkendende overfor Danmark, og den danske presse gengældte hans anerkendelse.

Samspillet mellem seksualitetsforskningen og den danske moral

Som det fremstår i løbet af analysen af dagspressens dækning af seksualitetsforskningen, er det mange af samtidens bekymringer om seksuel adfærd, der er gennemgående. Homoseksuelle mænd, seksuelt aktive kvinder og en manglende seksualvejledning. Dette passer ind i Foucaults betegnelse af seksualiteten som at være bundet af den historiske kontekst.

Det passer også ind i Foucaults teori om koblingen mellem viden, magt og seksualitet, da mediedækningen afspejler den danske seksualmoral, der eksisterede i efterkrigstiden, som var under indflydelse af traditionelle kønsroller samt de danske lovgivninger. Derfor var det de resultaterne fra seksualitetsforskningen der brød mest med denne moral, der fik mest omtale. Fordi det var det aviserne såvel som fagfolk fandt vigtigst at italesætte. Dette kan ses ift. spørgsmålet om homoseksualitet som var det mest omdiskuterede emne ifm. den første Kinsey-rapport, men som næsten ikke blev nævnt ifm. den anden rapport. Da tallet af kvinder med homoseksuelle erfaringer ikke var så stort, var der ikke så meget at tale om, da det passede bedre med normen. Det var ikke før Kirsten Aukens undersøgelse viste, at tallet af danske kvinder der havde homoseksuelle erfaringer, var procentvis meget mindre end det amerikanske tal, at aviserne talte om det. Fordi det i den sammenhæng kunne bruges til at vise at Danmark havde færre seksuelle problemer.

Men det er også vigtigt at huske på, hvordan samtiden så mere kritisk på mandlig homoseksualitet. Gennem årene har et af de mest omdiskuterede kritikpunkter af Kinsey-rapporterne da også været det høje antal af mænd med homoseksuelle erfaringer.²⁶⁵ Et kritikpunkt der allerede var aktuelt i samtiden, som det kan ses i Kirsten Aukens undersøgelse.²⁶⁶ Kritikken ligger i, at der kun er angivet,

²⁶⁵ Edelberg, s. 22.

²⁶⁶ Auken, s. 36-37.

at der er blevet stillet spørgsmål til mandlige prostituerede, deres kundekredse og personer fra "homosexual communities", men ikke hvor mange fra disse grupper, der er blevet spurgt. Da et højt antal af adspurgte i disse kredse, kunne give et skævt helhedsbillede.

Ikke desto mindre anså politiinspektør Jens Jersild antallet af mænd med homoseksuelle erfaringer som værende bevis for, hvilken fare mandlig homoseksuel prostitution udgjorde. Jersild brugte resultaterne fra SBHF, der viste, at der var færre kvindelige homoseksuelle og et mindre prostitutionsmarked for homoseksuelle kvinder, som sit argument. Han redegjorde for dette i bogen *Barnet og det homoseksuelle problem*, fra 1957.²⁶⁷ Kinseys resultater var altså for Jersild bevis på, at forførelsesteorien var sand, og ville derfor senere spille ind i udformningen af "den grimme lov". Det er ifølge Edelberg svært at sætte navn på hvilken diskurs, Jersild var fortaler for - om den var moralsk, sociologisk eller psykiatrisk-biologisk, men at: "*Den diskurs, som Jersild er eksponent for, åbnede op for at se homoseksualitet som uproblematisk, så længe de foregik mellem voksne over 18 år og penge ikke var indblandet.*"²⁶⁸

Jersild fandt altså troværdighed i Kinseys resultater om kvinder, men det var som bekendt ikke alle der gjorde det. I spørgsmålet om hvorvidt kvinderne løj eller ej, var fagfolk i form af læger med erfaring indenfor seksuelle problemer en vigtig kilde for flere af aviserne, da de havde troværdighed indenfor feltet. Flere af dem havde også skrevet seksuelle hjælpematerialer. Særligt Johannes Fabricius-Møller og Henry Olsen havde skrevet populære bøger på området.²⁶⁹ Der var dog en vis uenighed om, hvorvidt tallene kunne passe. Her spillede flere punkter ind, både samtidens syn på kvinder med aktivt seksualliv, og synet på USA som havende en svag seksualmoral. På samme måde som den danske seksualmoral var til stede i mediedækningen, kom sammenligningen mellem Danmark og USA også ofte frem.

Der var da også en forskel at se i Kinsey og Aukens undersøgelser, hvor Aukens passede meget bedre ind i den allerede eksisterende danske seksualmoral. Når undersøgelsen så ydermere vidnede om en sundere moral end USA, var det anset som et godt tegn. Noget *Information* valgte

²⁶⁷ Edelberg, s. 132-34.

²⁶⁸ Ibid., s. 135.

²⁶⁹ Oldrup, s. 25-27.

pointere ved at skrive: *"Overraskende tal og oplysninger i Kirsten Aukens disputats. Men vi er ikke saa mærkelige som amerikanerne."*²⁷⁰

Manglen på seksualoplysning blev dog anset som et problem. Det var dog ikke før 1961, at Seksualoplysningsudvalget blev nedsat – med Kirsten Auken som formand. Udvalget fik i 1970 gennemført deres forslag i Folketinget om seksualundervisning som pligtigt for alle landets skoler.²⁷¹ Selvom det altså ikke trådte i kraft før efter Aukens død, så var hun på mange måder med til at opbygge sexologien som felt i Danmark gennem den undervisning, hun gav. Som Hertoft skrev om hendes senere arbejde: *"På et tidspunkt hvor sexologien ikke var etableret her i landet, var Kirsten Auken – foruden alt det andet, hun stod for – et enmands sexologisk institut."*²⁷²

Kinsey og Auken var begge med til at kaste lys over uoverensstemmelser og mangler. I Kinseys tilfælde var det at lovgivningerne ikke passede med den udbredte adfærd, og i Aukens tilfælde at danske unge ville have fordel af en bedre seksualundervisning. De var altså med til at sætte spørgsmålstegn ved de gængse opfattelser af normal og unormal, rigtigt og forkert.

Det kan altså ses, hvordan italesættelsen af den seksuelle adfærd er i overensstemmelse med samtidens normer og værdier, da det der fremhæves som forkert er det, der strider med den seksuelle moral. Den rigtige moral er den, der er sat efter de allerede eksisterende debatter. Dette er en tendens, der kan ses gå igen i fremstillingen af seksualitetsforskning i det 21. årh., hvor normerne er anderledes og mediernes fremstilling derfor også er det.

Projekt SEXUS

I 2017 påbegyndte Statens Serum Institut i samarbejde med Aalborg Universitet en omfattende undersøgelse af danskernes seksualvaner. Undersøgelsen blev ledet af projektleder Morten Frisch, overlæge i epidemiologi. Undersøgelsen byggede på et spørgeskema, der blev sendt ud til 187.084 danskere mellem 15-89 år gennem e-Boks. 64.706 besvarede skemaet (34,6%). Dette gjorde den til den mest omfattende undersøgelse af danskernes seksuelle vaner i danmarkshistorien.²⁷³ Det

²⁷⁰ *Information*, 05.09.1953.

²⁷¹ Lex.dk, "Seksualundervisning".

²⁷² Hertoft 1995, s. 194.

²⁷³ Frisch, *Sex i Danmark – Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018*, s. 53-54.

endte ud i rapporten *Sex i Danmark – Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018*, der blev udgivet den 28. oktober 2019.

Ligesom det i efterkrigstiden var tilfældet med Kinsey-rapporterne og Kirsten Aukens forskning, oplevede Projekt SEXUS en del mediedækning – ikke mindst i dagspressen. Ved at sammenligne diskurserne omkring efterkrigstidens seksualforskning med den omkring Projekt SEXUS kan det ses, hvordan vores syn på seksualitet har ændret sig, grundet skiftende samfundsnormer. For bedst at kunne gøre det har jeg valgt at fokusere på fremstillingerne af nogle af de samme emner, som var oppe i efterkrigstiden. De homoseksuelle, den kvindelige seksualitet samt hvordan seksualitetsforskningen har spillet ind i andre aktuelle seksualitetsdebatter.

For at starte med seksualitetsdebatten så skrev chefredaktøren for *Weekendavisen* Martin Krasnik i november 2017 en kronik om Projekt SEXUS' spørgsmål vedrørende folks holdninger til ikke-medicinsk grundede omskæringer af drenge under 18 år. Krasnik mente ikke, at spørgsmålene hørte hjemme i undersøgelsen, da de var for "etisk-politiske". Krasnik var dog ikke overrasket, grundet at projektlederen Morten Frisch er en "ihærdig" fortalere for forbud mod dette. Krasnik gjorde det meget tydeligt, at det var dybt bekymrende ift. Frischs involvering i Projekt SEXUS.²⁷⁴ Kronikken førte til forskellige reaktioner, der i løbet af december 2017 skabte en del debat i avisen. Nogle støttede Krasnik, mens andre støttede Frisch. Dem, der støttede Frisch, pointerede at både Lægeforeningen og Dansk Sygeplejeråd kaldte ikke-medicinske omskæringer for "etisk uacceptable".²⁷⁵ Christian Graugaard, der er professor i sexologi, og med-projektleder på Projekt SEXUS, forsvarede også Frisch. Graugaard pointerede at: "(...) lignende spørgsmål har da også været gængse i sexstudier helt tilbage til efterkrigstidens Kinsey-rapporter."²⁷⁶ Da *Sex i Danmark*-rapporten udkom, blussede omskæringsdebatten lidt op igen. Særligt *Kristeligt Dagblad* satte fokus på det og fik fortalere både for og imod den ikke-medicinske omskæring til at kommentere på rapportens resultater, der viste at 5,5% af mænd, der havde fået en ikke-medicinsk omskæring, var utilfredse med at være omskåret.²⁷⁷

²⁷⁴ *Weekendavisen*, 24.11.2017.

²⁷⁵ *Weekendavisen*, 15.12.2017.

²⁷⁶ *Weekendavisen*, 01.12.2017.

²⁷⁷ *Kristeligt Dagblad*, 29.10.2019.

Som Graugaard pointerer, havde Kinsey-rapporterne også fokus på moralske spørgsmål, da det netop var Kinseys ønske at ændre den eksisterende seksualmoral²⁷⁸ - ligesom Kirsten Auken havde fokus på den manglende seksualundervisning i sin undersøgelse. Det er altså ikke nyt, at undersøgelserne er påvirkede af forskernes egne interesser. Der kan være forskellige holdninger til, hvorvidt det er acceptabelt, men ikke desto mindre viser det, hvordan seksualitetsforskningen er påvirket af samtidens seksualitetsdebatter, og omvendt også kommer til at påvirke disse debatter. Samt hvordan forskerne bag undersøgelsen, bliver trukket frem.

Ift. spørgsmålet om den kvindelige seksualitet var et gennemgående tema i avisartiklerne at fremhæve forskellene mellem kønnene ved at opstille sammenligninger i en række af rapportens resultater. *Jyllands-Posten* fokuserede her på, hvordan piger bliver anset som "billige", hvis de har været sammen med flere sexpartnere, mens drenge er "seje."²⁷⁹, hvor *B.T.* fokuserede på, at parforholdet var vigtigere for kvinden, mens et godt sexliv var vigtigere for manden.²⁸⁰

Særligt tydeligt bliver det dog opstillet i *Politiken*, hvor tallene er slået stort op, og hovedparten af dem viser store forskelle mellem kønnene. F.eks. tallet for hvor mange der mindst én gang har betalt for sex, hvor tallet er 22% for mænd – og 0,2% for kvinderne. Dette er det tal, hvor forskellene er størst, men generelt viser tallene det, som er artiklens to pointer: Den første, at sex fylder mere i mænds liv end kvinder, og den anden, at kvinder er mere tilfredse med deres sexliv. På spørgsmålet om, hvorvidt de er tilfredse med deres sexliv det seneste år, har 45% af kvinderne svaret ja, mens det kun er 39% af mændene.

Morten Frisch mener, at forskellene vidner om, at vi ikke kan skille sex fra "rent biologiske impulser", imens kønsforsker Rikke Andersen ikke mener, at resultaterne må tillægges for megen biologisk vægt. Hun mener, at det i høj grad er fordi vi stadig er påvirket af kulturelle normer: "*Den her nye undersøgelse siger måske rigtig meget om, at vi stadig i 2019 har en enormt kønnet sexkultur og seksuel praksis.*"²⁸¹

²⁷⁸ Kinsey 1948, s. 7.

²⁷⁹ *Jyllands-Posten*, 30.10.2019.

²⁸⁰ *B.T.*, 29.10.2019.

²⁸¹ *Politiken*, 28.10.2019.

ift. homoseksualitet ses ændringen allerede ved, at der nu er tale om en meget større gruppe – nemlig LGBT-personer. Fokusset ligger ikke længere på hvorvidt homoseksualiteten er et problem, men hvordan danske LGBT-personer er den befolkningsgruppe, der har flest seksuelle problemer. Undersøgelsen viste nemlig, at LGBT-personer på mange punkter generelt trives dårligere end heteroseksuelle. *Information* fokuserede på dette, og gjorde det klart fra starten, hvor slemt det stod til: *"Ensomhed, selvmordsforsøg, tegn på angst og depression, behandling for psykiske problemer og dårligt selvvurderet helbred. LGBT-personer har det markant værre end heteroseksuelle og ciskønnede (...)."*²⁸² I en senere artikel kunne avisen fortælle, at ligestillingsminister Mogens Jensen (S) ville gøre noget ved problemerne, hvortil han sagde: *"Jeg tror, mange danskere har den opfattelse, at vi er kommet rigtig langt på det her område (...). Men det her viser jo bare, at vi ikke er kommet så langt, når du stadig ikke kan få lov at være den, du er og leve dit liv som du har lyst til."*²⁸³ Han ønskede derfor bl.a. at påvirke folks holdninger, da der var stor uforståelighed, særligt ift. transkønnede.

Udsnittet om den kvindelige seksualitet og LGBT-personer viser, at det på nogle punkter er de samme emner, der er fremme som vi så det i efterkrigstidens dækning, men at diskursen er skiftet grundet at samfundet har fået en ny seksualmoral. Det ses tydeligt ift., hvordan LGBT-personers velvære bliver italesat, frem for efterkrigstidens bekymringer om homoseksualitet. Ligeledes vidner italesættelsen om forskellen mellem mænd og kvinder om, at det ikke længere er et problem, hvor seksuelt aktive kvinder er, men hvorvidt forskellen er biologisk grundet, eller om det er samfundets normer, der stadig påvirker den kvindelige seksualitet. Hvad mediedækningen af Projekt SEXUS vidner om er, at det ikke længere så meget er et spørgsmål om, hvorvidt seksualmoralen overskrides, men nærmere om moralen ikke er frisindet nok.

Konklusion

Efterkrigstidens Danmark var præget af moralsk panik på det seksuelle område. Påvirket af lovgivninger, der var blevet lavet i mellemkrigstiden for at styrke samfundsmoralen og befolkningskvaliteten, var der i efterkrigstiden fokus på at mindske seksuel afvigende adfærd, der

²⁸² *Information*, 28.10.2019.

²⁸³ *Information*, 01.11.2019.

brød med de kønsroller, der var koblet til den traditionelle familieideologi. Denne afvigende adfærd udgjorde derfor en trussel mod kernefamilien, hvorfor der i 1950'erne fra politiets side blev holdt særligt opsyn med de "løsagtige" kvinder og homoseksuelle mænd.

USA havde lignende tilstande af moralsk panik og værnede også om kernefamilien. Derfor skabte *Sexual behavior in the human male* oprør i det amerikanske samfund ved sin udgivelse i 1948.

Senere, i 1953, da *Sexual behavior in the human female* blev udgivet, skabte den også en del debat i USA, da begge Kinsey-rapporter vidnede om, at de amerikanske lovgivninger ikke passede med befolkningens seksuelle adfærd. Tidligere vestlig seksualitetsforskning var blevet lavet af læger og psykiatere baseret på sygejournaler, hvor normal og unormal seksuel adfærd blev dømt ud fra eksisterende moralprincipper. Med sin baggrund som zoolog havde Alfred Kinsey en anden tilgang til seksualitetsforskning og baserede hver af sine rapporter på informationer samlet fra mere end 5000 personer gennem personlige interviews, der tog hensyn til individets sociale baggrund.

Kinsey var nemlig af den overbevisning, at sociale og kulturelle forskelle var af større vigtighed for den seksuelle adfærd end racemæssige og biologiskarvede anlæg. Dette brød med tidligere forskning og syn på menneskelig seksuel adfærd fra det 20. årh., hvor eugenik havde spillet en stor rolle. Dette kan bl.a. ses på de danske lovgivninger fra mellemkrigstiden. Det var derfor Kinseys mål at vise, at det, der tidligere var set som afvigende seksuel adfærd, var naturligt; han ville afsløre "what people really do". En tilgang som Kirsten Auken også arbejdede ud fra, da hun lavede sin disputats *Undersøgelser over unge kvinders seksuelle adfærd*, der udkom i 1953. Ligesom Kinsey havde hun brugt interviewmetoden til at indsamle data fra personer med forskellige sociale og geografisk baggrund, og med undersøgelsens 315 deltagere var det den største i Skandinavien på det givne tidspunkt.

Aukens resultater brød ikke lige så meget med den danske moral, som Kinsey-rapporterne havde gjort med den amerikanske, men undersøgelsen viste stadig, at der var nogle punkter, der kunne forbedres. Særligt ift. seksualoplysning da mange af de unge kvinder kun havde fået ganske lidt – eller slet ingen.

Både Kinsey-rapporterne og Kirsten Aukens undersøgelse oplevede stor mediedækning i den danske dagspresse, hvor der hurtigt blev lavet sammenligninger mellem de to grundet deres fælles forskningsområde. Kirsten Auken blev derfor hurtigt døbt "den danske Kinsey" af aviserne. Dette førte også til, at *Undersøgelser over unge kvinders seksuelle adfærd* ofte blev refereret til som "den

danske Kinsey-rapport” frem for sin egentlige titel. Den egentlige sammenligning i aviserne mellem Kinsey og Auken i aviserne bød dog på store forskelle. Efter udgivelsen af den anden Kinsey-rapport var der fra flere sider en stigende skepsis omkring resultaterne, hvilket også var tydeligt i den danske dagspresse. Her blev argumenterne underbygget af udtalelser fra fagfolk, der havde stor troværdighed indenfor seksualitetsforskning i Danmark. Grundet indholdet i rapportererne og samtidens definitioner af pornografisk materiale, var der tvivl om, hvorvidt en bred udgivelse overhovedet var på sin plads, særligt hvis indholdet ikke havde en ordentlig videnskabelig værdi. Dette førte også til skepsis om Kinseys motiver for undersøgelserne. Den samme skepsis var ikke at spore i forbindelse med udgivelsen af Aukens disputats, der tværtimod fik stor opbakning og ros fra danske fagfolk. Kirsten Auken var allerede kendt i offentligheden gennem meget af det velgørenhedsarbejde, hun havde lavet. Derudover var hendes plads som læge, mor til fem og kristen med til at tegne et positivt medie billede af hende. Hendes kristne baggrund gjorde også, at hun fandt opbakning fra religiøs side, hvilket Kinsey ikke havde fået i de danske aviser. Særligt vigtigt var det også, at Aukens resultater ikke brød så meget med den allerede herskende seksualmoral. På den måde var hendes resultater med til at fremhæve danske seksuelle forhold som værende bedre end de amerikanske, hvilket var vigtigt for Danmark, da den amerikanske seksualmoral i efterkrigstiden var anset som usund. Grundet forskellige lovgivninger i de to lande blev USA ydermere fremstillet som ”gammeldags” i den danske dagspresse.

Ved Kinseys besøg i Danmark i 1955 var det dog et positivt portræt som familiemand og forsker, der ikke havde andet end videnskabelige ambitioner, der blev tegnet af ham. Altså en fremstilling der på mange måder mindede mere om den, der var af Kirsten Auken. Ved besøget fremhævede Kinsey de skandinaviske lovgivninger som forgangsbilleder, hvilket spillede ind i den mere positive fremstilling af ham i den danske dagspresse.

Grundet at både Auken og Kinsey var ambassadører for deres forskning, var disse fremstillinger i medierne yderst vigtige for, hvordan folk så deres forskning. Samtidigt kan det ses, at når deres forskning, eller udtalelser, passede med den eksisterende seksualmoral, var fremstillingen mere positiv, hvilket vidner om den vigtige rolle som medierne har på udformningen af vores virkelighedsopfattelse.

Dette bliver endnu mere tydeligt, når der dykkes ned i fremstillingen af selve resultaterne fra de tre undersøgelser. Ved dagspressens dækning var der et emne fra hver undersøgelse, der var

særligt fremtrædende: Homoseksuelle mænd, kvinder der var mere seksuelt aktive end normerne tillod samt manglende seksualoplysning. Tre emner der allerede var omdiskuterede i seksualitetsdebatten i efterkrigstiden, idet de to første var set som store samfundsproblemer, mens bedre seksualoplysning var set som et hjælpemiddel mod de seksuelle problemer. Italesættelsen af emnerne afspejler også samtidens syn på dem: De homoseksuelle mænd er syge og et samfundsproblem. Kvindernes svar er set på med skepsis, da de ikke passer ind i billedet af kvinder som den tro og kærlige husmor. Mens bedre seksualundervisning bl.a. blev knyttet til spørgsmålet om abort, som udgjorde en anden stor del af samtidens seksualitetsdebatter. Seksualitetsforskningen blev altså italesat ud fra den gældende seksualmoral i efterkrigstiden. Dette bliver endnu tydeligere med inddragelsen af mediedækningen af Projekt SEXUS, der ca. 70 år senere viser, at det på nogle punkter er de samme emner, der tales om – men ud fra en ny moral. Fokuset ligger nu på, hvorvidt LGBT-personer og den kvindelige seksualitet lider under en fordømmende moral. Bekymringerne har således bevæget sig væk fra, hvorvidt befolkningens adfærd passer ind i moralen til bekymringer om i hvor høj grad moralen afspejler befolkningens sande adfærd.

Alt i alt vidner seksualitetsforskningens fremstilling i dagspressen om, at skiftende normer kommer til udtryk i måden, hvorpå seksualitet omtales, og fokuspunkterne for de resultater, der trækkes frem fra undersøgelserne, ændrer sig alt efter, hvem der skriver om det, og hvornår de gør det. Italesættelsen er altså med til at skabe billedet af normal og unormal seksualitet. Derfor passer det med Foucaults betegnelse af seksualitet som værende en historisk bunden konstruktion, der er påvirket af samtidens normer og værdier.

Litteraturliste

Kilder:

Auken, Kirsten. *Undersøgelser over unge kvinders seksuelle adfærd*. København: Rosenkilde og Bagger, 1953. Print.

Bolen, Carl van. *Kinsey og Kvinden*. København: H. Hagerup, 1955. Print. Oversat af J. Finn Larsen, fra *Kinsey und die Frau*, 1954.

Geddes, Donald Porter og Enid Curie (red.) *Om Kinsey-rapporten – 11 amerikanske videnskabsmænds belysning af Mandens seksuelle vaner*. København: Athenæum, 1948. Print. Oversat fra *About the Kinsey Report – observations by 11 experts on "Sexual behavior in the human male"*, 1948.

Kinsey, Alfred C. o.a. *Sexual Behaviour in the human female*. Philadelphia: W. B. Saunders Company, 1953. Print.

Kinsey, Alfred C. o.a. *Sexual Behaviour in the human male*. Philadelphia: W.B. Saunders Company, 1948. Print.

Avisartikler 1948-1955:

[bos.], "Stor Forskel paa den officielle Moral og Virkeligheden", *Jyllands-Posten*, 6. september 1953.

[bos.], "Stor interesse for Fru Aukens banebrydende Arbejde", *Jyllands-Posten*, 25. september 1953.

[Doc.], "The Kinsey Report – U.S.A's mest læste bog", *Berlingske Aftenavis*, 17. juni 1948.

[Erol.], "Den stille asket, der satte verden i oprør", *Politiken*, 7. november 1955.

[Erol.], "Kinsey kan intet sige om kærlighed", *Politiken*, 19. november 1955.

[Erol.], "Stor Kinsey-aften hos studenterne", *Politiken*, 20. november 1955.

[Erol.], "Unge kvinder er tro og tilbageholdende", *Politiken*, 6. september 1953.

[Erol.], "Voldsom debat om Kirsten Aukens kvindebog", *Politiken*, 25. september 1953.

[eric.], "315 danske kvinders seksualliv undersøgt", *Land og Folk*, 6. september 1953.

[Es.], "Dansk Kinsey-Rapport", *Berlingske Tidende*, 3. september 1953.

[Es.], "Kirsten Auken til mange Timers Debat i Dag", *Berlingske Tidende*, 24. september 1953.

[ESM], "Danmarks Kinsey-Rapport", *Berlingske Tidende*, 6. september 1953.

[esm.], "Kinsey-rapporten er epokegørende", *Social-Demokraten*, 6. marts 1949.

[esm.], "Professor Kinsey i København: Vore seksuallove passer USA", *Social-Demokraten*, 19. november 1955.

[o], "Resultatet af danske »Kinsey«: Intet ændret de sidste 100 aar!", *Information*, 5. september 1953.

[top], "Hvordan den danske Kinsey Rapport er blevet til", *Berlingske Aftenavis*, 5. september 1953.

"Dansk ekspert om Kinsey", *Information*, 21. august 1953.

"Danske kvinder forarges ikke over Kinsey-rapporten", *Social-Demokraten*, 22. august 1953.

"Danske sygehuse nægtede at medvirke til "Kinsey-rapport""", *Information*, 3. september 1953.

"De fleste Amerikanere hjemfaldet til straf", *Jyllands-Posten*, 22. november 1955.

"De seksuelle vaner", *Politiken*, 8. august 1953.

"Efter Aukens disputats – bog om ny kønsmoral", *Information*, 25. september 1953.

"Efter Kinsey", *Information*, 22. august 1953.

"Hjemmene magter ikke at give seksualundervisning", *Kristeligt Dagblad*, 25. september 1953.

"Kinsey siger: over 26 pct. af alle hustruer begaar ægteskabsbrud", *Information*, 20. august 1953.

"Kinseys nye bog om kvinder og kærlighed", *Politiken*, 21. august 1953.

"Kinsey-Rapporten har forgrebet sig paa Amerikanernes Guddom", *Nationaltidende*, 9. oktober 1953.

"Kærlighed er noget for Filosofer og Digtere", *Berlingske Tidende*, 19. november 1955.

"Opsigtvækkende Rapport om Kvindernes seksuelle Vaner", *Nationaltidende*, 21. august 1953.

"Torpederer Kinsey den "officielle" moral?", *Information*, 24. august 1953.

"Vi ved en del mere om stjerne-bevægelser end menneskets adfærd", *Social-Demokraten*, 6. september 1953.

"Videnskabelig best-seller", *Politiken*, 8. september 1953.

E. Jepsen, "Kinsey", *Information*, 2. september 1953.

Gunnar Leistikow, "Sex og Moral i Amerika", *Politiken*, 2. maj 1948.

Hans Kirk, "Seksualrapporterne", *Land og Folk*, 13. september 1953.

Harald Flensmark, "Kinseyrapporten og kirken", *Social-Demokraten*, 29. december 1948.

Harald Flensmark, "Kinseyrapporten og kirken", *Social-Demokraten*, 30. december 1948.

Henrik Hoffmeyer, "Kinsey-rapporterne er videnskabeligt fusk og opfordring til ansvarsløshed", *Land og Folk*, 5. oktober 1953.

K. K. Steincke, "Visse spørgsmål og svar", *Social-Demokraten*, 2. september 1953.

Knud Kenzi, "Mangel paa Blu?", *Nationaltidende*, 11. september 1953.

Knut Jokker, "Den amerikanske Adam", *Social-Demokraten*, 20. april 1948.

L. C. Kaldau, "Man og Moral", *Jyllands-Posten*, 14. september 1953.

Leo Rosendal, "Sexual-Kronikerne", *Information*, 9. juli 1948.

Mogens Fenger, "Unge kvinders seksuelle adfærd", *Kristeligt Dagblad*, 7. september 1953.

Mogens Fog, "Seksualrapporterne", *Land og Folk*, 18. september 1953.

P. Munch Madsen, "Kinsey-rapporten og den kristne moral", *Kristeligt Dagblad*, 5. november 1953.

Poul Henningsen, "To syn på mennesket", *Social-Demokraten*, 4. september 1953.

Poul Poulsen, "Kinsey og »Information«", *Information*, 1. september 1953.

Sten Hegeler, "Forbudte lege", *Social-Demokraten*, 15. oktober 1953.

Sven Møller Kristensen, "Seksualliv hos mandkøn i USA", *Land og Folk*, 6. juni 1948.

Trygve Brätøy, "Seksualitet og sannhet", *Information*, 5. juli 1948.

Trygve Brätøy, "Seksualitet og sannhet", *Information*, 6. juli 1948.

Avisartikler om Projekt SEXUS:

Akkari, Ahmed o.a. "Debat: Opbakning til overlægen". *Weekendavisen*. 15. december 2017. Sektion 1: 14. Web. 28.05.2020. <<https://infomedia.dk/>>.

Alminde, Iben Katrine og Lise Richter. "LGBT-personer trives markant dårligere end resten af befolkningen". *Information*. 28. oktober 2019. Sektion 1: 6. Web. 15.05.2020. <<https://infomedia.dk/>>.

Bernsten, Erica o.a. "Unge taler om sex, lyst og tabu: Piger er billige, drenge er seje". *Jyllands-Posten*. 30. oktober. Sektion 1: 8. Web. 28.05.2020. <<https://infomedia.dk/>>.

Graugaard, Christian. "Debat: Omskæring". *Weekendavisen*. 1. december 2017. Sektion 1:15. Web. 28.05.2020. <<https://infomedia.dk/>>.

Krasnik, Martin. "Er du omskåret?". *Weekendavisen*. 24. november 2017. Sektion 1: 2. Web. 28.05.2020. <<https://infomedia.dk/>>.

Polack, Liv. "Seksualundersøgelse sætter lys på omskæring". *Kristeligt Dagblad*. 29. oktober 2019. Sektion 1: 4. Web. 28.05.2020. <<https://infomedia.dk/>>.

Poulsen, Bo og Kicki Søs Bengt. "Her er danskernes sexliv". *B.T.* 29. oktober 2019. Sektion 1: 12. Web. 28.05.2020. <<https://infomedia.dk/>>.

Richter, Lise. "Ligestillingsminister vil gøre noget ved LGBT-personers mistrivsel". *Information*. 1. november 2019. Sektion 1: 4. Web. 28.05.2020. <<https://infomedia.dk/>>.

Skadhauge, Marie Nørgaard o.a. "Danskerne har ondt i sexlivet". *Politiken*. 28. oktober 2019. Sektion 1: 4. Web. 28.05.2020. <<https://infomedia.dk/>>.

Sekundær litteratur:

Allyn, David. *Private Acts/Public Policy: Alfred Kinsey, the American Law Institute and the Privatization of American Sexual Morality*. "Journal of American Studies". Vol. 30, no. 3, s. 405-428. 1996.

Bradley, David. "Family laws and welfare states". *The Nordic Model of Marriage and the Welfare State*. (red.) Kari Melby o.a. Århus: Phønix-Trykkeriet A/S, 2000. Print. s. 37-67.

Buus, Henriette og Klaus Petersen. "Americanization of the Danish Welfare State – Traces of American Influences on Health and Social Policies in Denmark". *American Foundations and the European Welfare States*. (red.) Klaus Petersen, John Stewart og Michael Kuur Sørensen. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2013. s. 107-34.

Edelberg, Peter. *Storbyen trækker – Homoseksualitet, prostitution og pornografi i Danmark 1945-1976*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2012. Print.

Foucault, Michel. *Seksualitetens historie 1 – viljen til viden*. København: Rhodos, 1978. Print. Oversat af Søren Gosvig Olesen, fra *Histoire de la sexualité, 1 – La volonté de savoir*, 1976.

Frisch, Morten o.a. (red.). *Sex i Danmark – Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018*. Statens Serum Institut og Aalborg universitet, 2019. Web. 28.05.2020. <<https://www.projektsexus.dk/>>. s. 48-65.

Hertoft, Preben. *De uventede gaver*. København: Hans Reitzels Forlag, 2008. Print.

Hertoft, Preben. *Den rebelske fugl – om sex erotik kærlighed*. Gylling: Narayana Press, 1995. Print. s. 188-213, 252.

Jones, James H. *Alfred C. Kinsey: a life*. New York: WW Norton & Co, 2004 (paperback udgave). Print.

Koch, Lene. *Racehygiejne i Danmark 1920-56*. 2. udgave. København: Gyldendal, 2010. Print.

Koch, Lene. *Tvangssterilisation i Danmark 1929-67*. København: Gyldendal, 2000. Print.

Kvinfo (red.). "Bente Rosenbeck". *Dansk kvindebiografisk leksikon*. Web. 28.05.2020. <<https://www.kvinfo.dk/side/597/bio/1718/origin/170/query/bente%20rosenbeck/>>.

Kvinfo (red.). "Kirsten Auken". *Dansk kvindebiografisk leksikon*. Web. 28.05.2020. <<https://www.kvinfo.dk/side/597/bio/1072/origin/170/query/kirsten%20auken/>>.

Kvinfo (red.). "Lene Koch". *Dansk kvindebiografisk leksikon*. Web. 28.05.2020. <<https://www.kvinfo.dk/side/597/bio/574/origin/170/query/lene%20koch/>>.

Larsen, Thomas. *Auken – En familiefortælling*. Odense: Forlaget Møntergården, 1999. Print. s. 11-57.

Lex.dk (red.). "Berl Kutchinsky". *Den store danske – Gyldendals åbne encyklopædi*. Web. 28.05.2020. <https://denstoredanske.lex.dk/Berl_Kutchinsky>.

Lex.dk (red.). "Karin Lützen". *Den store danske – Gyldendals åbne encyklopædi*. Web. 28.05.2020. <https://denstoredanske.lex.dk/Karin_L%C3%BCtzen>.

Lex.dk (red.). "Preben Hertoft". *Den store danske – Gyldendals åbne encyklopædi*. Web. 28.05.2020. <https://denstoredanske.lex.dk/Preben_Hertoft>.

Lex.dk (red.). "Seksualundervisning". *Den store danske – Gyldendals åbne encyklopædi*. Web. 28.05.2020. <<https://denstoredanske.lex.dk/seksualundervisning>>.

Lützen, Karin. *Hvad hjertet begærer – kvinders kærlighed til kvinder*. Viborg: Special-trykkeriet A/S, 1986. Print.

Mazzoleni, Gianpietro. "Media Logic". *Encyclopedia of Political Communication*. (red.) Lynda Lee Kaid og Christina Holtz-Bacha. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2008. s. 446.

McBride, Kimberly R. o.a. *Turning Sexual Science into News: Sex Research and the Media*. "Journal of Sex Research". Vol. 44, no. 4. s. 347-58.

Mølholm, Martin og Mikael Vetner. "Diskursarkæologi og dispositivanalyse". *Diskurs og praksis – Teori, metode og analyse*. (red.) Anders Horsbøl og Pirkko Raudaskoski. Viborg: Specialtrykkeriet A/S, 2016. Print. s. 25-58.

Oldrup, Thomas. *Fanden tage i morgen – Sex, køn og kærlighed under besættelsen*. København: Haase, 2018. Print. s. 23-34.

Reumann, Miriam G. *American sexual character: sex, gender, and national identity in the Kinsey reports*. University of California Press, 2005. Print.

Rosenbeck, Bente. *Kvindekøn – Den moderne kvindeligheds historie 1880-1960*. København: Gyldendal, 1987. Print.

Sørensen, Nils Arne (red.). *Postordrecowboys og andre fortællinger om danskernes møde med Amerika*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2017. Print. s. 174-84.

Spanger, Marlene. "Det tilfældige og uforpligtende møde – Overvågning og regulering af løstlige kvinder fra 1920 til 1960". *Ægteskab, sex og hor i historien*. (red.) Nina Koefoed og Claus Møller Jørgensen. Århus: Den jyske Historiker, 2002. Print. s. 167-85.

Strand, Frederik. *De forbudte billeder – Pornografiens historie fra forbud til frigivelse*. København: Lindhardt og Ringhof, 2019. Print.

Thomsen, Niels og Jette D. Søllinge. *De danske aviser 1634-1991*. bd. 3. Odense: Odense Universitetsforlag, 1991. Print. s. 34-52.